

XIII. 3. 4.
1729-I

18

4

Ставмувьса пролетарііяс, 6тувт66і!

СРІДЫМ

12 №

1927

КОМІ ЖУРНАЛ.

Л.П.

ОТДЕЛ
НАУЧНО-ПЕДАГОГ. БИБЛИОТЕКИ

ЈУӨРТАС.

Листбокјас.

Советјасо бөрјүгөм. Миңин.	1
Партија да оппозиция. Иголкин.	7
Мијан тавоса бјуджет. Ноковкин.	12
Виқој вөр. Сан-Антус.	18

Мијан өиктјасын.

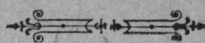
Кыңи колө ужавны виқму-уж велөдан кружокјасын. В. Исаков.	21
Колө јонжыка кутчигны шабди вөфитны. В. Исаков.	24
Вөтчамөј ставным Асјакыа-бөрга. Ильа-Өльөксан.	27
Ковјөн вөгөм скөтлөн. Попов.	32
Колө воқсагны јенлы ескөмкөд. Јентөдтөм.	35
Мамлыг да кагалыг қонвиқалун кутан- уж. Врач Кокаңин.	42

Мијан коператсия.

Төдмалөј ужалөмсө потребителса копе- ратсиялыг Сахаров.	45
Комсомоллөн ужыс потребителса копера- тивјасын. А. К.	48

Коми гижөдчүкөр.

Челафлы. Кон-Өль.	51
Кулөмдинса бунт. Нобдинса-Виттор.	52
Черан да гут. Сук-Парма.	59
Нимтөм. Шыладорса Миш.	60
„Светтө“. Кон-Өль.	61
„Ордым“. И. Томов.	64

Крестьянский журнал на коми языке. Орган Коми Обкома ВКП (б).

№ 12 (15) — Декабрь — 1927 год.

Устьысольск, Набережная, 41.

ММ 29-1
4

Г. П. Б. в ЛПГР
ОБЯЗ. ЭКЗ.
1928

Ставмувывса пролетаріјас, отувтчы.

Ә Р Ә Ы Ж

КОМІ ЖӨЗЛӨН ЖУРНАЛ.

ЛЕҒӨ ВКП (б)-лөн ОБКОМ БЫД ТӨЛЫГЫН ӨТЧЫД.

12 (15) №

декабр

1927 во.

Сөветјасө бөрјысөм.

Локтө сөветјасө бөрјыган кад. План-серті щөктөма январ 5-өд лунөң быд вөлөстын бура лөгөдчыны бөрјысөм-кежлас: вөчавны бөрјыган коміссіјас, відлавны— кодлы сетчө, кодлы оз сетчы бөрјыган-праваыс. Ошөдавны спісокјас, кодјаслыг мырфөма бөрјыган правасө. Мед-егкө бөрјысөм-вылас волісны унжык морт, ковмас вөлөстјасө јукны кымынкө пельө (участокјасө). Быд участокө Волісполкомгаң ковмас ыставны бөрјыган собраңне нуөдыгјасөс, сөгга быд бөрјыгылы колө воңыгаң ыстыны јуөр (повеска--јас). Колө щөщ воңыв в лөсөдчыны коммуіст-јачејкајаслы, комсомолечјаслы, делегаткајаслы да став ужалыг крестаналы, медса-нін сузчытөм крестаналы. Еновтчан-кө, да сің-таң нуөдан бөрјысөмтө, секі вермасны сөветјасад вегкавы озыр чүкөр.

Јанвар 5-өд лунгаң 25-өд лунөң ковмас чукөртчавлыны ас-костаныс гөль крестаналы, сөгга отувја собраңнејас-вылө профсојузса шленјаслы, коммуістјаслы, комсомолечјаслы, да мукөд воңмөстчыг јөзлы. Сені Волісполкомјаслы щөктөма виставны отчотјас ас уж-јывгыныс, гөгөрбок відлавны налыг во-гөгөрега ужсө, індавны ошкана да неључкі торјасө. Колө сені лөгөдны выл сөветлы наказјас, зорнітны,—кодјасөс бөрјыны выл сөветө. Та-бөрын щөктөма нуөдавны бөрјыган собраңнејас. Сені ковмас бөрјавны—шленјасөс (депутатјасөс) өіктса сөветјасө, а абу-кө вөлөстас өіктса сөветыс, секі бөрјыны делегатјасөс вөлөстувса өјезд-вылө. Вөлөстувса өјездјасыс кутасны мунны январ 25 лунгаң февраль 10 лунөң. Вөлөстувса өјездјас-вылас кывзасны, да горнітасны со мыј-јылыг: 1) став Сөвет-Сојузса олөм-јылыг, 2) Ујездувса ісполкомлөн представітель висталас, кущөма муно ужыс ас ујезд-улын, 3) Волісполком да ревкоміссіја вөчасны отчот ас уж-јывгыныс, 4) бөрјасны выл шленјасөс волісполкомө, да ревкоміссіјаө, 5) бөрјасны делегатјасөс ујездувса өјезд-вылө, 6) сетасны выл сөветјаслы індөдјас (наказјас) воңө ужалөм-вылө.

ОТДЕЛ
НАЦИОНАЛЬНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

Сөветвласт—асланым власт.

Сөветјасө бөрјысөм-зев ыжыд уж. Бөрјысөгөн крестана петкөд-лөны асгыныс сөветвласт-дор төждысөмсө, выль олөмас кутчөсөмсө, асгыныс бурлун корсөмсө, асгыныс вынсө да вежөрсө. дас вонад унжык крестаныныс-нын гөгөрвоис: сөмын сөветвласт-пыр ми вермам вермагны озыр чукөркөд, сөмын сөветвласт отсалас мијанлы петны пемыд да најт олөмыс, сөмын сөветвласт дорјө гөла да шөркоф-дема олыс крестанаөс.

Воыг-воө сөветјаслөн ужыс паскалө. Важөнсө сөветјас-пыр ми вөли нуөдам медгасө озырјаскөд вермаган уж; өни, таыг-кынзи, сөветјас паскыда нуөдөны, вескөдлөны велөдчан ужөн да овмөс кыпөдан ужөн. Волісполкомјаслы лоі содтөма права. Најө өни тыр көчәинјас вөлөстын. Став вөлөстувса сөветскеј ужыс, став влагтыс на-кипод-улын.

Сөветвластыд—абу важ власт. Важөнсө правленнејасад јуралысјасас вөли сурөны сөмын озыр-јөз. Најө пычкисны вөрсө, дікујт-чисны став ужалыс крестана-вылас. Буржык мујастө да вијастө вөлөстувса јуралысјасыд вөли бөстөны аслыс, шонтөны вөли асгыныс чөпјассө. Гөлыдлы лоө вөли немсө песгыны, кітны пөгсө озыр чукөр-вөсна, долыдлун гөль мортлы ез тыдовтчыв.

Тани вермасны шуны өни-пө-өд сизі-жө овывлө. Бөрјөм војтырыд важ-моз-жө-пө мукөд-дырји ыжыдалөны, оз төждысны крестана-понда, јуөны, да весшөрө жалөванне бөстөны. Ташөм містөм-тор-јасыд овывлө. Сетыс оз ков суггыны. Сөщөм омөльторјаскөд колө мијанлы вермагны.

Енө сибөдөј озыр војтырөс!

Озыр јөзыд вермөны буржыка велөдчыны, јонжыка суздөдөны гачетјастө, сөмыс налөн сы-вылө тырмө. Најө кыввөраөсжыкөс, пелькжыкөс, кужөны асгыныс јурсө быд шоныд местаө сујны. Сузчытөм (гөль) крестанаыд тырөмаөг гортса ужнас, јонжыкасө төждысөны кынөмпөтсө перјөм-вөсна. Најөс сөкыджык кыскыны сөвет-ужад. Сы-вөсна уналаын сөветјасад бөрјывлөны ковтөм војтырөс. Отилаын бөрјасны озыр војтырөс, мөдлаын—јуысјасөс, кој-мөдлаын—коді һөмтор оз төд, весіг кырымпассө оз куж пасјыны. Фөрт, ташөм јуралысјаснад пікөз воан. Озырыд пыр кыскө асланыс, дорјө озыр чукөрсө, быд-ногыс жмитө гөль војтыртө. Јуысјасыдлы, да кужтөм јуралысјасыдлы сиз-жө сөветскеј ужөз мог абу.

Бөрас сөгга виөдлан најө уж-вылас, да шогыд бөстас. Во-гөгөрнад һинөм буртор абу вермөмаөг вөчны. Сөгга-өд һөшта дөзмасны сөвет-вылас. Сөветыс-пө лок власт.

Фөрт, ташөм војтыртө бөрјыны оз ков. Медга-һин колө вид-чөсны озыр војтырыс. Сөветвласт сөктјасын колө кутны гөль да шөркоф-дема крестана-кыын. Сөмын најө вермасны мунны сөвет-

власт-дор, сөмын најө вермасны кутны чорыд жітөд робочејјаскөд. Леңиныйд-өд щөктіс міжанлы кутны сөветвласттө робочејјас да крестана өтувтчөмөн. Сытөг ынөм оз артмы.

Озырјасыд, кулакјасыд өні өті-мөдлаын бара-нын јурсө лептөны. Кыјөдөны кықкө крукасны, да богтны ас-кіас властсө. Быд-ногөн најө зільоны сібөдны ас-бердас шөркөд-дема крестанасө. Кулакјасыд-өд вынаөб сөмын кор на-дор мунөны шөркөд-дема крестана. Міжан колө кулакјассө қікөз бокө вештыны, не сібөдны сөветјас-бердас, вөтлыны најөс. Та-јылыг бара-на шуіс Став Сојузса коммунист-партијалөн 15-өд өјезд. Гјезд міжанлы індіс кулак-

Ставның мунөј сөветјас бөрјыны.

јаскөд вермаган туж. Сіјө щөктіс чорыда кутны жітөд, өтувтчөм рабочејјас да ужалыг крестана-костын, сегга өтвылыг јонжыка укөдчыны кулакјас-вылө, ордны налыг кыптөмсө. Сөветјасө кулакјасөс оз ков лезны. Бөрјыган інструксіјаын гіжөма—кодлы оз сетчы бөрјыгөм права. Мед быд крестанін тајө інструксіјасө төд-малас, лыдфас.

Сузчытөм крестаналы колө өтувтчыны.

Тајө өтувтчөмыс медга-нын колө бөрјыгөм-воңын. Воңыв чукөртчывтөг, өті кывјө вөтөг, озыр војтырыд вермасны гөльјастө кокныа жугөдны. Коммунист-партија отсалө сузчытөм крестаналы өтувтчыны. Сөветө бөрјыгөм-воңын јачејкајаслы ковмас ас-сіктас чукөртлыны став гөль крестанасө. Сені колө гөгөрбок відлавыны

важ сөветјаслыг ужсө, сетны выль сөветлы наказ, наказас медгасө индавы гөл јөз-јылыг төждыгөм-понда. Сегга колө индавы кан-дидатјасөс выль сөветө. Сузчытөм (гөл) крестана собранье-вылө колө щөц корлыны сөвет-дор сулалыг шөркофдема крестанаөс. Нәјө, ферт, оз вермыны сені гөлөсујтны, сөмын кывзөны, да ас-саныс вермасны сөветјас, индөдјас сетавны. Выль шленјасөс сөветө колө индавы не сөмын гөл војтыр-костыг. Колө щөц индыны төлка да буржык шөркофдема крестана-пөвсыг. Он-кө тақі вөч, шөркофдема крестанаыд бөрјыгигад вермасны сибөдчыны да өтүв-чыны кулакјаскөд.

Коммунист-јачејкалөн уж.

Коммунист-јачејкајас-возын, гөл крестанаөс өтүвтөмыг-кынқи, сулалө-на мукөд гырыг ужјас. Ас шленјас-пөвссыс да комсомольч-јас-костыг колө буржыкјассө, да кыввөражыкјассө пуктыны бөр-јыгөм-кежлө висталыгјасө, собраньејас нүөдыгјасө. Көн-сурө ков-мас крестана-возын виставлыны: мед-егкө быдөн локтисны бөрјыгөм-кежлө, мед крестана јонжыка сибөдчыны сөвет-уж-бердас, отса-лисны асныс бырөдны нелучкиторјассө, индалисны сөветјаслы ужалан тусө.

Коммунист-јачејкалы ас шленјасыс-пыр колө вескөдлыны став бөрјыгөм ужнас. Ферт, быд ічөтк помө оз ков кутчигны. Вескөд-лөмыс-өд абу ыжыдалөм. Колө кужны сибөдны тајө ужас унжык возмөстчыг крестанаөс, профсоюзса шленјасөс, учительјасөс, агро-номјасөс, избачјасөс, да мукөдөс. Колан во профсоюзса шленјасыд вывті омөла волисны бөрјыгигөн, бытө сулалисны бокин. Таво оз по-э еновтчыны. Мед быд шлен волас, да отсалас буржыка нүөдны бөрјыгөм уж.

Матыгтөј крестанаөс сөветјас-бердө.

Бөрјыгөм-возас таво ковмас паскыджыка нүөдны сорнитөмјас крестанакөд сөвет уж-јылыг. Көн-сурө колө виставлыны: кушөм политика нүөдө сөветвласт, да партија крестана-јылыг. Колө төд-мөдны крестанаөс јубилејнеј манифестөн, 15 партијаса сјезд шуөм-јасөн, виставлыны ас-областувса да вөлөстувса сөвет уж-јылыг, с-бөдны крестанаөс сөветјас-бердас, мед-егкө бөрјыгигөн волисны ставыс, дај воө-кежлө дугдывтөг отсәгисны сөветлы, индалисны сылыг чуклаинјассө, торкгалөмјассө. Тащөм сөрнјассө колө нүөдны не сөмын гырыг собраньејас-вылын. Поэ панны сорнисө быдлаын, кытчө чукөртчасны кымынкө морт.

Сіктјасад мијан кыввора коммунистјасыд еща. Куш на-вылө пуктыны тајө колана ужсө оз ков. Вермасны бура отсәсны бур-жык комсомольчјас, учительјас, делегаткајас, сегга асныс возмөст-чыг крестана. Важногтө дольны, немтортө ізны, ферт, оз-нын шог-мы. Оні ковмас петны сорнитнытө бура воэвылыг лөгөдчөмөн,

петкөдлыны советвластлыг ужсө лыдпасјасөн, виставлыны быд бур-
төр, коді артмөма да пырөма-нын олөмас, коді-нын гинвојас усө.
Ылыті гөгравны оз шогмы. Буржык лоө, кутасны-кө пыдді пук-
тыны ас-гөгөр олөмсө, да сы-вылө ыстыгөмөн петкөдлыны мијан-
лыг воқө мунөмсө.

Лыддыган-керкајас колан во ез-на быдлаын отсаны бөр-
ган-уж нуөдны. Таво колө налы буржыка бостчыны нуөдны бөр-
ысан ужсө. Налы колө: отув селькорјаскөд борјысиг-кежлө лезны
стенө-өшөдан газет. Сені гижны ас советлыг став во-гөгөрга ужсө,
петкөдлыны советлыг ошкана торјассө да ңелучкі-инјассө. Газет-
пырыс чуксавны став ужалыг крестанасө, да нывбабајасөс локны
бөрјысиг-кежлө. Колө бөрјысиг-кежлө буржыка лөгөдны справка
сеталан уж, мед-ескө лыддыган-керка крестанінлы верміс сетны
пырыс-пыр быд справка. Сегга рытјасын колө лөгөдны газетны
гора лыддыгөм, медгасө бөрјыгөм-јылыг. Поқө корсны уна мукөд-
пөлөс уж, сіјө ужнас верман кыпөдны крестанаөс, матыгмөдны
најөс советјас-бердө.

Наказјас-јылыг.

Бөрјыган собраңнејас-вылад став колантортө он куж вистав-
ны, унатор вермас вунны. Выл советлы колө сетны бур индөдјас.
Сецөм индөдјассө (наказјассө) ковмас воқыв лөгөдавны. Гөль вој-
тырыд асланыс собраңне-вылын вермасны вөчны наказсө. Сені
поқө сетны уна индөдјас: виқму ужалөм-јылыг, төвар-дон чінталөм-
јылыг, нажеткајас-јылыг, коператсіја-јылыг, гөль војтырлы отсалөм-
јылыг, сізі воқө. Сегга профсојузса, партијаса отувја собраңнејас-
вылын бара-жө поқө сецөм наказсө лөгөдны. Аслыныс крестана-
лы сіз-жө колө та-јылыг төждыгны. Унжык-кө прамеј индөдјас лоө-
ны бөрјысиг-кежлө, собраңнејасыд мунасны буржыка, унжык, кре-
стана гөлөмсаңныс кутасны отсаны течны выл олөм.

Быд советлы колө крестана-воқын вөчны отчет.

Волісполкомјасыдлы щөктөма бөрјыгөм-воқын вөчавны крестан-
налы отчетјас ас уж-јывгыс. Көлан војасын тајө отчетјастө ез-на
быдлаын вөчавны. Уналаын отчетјассө вөлі вөчөма вывті омөла.
Мукөдыс ескө дыр-коф виставлас, да коланторсө вунөдас, либө оз
пукты пыдді. Крестанайды-өд колө виставлыны гөгөрвоана кыв-
јасөн, да вескыда. Мыј көсјылөма вөчны, да абу вевјалөма-та-јы-
лыг ңинөмла виставлыны. Колө петкөдлыны—мыј збылыг артмөма
кущөм кокөд лоі сетөма крестаналы. Бостам вотјас, школаын
велөдөм, көјдыс лөгөдөм, коператсіјалыг вузасөм, виқму ужалан
машінајас суқөдөм, виқму јуклөм, нажеткајас коргөм, скөтөс бурмө-
дөм, пощөсјас виқөм—тајө став-јывгыс крестаналы телепіт бор-
нітны.

Вісталан-торжыд ем уна. Со таво быдлаын вөлі щөктөма правительстволөн вермагны гырыс, да ковтөм рөскодјаскөд, чінтавны төварјаслыг донсө, бурмөдны сөветјаслыг ужсө, донтөммөдны сөветскеј аппарат. Тајө бара зев ыжыд уж. Колө быд вөлөстын відлавны мыј-жө вермөмаөс өіктјасад вөчнысө. Кужөма-кө кокнөдны крестаналыг олөмсө, сецөм Волісполкомтө, дерт, колө ошкыны. Абу-кө ынөм вөчөмаөс, сецөмсө колө јанөдны, шыблавны сөветыг, бөрјыны на-местаө төлкажык да вежөражык ужалыг крестанаөс.

Ставныд локтө сөветјас бөрјыны.

Воыг-воө бөрјыган собраңнејас-вылө волөны унжык крестана. Колан во быд со морт-бөрјыгыг-пыг волісны 57 морт. Быд со бөрјыгыг нывбаба-пыг воліс 45 морт. **Таво колө волыны став бөрјыгыгјасыслы**, кодјас лөоны гортаныс бөрјыгыгас. Бөрјыгөм права—зев ыжыд права. Сіјөн шыблагны оз ков. Тајө правасө мі перјім ыжыд когөн. Уна лөі вір леңны выл права лөбөдөм-вөсна.

Мі чајтам, быд ужалыг крестанін локтас собраңне-вылө, нуөдас ас-семјасыс бөрјыгны ставнысө, кодлөн ем бөрјыган права. Нывбабајасөс оз ков колны гортө. Налөн праваыс өткод. Мед делегаткајас дорјасны нывбабаөс, увтыртөны-кө сіјөс гортас. Оз ков вунөдны бөрјыны сөветө щөц і нывбабајасөс. Колан во вөлі најсө еша-на бөрјөма.

Бөрјысөмнад да наказ сетөмнад крестаналөн оз-на помаг Сөвет-ужыд. Бөрјыгөм-бөрас колө щөкыджыка воывлыны сөветө, колө пырны ужавны кущөмкө ісполкомса сектсіјаө, отсаны кыпөдны вөлөстувса овмөс, паскөдны ас-өіктын велөдчан да зонвічалун кутан уж. Кутасны-кө унжык крестана тајі ужавны, секі мі регыджык петам бур туј-вылө, өдјөжык бырөдам пемыд да курыд важ олөмсө.

Міңін.

Партија да оппозиција.

Партијаын зон кык во мунис венжом оппозицијакөд. Венжомыс пыр-отаро иждис. Бөрја-помнас оппозиција зев-нын чорыда бостгы-лис партијалы паныд мунны. Венжисны унатор-жылыг. Ми тани сор-нытыштам сомын кык тор-жылыг: 1) пожо али оз Совет-Сојузын лөгөдны сотсиализм, 2) куцөм политика колө нуөдны сиктын, крестана-пөвсын.

Мыј колө вөчны, мед-ескө воны сотсиализмлаң?.. Öти-кө, паб-рик-заводса овмөс кыпөдөмөн, сөгга коператсия паскөдөмөн, сижс жонмөдөмөн колө зикөз кежөдны частней вузасыг-нөбасыгясөс. Мед најө зикөз вешјисны карјасыг да сиктјасыг. Колө кыпөдны государ-ственней промышленност, сижөн зикөз бырөдны частней промышлен-ност. Совет-Сојузын 24 мильон поснидик крестана овмөс. Колө велөдны најөс виль-ногөн ужавны (наука щөктөм-герти) мед најө отувтчаласны.

Кор став вузасан-нөбасан ужсө бостас ас-киас коператсия, кор жона кыпалас промышленност да сотсиалистическеј промышленност-ыс јитчас крестана овмөскөд, секи сотсиализм лөгөдөм ужыс лө-нын веккыд туж-вылын.

Оппозиција меньшевикјаслаң путкылтчө.

Тажөс вөчны, ферт, ковмас уна вын. Уна-на кормас і кад. Оп-позитсијаыд сетыг повжөма. Ез сижө кут ескыны ужалыг јөз вын-вылө. Мөвпалө: оз-пө-өд тырмы выныс Совет-Сојузын робочејјаслөн да крестаналөн сещөм гырыг ужјассө вөчны—сотсиализмсө лөгөдны.

Міјан-пө промышленностыд вынтөмжык-на крестана овмөс-доргыд. Міјан государствоын унжыкыс крестана. На пыщкын-пө мед-уна гөла да озыра олыг крестана. Сиктыд-пө оз мун сотсиализм туж-вывти, сижө-пө мунө капитализм-туј-куза. Сөгга шуөны, омөлик промышленностнад-пө ми асланым вынөн сотсиализмөзыд огө волө, оз-кө став му-вылын ло револутсијаыс. Оппозитсијагыс вожмөстчыг-јасыс, нырщикјасыс: Зіновјев, Тротскіј, Каменев да мукөдјас зикөз-нын слөј-вывсыс вошөмаөв. Најө шуөны, советгосударствоыд-пө кежис-нын капитализм туж-вылө. Партијаыд шыбөлтис сотсиализм туж-выбгыд. Озыр-чукөрлы-пө—кулакјаслы кокнөдјас (уступкајас) кутис-ны сетны. Зик-пө, вот, міјан Совет-государствоным капиталист-госу-дарстволан і матыгтөд.

Ташөм сорнынас, думјаснас оппозицијаыд воис өти кывјө меньше-викјаскөд. Меньшевикјасыд зик тази-жө-і шуөны. Октабрса револу-тсијаөз на најө долысны, немтор-пө-өд большевикјас-помгыд оз ло, некуцөм сотсиализм-налы не адзвыны. Кор сөгга овмөс кыпөдан вильнога туж (НЭП) лөгөдим, кор лезим сиктө частней вузасыг-нөбасыгясөс, меньшевикјасыд быттө кырныш чукөр кутисны крав-

зыны: большевикјаслы-пö сoтсиализмтö не вöчлыны лoö, најö зик ке-
жасны сoтсиализм-туј-вывгыд.

Быдөн öнi шуасны, збыл-пö-тај öнiја oппозитсијаыд меншевик-
јас коктуј-куза мөдөдчöма. Налөн сорныыс öтi кывјö воö. Oппози-
тсијаыд гөгылтчиc Совет-государстволы да коммунист-партијалы вö-
рөгјас-дорö—меншевикјас-бердö.

Oппозитсијаыд шуö, Совет-государствоöс-пö вермам виэны со-
тсиализм туј-вылын, нуны сoтсиализмас, сöмын зев-кö ödjö кыпöдам
промышленност. Колö-пö нуöдны сещöм политика, мед зев i ödjö
кыпалiс промышленностыс. Зик-öд со, быттö мавтыштöны сорни-
нас. Первојтö, омөлжыка-кö виэöдлан, быттö сiзи-i колö, быттö зев
бур oппозитсијаылөн сорныыс. Став боксааныс-кö виэöдлан, гөгөр-
пöv бергöдан налыг сорниcö, вөлөм некытчö оз туј oппозитсијаыд-
лөн индöм тујыс.

Партијаыд-öд oппозитсија виставтöгыд тöдö,—промышленност-
сајын сoтсиализм лөгөдöмөд. Кымын ödjö кыпöдам сoтсиалистичес-
кеј промышленност, сымын ödjö мунам i сoтсиализмлаң. Сиктса ов-
мөсöс вермам нуöдны веккыд туј-вывти, сöмын јона бур техникаа
промышленност-кö лoö. Сöмын öтырышјö, вывти ödjö кыпöдны про-
мышленност колö зев уна гөм. Уна гурc мильон шайт содтöд сөм
ковмас корены сы-вылö. Кытыг сымда гөмсö бoгтны? Гашкö неп-
манјаслыг ковмас содтöд гөмсö перјыны-да? Советвласт налыг гөм-
сö налогјасөн, мыјдөм позö, перјö-нын Перјö налыг сымда, мед-ег-
кö мијан промышленностлөн тöвар бергöдчöмыс. ез-жö зуггы. Мед
тöварыс ез кујлы, мед промышленностыс öтырышјö воэö муниc—
кыпалiс. Непманјаслыг став гөмсö бoгтны öнi оз-на поз. Став
гөмсö-кö налыг государством бoгтас, оз став тöварным вермы
бергöдчынысö: тöварыс кутас кујлыны, а сиктын тöварыс оз кут
тырмыны. Коператсијаыд öтнасөн öнi оз-на вермы став тöварсö
разöдны-вузавнысö. Промышленностыд-öд вермас бура ужавны,
јонмыны, тöварыс-кö сылөн кутас инны, оз-кö сiјö кут кујлыны.
Сiз-кö, непманјаслыг (вузасан-уж-нуöдыгјаслыг) öнiја став гөмсö
бoгтны оз-на поз. Промышленностлы сег бурыс оз кут воны. Тö-
варјаслыг мунаи тујсö оз ков пощны.

Кыс-нөсөгса бoгтан? Гашкö-инö сиктыг, крестаналыг позö про-
мышленностлы содтöд гөмсö перјыны-да?

Öгö öрөдö јитöдсö шөркөд-дема крестанакöд.

Важö-жö öнi i виэöдлам, кушöм политика шöктö нуöдны oппо-
зитсија партијалы сиктын да кушöм политика нуöдö партија.

Oппозитсијаыд шуö, сиктыд-пö муно капитализм туј-вывти, озыр
чукөр быдмө, налөн озырлуныс јона содö. Колö-пö, шуö oппози-
тсија, кыч верман унжык перјыны гөмсö сиктыг промышленностлы,
колö вотјас крестаналы содтавны.

Кодлы-нө сиктас вотјассө содталан? Ферт, он гөл крестаналы. Најөс-өд қикөң-нын вотгыс мездіма лоі. Быд 100 крестанін-пиге 35 гөл крестанінөс-нын мездімө вотыс. Сорныс мунө, сиз-кө, мүкөд крестана-јывгыс. Сиктын, гөл крестанаыс-кыңқи, быд со крестанін-вылө воө вит бура олыс крестанін (кулак) да 60 шөркофдема олыс крестанін. Озыра олыс крестанін-јылыс (кулак-јылыс) немтор-і сорнитны. Сижөс топөдамө-нын да і воө кутам топөдны нөшта јонжыка-на. Партия сылыс кутас бостны став чөжөм озырлунсө. Кулакыд-өд сиктад абу уна, сөмын вит прөцент-гөгөр. Најөс көт нөшта јона топөд, сымда гөмтө, мыјдөм оппозицсја щөктө бостны, оз вермыны сетнытө. Сиз-кө инө быт ковмас шөркофдема олыс крестанаөс заводитны зелөдны. Шөркофдема олыс крестана өнөң-на гөл крестанакөд да робочейжаскөд өтувјөн дорјылисны Совет-властөс. Кыңқи-нө шөркофдема олыс крестанаыс кутасны виөдны Совет-власт-вылас, Совет-властыс-кө најөс кутас топөдны, на-пиге-кө кутас пычкыны промышленностды содтөд гөм? Сек шөркофдема олыс крестанаыд сувтасны кулакјас-дор. Робочейжаслөн да гөл крестаналөн шөркофдема олыс крестанаыдкөд сек јитөдыс рағас. Сек најө мөда-мөдгыс торјаласны. Крестана мигтөма кутасны виөдны Совет-власт-вылө. Став-муывса буржуазия да асланым государство-пыщса выт капиталистјас сийөс і пыр видчигөны, кор-нын јитөдыс кутас рағзыны крестана да робочейжас-костас. Јитөдыс-кө рағас, буржујас пырыс-пыр-жө-ескө ускөдчисны војнаөн Совет-государство-вылө. Лөбны-кө најөс дорјысјас карјасын да сиктјасын, секі капиталистјаслы коккөджык лөө Совет-властыдкөд воғсагнытө. Оппозицсјаыдкөд венчөмыс бурещ вөлі сы-јылыс: јонмөдны колө өтувтчөмсө шөркофдема олыс крестанаыскөд, алі рағны јитөдјассө робочейжас да крестана-костыс. Партия шуис: ми огө кежө Ленин индөм туж-вылыс, ми чорыда кутам мунны Ленин велөдөм-герти Ленин мијанлы шулис, — шөркофдема олыс крестанаөс колө кыскыны ас-бердө, колө сывкөд өтувтчыны, чорыджыка јитчыны. Оз-пө ков најөс өббөд-итны. Партия сешөм политика і куөдө. Партия і воө кутас зилны шөркофдема олыс крестанаөс матөдны гөл крестана-бердө да робочейжас-динө. Партия Ленин туж-вылыс кекор оз кеж.

Промышленност кыпөдөмкөд щөц јонмөдам сиктса өвмөс.

Оппозицсјаыд политикасө партијалы щөктө вежны, сиктсө щөктө јонжыка топөдны ферт сы-вөсна, јона сижө повчөма сиктса кулакыс-да. Кулакыд-пө, шуө оппозицсја, јона кутис быдмыны. Наја думнас, сорнынас содтоны кулакјаслыс да бура олыс крестаналыс вынсө. Оппозицсјаылөн политикаыд, шөркофдема олыс крестанаөс төпөдөмыд бур-вылө оз вај: оз сижө јонмөд Совет-государстволыс политика-вынсө, оз-жө өдјө кыпөд і промышленносттө. Промышленностыд, кыпалөм-пыдди, вермас сувтны. Сиз-өд і ем. Кымын уна кутан сиктыс перјыны гөм, кымын крестанаөс јона кутан то-

пöдны, сымын најö еща вермыны кутасны нöбны төварјас. Промышленностлөн кутас содны вузавтöм төвар. Вузавтöг-кө-öд төварыд кутас колны промышленностыд оз кут кыпавны.

Тажö-нöшта абу-на ставыс. Оппозитсијалөн политікаыс промышленностыдлы кучкө і мөдар бокгаң. Сіктыд-öд оз сомын промышленностыдлыс нöбав төвартö, сіјö і ачыс сетö унатор промышленностыдлы. Уна пабрік заводјас сырјосö бостöны сіктыс. Сіктса овмөс промышленностлы сетö шабді, пыш, хлопок, гвекла сакар вöчны да уна мукöд-торјас.

Оппозитсијалөн сіктöс гөльмөдан политікаыс сувтöдö крестана овмөсöс јонмөдöмыс, сіктсö воҙö мунöмыс. Сіктыд-кө-öд оз кут воҙö мунны, оз-жö і промышленностыд кут кыпавны. Промышленностыд-öд сырјотöгыд оз кут ужавнытö вермыны. Оппозитсијалөн политікаыд, сің-кө, мөдарö кутас кыскыны—промышленностыд, ödjö кыптöм-пыфди, сувтас Öтi во промышленност кыпавлас, сесга лоö сылы пукгыны. Сетчö-жö сесга і крестанаыдкөд јитöдыс торкас, мігтöма најö кутасны віжöдны Советвласт-вылад. Со-öд кушöм омöлык, тужтöм политіка шöктö нуöдны вöлі партіјалы сіктын оппозијсија.

Ташöм туж-вылад партіја некöдыр оз сувт. **Партіја нуöдö шөркөфдема олыс крестанакөд да промышленносткөд бура олана, мөдәмөдöс отсалана политіка.** Партіја нуöдö сешöм політіка, мед крестана овмөслөн, сіктлөн—јонмөмыс, кыпалөмыс,—мед воҙö мунан тујыс ез зугсы, мед төварлы лоіс вогса туж, мед промышленностлы лоіс сырјо. Партіја кутас кыскыны сіктыс вотјасөн гөмсö сымда, мед сіктыс ескö ез гөльмы, а јонміс. Партіја шуö со кың: кутас-кө кыпавны сіктса овмөс, унжык кутас мунны сетчö і төвар, унжык-жö кутас сетны пабрік-заводјаслы сырјо. Тајi промышленностыд чорыджыка, гуранјасö пыравлытöг кутас мунны воҙö. Ödjö-кө кутас быдмыны промышленност, сек унжык кутам сетны сіктлы візму-ужалан көлуј. Візму-ужалан машінајас-бердö крестана кутасны öтувтчавны, сельско-көңајственней коператсија кутас быдмыны. А коператсијаыд-öд, ем сотсіализмад веккыд тујыс. Сің-кө, партіјаыд оз көсјы (да оз і поз) промышленностö кыпöдны шөркөфдема олыс крестанаос зелөдөмөн, а көсјö кыпöдны төвар бергөдчөм содтөмөн сіктса овмөссö отпырјö шöщ кыпöдөмөн. Ташöм политікаон кутас јонмыны јитöдыс робочейјас да крестана-костын. **Робочей да крестана öтувтчөмас-öд і выныс Совет-республикалөн. Тајö öтувтчөмыс нöшта-нын јона колö öнi, капіталіст-государствојас мiјан-вылö јона катыгыöны-да.**

Мi мунам Леңин indöm тужöд, лөсөдам сотсіализм.

Локтан вiт онас, лөсөдөм план-серті, промышленностлы колö быдмыны кык да жын-мында öнiја-дорыс. Ташöм ödjötö промышленностыд некөн-на некөр ез кыпавлы. Кыпöдны промышленност

таыс өdjö, оппозиция велөдөм-герты, оз поэ. Шөркөдөма олыс крестанакөд орөдчөмыс колө повны. Советвласт да коммунист-партия сотсиализмтө кутасны вөчны шөркөдөма олыс крестанакөд өтыв. Робочейяслы гөл крестана-бердө кутчөмөн да шөркөдөм крестанакөд жонжыка жітчөмөн, өdjö овмөс кыпөдөмөн, на-дор политика нуөдөмөн, мунны кулаклы паныд,— со кущөм политикаыс коммунист партијалөн.

Мыж-вылө-нө инө сөгга оппозицияыс партијаыскөд венчигөн пыккис, мыла ташөма венчис? Сіjө оз вөлі ескы, мыј СССР-са робочейяс да крестана вермасны сотсиализм лөсөдны, оз вөлі ескы, мыј крестанаөс поэө нуны сотсиализм туй-куза. Оппозициялы вөлі кажітчө, быттө өіктыс мунө капитализмлаң. Партия мөд гинмөн өікт-вылө вічөдө. Сіjө шуө: өіктын-капитализм ез-на уфит зікөз сігмыны, сіjө ем-на. Сіктын жонжыка быдмө шөркөдөма олыс крестана. Лучкі-ногөн политика нуөдөмөн шөркөдөма олыс крестанаыскөд жітчөмөн, гөл крестаналы отсалөмөн: ужжөзөн налы сөм сетөмөн, вотјасыс мездөмөн да коператсия суйөмөн, поэө өіктө промышленносткөд өтувтны—сотсиалистическеј овмөсө щөщ суйны. Партия шуө: сотсиализмтө міјан вөчны поэө. Совет госуларст-волөн промышленностыс аслас кіјын, а сіjө-өд-і өіктса овмөстө сотсиализмлаң бергөдан мед-ыжыд бертөдыс. Госуларство кіјын, і банкјас, і уждысан организатсияјас, і коператсия. Ачыс нуө вотјас лөгөдан уж. Тајөјас-пыр поэө панөдавны өіктө капитализм туй-вылыс, мөдөдны сотсиализмлаң.

Советвласт, индустриализатсия, коператсия да электрофікатсия—сіjө-өд і ем сотсиализмид.

Гөл крестана шөркөдөма олыс крестанакөд жітчөмөн, өтыв сувтасны партија-дор, отсаласны сөкыд ужсө нуөдны. Најө оппозиция бөрзыд оз мунны.

Іголкін.

Міжан тавога бјуджет.

1927-28 во-кежлө бјуджет лөгөдигөн міжан-возын сулаліс мед-ыжыдыс кык мого: өтi-кө, чiнтавны учреждениесе служашщелас-вылө (админiстративней) рөскодјас. Правителство шуис, таво-вылө сещөм рөскодјассө чiнтыны колан вога рөскодјас-герти 20%-вылэ. Мөд-кө, колө вөлі гетны унжык гөм овмөс кыпөдөм-вылө, југдөдчан уж нуөдөм-вылө, мукөд коланторјас-вылө.

Med спуту қик ставсө поңө аңыны, ми тани петкөдлам бјуджетсө қоннас,—мыј-вылө да уна-ө шуөма гетны таво-кежлө да уна-ө вөлі гетөма колан воө:

Јукөдјас	Мыј-вылө гетөма.	Шуөма гетны.		Пајыс бјуджетын % %-сөн.	
		1926-27 во-кежлө. (Гурс шайтјасөн).	1927-28 во-кежлө. (Гурс шайтјасөн).	26-27 во	27-28 во
1	Сөветјас да ісполкомјас-вылө	445,6	436,8	12,4	10,4
2	Пөрадок кутөм	153,8	137,9	4,3	3,3
3	Судјас	64,7	69,5	1,8	1,5
4	Јөзөс велөдөм	1106,7	1370	30,8	32,7
5	Қонвиқалун кутөм	489,6	541,8	13,7	12,7
6 *)	Инвалидјаслы отсалөм	97,1	161,4	2,7	3,8
8	Віқму ужалөм	256,5	371,0	7,4	9,0
9	Пабрік-заводјаслы	234,5	230,5	6,6	5,5
10	Коммунальней овмөслы	148,5	149,0	4,2	3,8
11	Коммунальней предпріаѣ.	51,5	107,6	1,4	2,5
12	Тужјас пөчөм да віқөм	195,0	245,0	5,0	5,8
13	Гөрд арміјалы	8,6	16,7	0,3	0,4
14	Капіталјас	50	109	1,4	2,6
15	Мукөд-рөскодјас	167,2	219	4,7	5,2
16	Ужјөзјас мынтөм	109,4	18,3	3,3	0,5
СТАВЫС		3579,3	4185,2	—	—

*) 7-өд јукөдас бјуджетын индысөны рөскодјас уж дорјөм-вылө (охрана труда). Таво сы-вылө областувса бјуджетге рөскодјасыс оз лоны.

Кушом рөскодјас чинөмабг да кушомјас содөмабг? Богтгам вид-лавны јукөдјассө. Мед-воzza јукөдгыс (сөветјас да исполкомјас кутөм-вылө) рөскодсө таво-кежлө чинтөма 2%-вылө колан во-герти. Областувса бјуджетыг рөскодсө чинтөма 23,5%-вылө, а уездувса бјуджетјасыг—34,4%. Вөлөгтувса бјуджетјасө рөскод-вылас содтөма 3,7%-мында. Областувса да уездувса исполкомјасыг служашщејјас-сө лоі чинтөма бура уна (16 мортөс). Сы-вөсна і чиніс рөскодыс. Вөлөгтувса волісполкомјасыг служашщејјас-сө лоі чинтыны 84 мортөс. Сөгга колыг служашщејјасыслы жалованьнесө лоі содтыштны. Шленјассө ставсө шуисны стракујтны. Рөскодыс сы-вөсна-і ез чин.

Мөд јукөдгыс (адміністративней јукөдјас-вылө да милітсја-вылө) рөскод чині, шөрсө-кө богтны, 10,4 прөцент. Сыктывдин карса-вылө бјуджетын—чині 13,5%, вөлөгтувсајасын—12,8%. Уездувса бјуджетын соді 2,9%-вылө, уездјасө лөгөдісны адміністративней јукөдјас-да. Чинтөма ставсө лоі 40 служашщејјөс. Вөлөгтувса милітсјонерјас-лы содтыштөма жалованьнесө.

Нөјмөд јукөдын (судјас-вылө) рөскодыс соді 7,4%-вылө. Мед-јона содіс рөскодыс Сыктывдин кар-вылө, мөд суддабс сетчө лоі сетны-да.

Уна өм сетөма јөзөс велөдөм-вылө.

Нөльөд јукөдын Јөзөс велөдөм-вылө рөскод соді 23,8%-вылө колан во-герти. Мед-јона рөскодјасыс содіны школајас-вылө. Өти-кө, содтөма жалованьнесө велөдгысјаслы, мөд-кө, вөггисны выль школајас (вөггөны 24 выль ічөт школајас). Сөгга таво унжык леzөма гөмсө школајас вөчөм-вылө да велөдчысјаслы степендіјајас-вылө.

Со кушом школајас-вылө содтөма гөмсө: ремегленней школајас-вылө—7,6 сурс шайт (29,8%). Мед-уна лоі содтөма Ізваса ремегленней школа-вылө.

Ічөт (1 ступењ) школајас-вылө содтөма 106,6 сурс шайт (18,8%). Сетыг жалованьне-вылө—84,1 сурс шайт, выль школајас стрөитөм-вылө 21 сурс шайт. II ступењ школајас-вылө содтөма 25,6 сурс шайт (33,2%). Унжык-жө, колан вога-герти, лоі сетөма мукөд школајас-вылө. Степендіјајас-вылө содтөма 17100 шайт (36,3%).

Јона уна—15,8 сурс шайт—содтөма крегтана том-јөзөс велөдан школајаслы (ШКМ). Тајө, школајас-сө неважөн-на вогталөма, да налы і воzө-кежлө ковмас унжык сетны велөдчан да виzму ужа-лан көлуј лөсөдөм-вылө.

Лыддыган керкајас-вылө содтөма 17,2 сурс шайт (17,4%).

Емөг выль рөскодјас. Вогтөма нывбаба клубјас быд уездө. Сы-вылө леzөма 4,3 сурс шайт, передвижка школајас-вылө—16 сурс шайт, кино-машинајас сиктјаслы нөбөм-вылө 2,5 сурс шайт. Став выль рөскодыс кајө 24,3 сурс шайтөz. **Јөзөс велөдөм-вылө матө жын гөмсө леzөма вөлөгтувса бјуджетјас-пыр.**

5 јук. Зонвиґалун кутөм-вылө рөскодјас содіны, колан во-герті, 10,6 %-вылө. Больничас да пельшер-бабкајасөс содтөм ез ло. Содіс рөскодыс сиктса докторјаслы да пельшер-бабкајаслы жалованьнесө содтөм-понда—29,1 сурс шајт, да выль больничас стрөитөм-вылө—15 сурс шајт. Таво унжык сетөма гөмсө лечитчан көлуј лөгөдөм-вылө, щөщ вйыг јөзөс вердөм-вылө.

Зонвиґалун кутөм-вылө рөскодјас **мед-уна соді вөлөстувса бјуджетјасын** (колан во вөлі 22,4 сурс шајт, а таво—92,8 сурс шајт).

Инвалідјаслы пенсіја ыжыдөс сетөны.

6 јук. Инвалідјаслы отсалөм-вылө рөскодсө содтөма 66,5 %-вылө. Уна лоі содтөма пенсіја-вылө да отсөг сеталөм-вылө. Көлан во пенсіја-вылө вөлі сетөма 61,3 сурс шајт, таво сы-вылө леґөма 120,3 сурс шајт. Öтi-кө, **пенсіјасө таво унжыклы кутасны сетны**, мөд-ко, **пенсіјасө содтөма**: I-ја группаса војна-вывса инвалідјаслы шуөма сетавны 25 шајтөн төлыг, мөд группасаяслы—17 шајтөн, којмөд группасаяслы—13 шајтөн. Шуөма сегга **содтыны отсөгјас војна-вылын уыыг јөз гемјаслы.**

Инвалідјаслы да војна-вылын уыыг јөз гемјаслы сетөма областувса бјуджет-куґа—33,300 шајт, Сыктывдін карса бјуджет-куґа—19,800 шајт, да уездувса бјуджетјас-куґа—108,600 шајт.

Вөлөгтувса бјуджетјасө нөтi абу сетөма. Пенсіја-өтсөг öнi сетгө уездувса бјуджетыг. Воґө пенсіја-отсөг колө сетавны вөлөгт-ын, вөлөгтувса бјуджетјасө колө сiјөс сујны.

Виґму ужалөм-вылө өймсө уна-жө сетисны.

8 јук. Виґму ужалөм-вылө рөскод соді, колан во-зерті, 44,6 процент. Мед-уна рөскодсө тајө јукөд-куґаыс содтөма крестаналыг овмөс бурмөдөм-вылө, налы отсалөм-вылө. Со, шуам, быдтас щыкөдыг гагјаскөд вермасөм-вылө сетөма кык сурс шајт (колан во вөлі сетөма 600 шајт), скөтөс бурмөдөм-вылө—38,100 шајт (колан во—7,600 шајт), турун-наң да пуктас бурмөдөм-вылө—30,100 шајт (колан во—нөтi), виґму-лөгөдан уж-вылө (землеустройство)—67,400 шајт (колан во—44,300 шајт), нурјас костөм-вылө—19 сурс шајт (колан во—5,800 шајт), ветеринарiја-вылө—88,900 шајт (колан во—82,100 шајт), сiґi воґө.

Көлөм во-герті таво соді квајт участковеј агроном да кујим налы отсагыс.

Таво первој-на шуисны сетны гөм агроном участокјасө керкајас вөчөм-вылө (13,8 сурс шајт). Сегга шуөма сетавны премiја ошјасөс да көјинјасөс кыјөмыг. Скөтөс бурмөдөм-вылө гөмсө сетөма бур ужјасөс вайөм-вылө да јемваыг ошјасөс нөббөм-вылө. Леґисны гөм племеннеј көґајствојасын овмөс бурмөдөм-вылө, мед-уна Улыс Човјө мелныча да електростантсiја вөчөм-вылө.

Областө содө öтi ветеринарнеј доктор.

Турун-һаһ да пунктасјас бурмөдөм-вылө сетөм сөмгыс унжыкыс (23 сурс шайт) мунас көјдөсјаслыг да вѣзму ужалан көлүжлыг дон-јассө чѣнтөм-вылө.

Мед-уна рөскөдыс вѣзму ужалөм-вылө мунө ујездувса бјуджет-јас-пыр (194.400 шайт), сегга областувса бјуджет-пыр (166.900 шайт). Вөлөстувса бјуджет-јас-пыр мунө зев еща (2.500 шайт), мукөдыс (7,300 шайт) мунө Сыктывдѣн карса бјуджет-пыр. Буржык, мѣ чайтам, лоас, вождө-вылө-кө участковеј агрономјаслы да ветерѣнарнеј пельшарјаслы донсө сујам вөлөстувса бјуджет-јасө.

Окмысөд јукөдын. Пабрѣк-заводјас-вылө коланвога-дорыг сөмсө областувса бјуджетыг лоѣ сетөма ещажык (98,3%). Таво шуөма сетны: Кажѣмса заводлы 48 сурс шайт, Һувчѣмлы—25 сурс шайт, Сереговлы—30 сурс шайт, Сыктывдѣн карса вөр-пѣлитан заводлы—40 сурс шайт да кучѣк вөчан заводлы—10 сурс шайт, Печераса консерв вөчан заводлы—53.500 шайт, төчѣла-зуд вөчан заводлы—5 сурс шайт да мукөд-пөлөс уж-вылө—18.500 шайт. Унжыкыс татыг мунас заводјаслы бергөдчан (оборотный) капитал содтөм-вылө.

Сереговса сов пуан заводлы шуөма сетны 20 сурс шайт вѣль варыча вөчөм-вылө, Печераса консерв вөчан завод помалөм-вылө—53.500 шайт.

Електростантсѣјас вөчөм-вылө сетѣм сөм.

дасөд јукөдын Коммунальнеј овмөс нуөдөм-вылө рөскөдјас колөма колөм вога мында-кымын-жө. Тани содтөма 5 сурс шайт пө-жарнеј көлүј өктјасө лөвөдөм-вылө, мукөд уж-вылө һөтѣ абу сод-төма.

11 јукөдын Коммунальнеј предпрѣјатѣјас-вылө рөскөд содтөма колөм во-дорыг кык-мындаыг уна (209%). Шуөма сетны електростантсѣјас вөчны: Вѣчѣнө—30 сурс шайт, Ізваө—25 сурс шайт, Јемдѣнө—10.400 шайт, Ајкатылаө—6 сурс шайт. Кылтовоө 26.250 шайт да Сыктывдѣн карө общественнеј пывган-вылө—10 сурс шайт.

Тужас вөчөм-вылө сетөм сөмыг 44.900 шайт содтөма тужас вөчөм-вылө да 5.800 шайт перевозјасө көлүј лөгөдөм-вылө. Мед-уна рөскөдыс—237.800 шайт (97,5%) мунө ујездувса бјуджет-јас-пыр.

14 јукөдын мунөны рөскөдјас спетсѣальнеј капиталјас лөгөдөм-вылө. Со кытчөјасө да мыјда лоѣ сетөма колан во да таво (сурс шайтјасөн):

	1926-27 воө	1927-28 воө.
Керкајас вөчан фондө	35,5	39
Голь крестаналы отсөг фондө	15	20
Запаснеј фондө	—	50

Ставыс . 50,5

109

Запаснеј фонд тавооҥ ез-на воҥ.

15 јукөдын мунөны рөскөдјас, кодјасөс оз поҥ гујны мукөд јукөдјасас бјуджетө. Со кушөм рөскөдјас татчө пырөны: (гурс шайтјасөн):

	1926-27 воө.	1927-28 воө.	Кымын прөцент кольөм во-герті.
Воҥвыв төдтөм (непредвиденные)			
рөскөдјас вевтөтөм	58,6	41,2	70,2
Ужјөзјас мынталөм	10,0	12,6	126,0
Прөцентјас мынталөм	—	0,6	—
Актејіјас да пайјас һөбөм	35,9	55,2	153,8
Лышнеј бөгтөм докодјас бөр гөта- лөм	6	6	97,9
Гаҥет-һига леҥөм-вылө отсөг	44,3	43,4	99,4
Сөлпромкрефитсојузлы отсөг	—	40	—
Статістїка јукөдлы отсөг	12,4	6	49
Мукөд торјас-вылө	—	14	—
Ставыс	167,2	219	130,8

16 јукөдын сөмсө гөтөма колан вога ужјөза рөскөдјас вевтөтөм-вылө. Тани таво рөскөд шуөма вөчны јона еща, сөмын 16,7 прөцент колан во-герті. Таво-кежлө колан-вога ужјөзыс вужіс еща. Став рөскөдсө вевјалім вевтөгыны сіјө во-вылас-на.

Став рөскөдјассө бјуджетјас-костын јукөма со кыці:

Кушөм бјуджет.	Гөтөма (гурс шайтјасөн).		Сөдөма воҥза во- герті прө- центөн.	Став бјуджетын пайыс прөцентөн.	
	1926-27 во	1927-28 во		1926-27 во	1927-28 во
Областувса бјуджетын	982,3	1208,6	123	27,4	28,8
Сыктывдін карса „	238	291	122	6,6	6,9
Ујездувсајас „	1392	1562,6	122,3	38,9	37,3
Вөлөстувсајас „	967	1223	116,1	27,1	27
Ставыс	3579,2	4185,2	116,9	100	100

Мед-уна рөскөд мунө ујездувса бјуджетјас-пыр. Мед-јона рөскөдјас сөдөма таво-вылө областувса бјуджетын, -мед-омөла—ујездувсајасын.

Петкөдлам нөшта, мыҗ-вылө да уна-ө шуома нуны рөскөд:

Л е з ö м а (ш а ј т ј а с ö н)	1926-27 воын	1927-28 воын	Колө вога-гер- ты прөчентөн,
Жалөваһне-вылө	1.734.825	1.968.876	113,49
Административней да көзајственней рөскөдјас-вылө	299.820	324.873	108,35
Оператсионней-эксплоат. рөскөдјас- вылө	437.538	382.035	87,31
Көлуј лөгөдөм-вылө (инвентар)	90.190	107.742	119,46
Важ ембурсө зөнтөм-вылө (капит. ремонт)	260.843	296.340	113,6
Вылөс стрөйтөм-вылө	200.373	331.977	165,67
Пенсия-отсөг-вылө	106.293	184.744	173,80
Отсөгјас-вылө (субсидияјас)	288.813	303.951	126,01
Фондјасө торјөдөм-вылө	50.050	109.084	217,96
Воэвыв төдтөм рөскөдјас-вылө	58.612	41.223	70,33
Мукөд рөскөдјас-вылө	51.920	74.389	143,27

Став рөскөдјас-вылас виөдлөм-бөрын ми вермам шуны: рөскөд-јассө таво мед-уна содтөма робочејаслыг да крестаналыг олөм кокнөдөм-могыг да овмөс бурмөдөм-могыг ужјас-вылө; уна рөскөд содтөма щөщ обществоса овмөс пагкөдөм да бурмөдөм-вылө; сод-төма рөскөдјас фондјас јонмөдөм-вылө; жалөваһнејас-вылө рөскөд содөма ещажык став рөскөдјас содөм-гертыг. Жалөваһнејассө сод-талөма сөмын сиктјасын ужнуөдыгјаслы.

Ферт, бјуджетын емөг-на жеб местајасыд. Мијан-ногөн, жебөн колө шуны со мыј:

1) административней рөскөдјас вывти-на уна, колө нөшта-на чинтавны.

2) Пабрик-заводјас-вылө гетөма гөмсө еща. Колө воэө-вылө ссдтыны.

3) Уна рөскөдјас мунөны областувса бјуджет-пыр да вывти еща вөлөгтувса бјуджетјас-пыр. Отаргыс рөскөдјассө колө чинтыны, вөлөгтувса бјуджетјасас колө содтыны.

Мед-ескө ми вермим бјуджет лөгөдөмсө воэө-кежлө нөшта бур-мөдны, крестаналы колө индавны кыти бјуджетыс омөль да кыти бур, сетны индөдјас ассаһныс.

Падөј-пи—Пед.

Ви́зöј вöр!

„Комі му-куза ме муна,
Гөгөр сулалё гөд вөр.
Вöрыс вывті, вывті уна,
Сыыг унаыс оз төр“.—

шуö комі поет. Ферт, Комі муыд öнөз-на вöлі вөр-поз. Быд-лунја уж комі жöзлөн мунö вөр-пијын. Сы сін-возын—дортөм-пөм-төм вөр. Сöмын оз зильны, оз көсјыны сјјö вöрсö ви́знысö. Нöтi жалыттöг кералöны, пөрөдöны, сотöны. Вөрным сегга кутіс зикöз жу-гавны, бырны. А мыј лоö, оз-кө ло Комі муын вöрыс, либö төдчö-мөн-кө јона чінас? Нöшта-на лоам гөльöг, олöмыд кутас омöлтчы-ны, кусны.

Вөр вайö жöзлы зев уна бур. Öнi, ескö, зев-нын унатор вöчöны көртыс, да öнiја мортыд оз-жö-на вермы вöртöгыд овны. Мыј он бост, быдлаö колö пу, быдлаö колö вөр. Вөр мунö керка вöчны, сетö ломтас. Öнөз-на уна заводјасын ломтыгöны пуөн (шуам, Урал-ын). Пуыг перјöны дөгöд, сір, вöчöны бумага, нöшта уна мукöд-торјас.

Вөр небзöдö климат: војвылын-кө вöрыс ез вöv, мiјаныг лун-вывса губернајасын ескö вöлі јонжыка көзүд, омöлжыка воіс (ли-бö зикöз ез во) һаһ. Вөр јона чінтö төвлыг вынсö. Вөр-кө ез вöv Комі муын, Вој-сарізаһ, ескö, швичкiс ыжыд көзүд төв, кынтіс мујас-вылыг став быдмөгјассö. Исландiјаын важөн уна-жö вöрыс вöвлöма. Сегга ставсö кералöмаөг-да, öнi пыр зев ыжыд төв мунö, нөбөдö му-вылыг став кокнижык торсö. Öнi сені весіг öтi пу оз вермы быдмынысö. Лунвывса губернајасын зев щöкыда жарлаыг һаһјас сотчылöны,—ферт, бара-жö вöртөм-вөсна. Вөр јона ви́зö жу-јасыг да сынöдыг вайассö коштöмыг. Твер-губернаын вöрсö кера-лөм-вөсна кутісны когмыны зев гырыг јујас (Волга, сһеһпр, Рытив-вывса двіна). Öнi Волгалы уна васö сетöны Кама ју-бокса вөрјас. Кераласны-кө сетыг, Волгаыд нöшта-на јона когмас.

Вөр чорзöдö мулыг пöщвасö. Лыаа пöщва-інјасын вöрсö кера-лөм-бöрын лыаыс кутіс мунны (төвзыны) мукöдлаö („сыпучие пес-ки“), вевтғыны бур мујас. Öнi лоö сещöм інјасö вöрсö народнö сафiтавны, мед лыасö мунöмгыс кутны. Уна-на мукöд сiкас пöльза вайö вöрыд.

Вөр вывті уна бурсö вайіс дај вайö комі жöзлы. Сöмын, ферт, ез пыр öткода сыыг вермыны комі жöзыд пöльзасö бостны. Комі вöрлыг історіјасö позö јукны кујім пельö.

1. **Јона важөн** вөр вайіс комі жöзлы щöщ i омöлторјас. Вөр вö-лі ыжыд гөра-моз торјөдö жöзöс, оз вöлі лез öтi-мөдкөд көртагны, öтлаасны. Та-понда-i комiлөн став сiктјасыс ју-бокынöс: јујас көр-талісны комі жöзöс.

Көт жона вöрыдкөд вöли лөө вермагны, вөр вайс шöщ зев уна бур. Вйзис сйжө комй жöзöс бырöмыг. Вөр вöли комй исторйяын култура-факторөн. Сöмын вөр лезис овмöдчыны мортлы вој-вылын: сетис вöчны пу-керка, шонтыган ин. Комй муö локтöз комйлөн ез вöv гортис, ас-муыс. Сйжöс жонжык жöз пыр-öтарö зырисны, вöтлис-ны öтйлаыг мöдлаö: комй морт лок жöзыг пышжис, адзис аслыс олан-ин војвылын. Вöрыс сйжöс вйзис, шонтис да вердис. Тажö жона важга кадясö вöли. Секи комйнд зев-на омöла вöли ужалö һаң. Медга-жона кынöмпöтсö вöли пержö вöралöмөн да черй кыжöмөн. Назöник сесга вөр кутис бöрынтчыны да лежны комйöс вйзму ужавны.

Зикöз озыр роч кабырö суртöз-на Комй муын вöли жона шычкыртöны-нын роч (новгородса) жöз. Нажö вöли мырфдалöны эверку-яс. Мырдөн вöли шöктöны вот мынтыны. Бöрынжык, 1380 вогаң комйöс нöшта-на жона кутисны нарфитны, эескöдны. Гöккыд вöли секи овны. Мй ставсö öнй, ферт, огö вермö тöдны сесга олöм-жылыг.

2. Во кöкжамысдас-сажын заводитисны кер лежны. Заводитчис мöд кад комй вөр исторйяын. Уна пельöсын комй вöрын кутисны тошкöдчыны, пилитчыны. Вöрсö кутисны нуны ылы мукöд муö. Кер лежöм кутис сетны жöзлы „уж“, лой „нажöтка“. Аслыныс ужалыг жöзлы кер лежöмыг, öдвакö, бурыс лөö, да сйжö уна сетлис докод государстволы, земстволы. Кер лежöм пыр-öтарö содис. Сыктывдин-карса земстволы воыг-воö докодыс кутис воны унжык. Тажö гөм-вылас земство кутис вöчавны тујяс, вогтавын школаяс. Та-бок-саң, ферт, кер лежöмыд кутис сетны бурсö i комй жöзлы: кутис кып-тыны култура.

Горш капиталистяс лезлисны вöрсö лок-ногөн да медга-бурин-жасыг, жу-доржасыг. Вожö-кежлö ез тöждыглыны, мед сöмын секи курыштны сурй-а. Керсö петкöдöм-бöрын вөр ез весавлыны (сöмын бöрынжык заводитисны омöлика весавны). Вöрыс сесга тырис лөптөн. Лөптыс ез кут лежны вылыг быдмыны вöрыслы. Јуяс сйз-жö тырины. Весалöм-понда һекод ез тöждыглы. Сиктяс-бердыг жу-пöлөн вөр кутис зикöз бырны (а вöрыс вöли жонмöдö му-пöщвасö). Лыа-берегяс вöртöгыд кутисны буждыны, тыртны лыанас јујассö. Сы-вöсна-öд i Ежваыд та-выјöз воис, лыакöсаöггис.

Сетчöз комй жöз вöрсö чайтлис ассысөн. Пөрöдис вöртö мыјдöм да кызй сылы вöли колö. Секи-öд вöрыс весиг государстволы һинöм ез сулавлы. Сы-бöрын вөр-вылö лой ыжыд дон. Комйöс кутисны эескöдны вөр петкöдöмыг. Весиг öтй пу пөрöдны ез кутны лежны. Пөрöдыејасöс кутисны штрапујтны. Кер лежтöз комй жöз вöли жона ужалöны тыла. Секи вöлөм комйлөн һаңыс лышалö, вузавлöмаöс Кардорö. Тыла ужавны комй жöзöс ез кутны лежны.

Комй жöз һöтй ез кутны жалитны вöртö. Быд во кутисны вöчавны зев гырыг пöжаряс. Сотчис зев уна да бур вөр. Зев уна мильон шайт дон лойс убытка государстволы. Зев ыжыд урон лой комй жöзлы. Пöжаряс сотисны зев уна вöралан овмöс, чöстујяс.

Ҷверјас да пѳткајас кутісны пышјыны мукѳд вѳрјасѳ, мукѳд места-јасѳ (Сібырѳ). Комі вѳр кутіс гѳлмыны, пагтѳммыны.

3. Воіс Сѳветвлагт. Воггіс комі јѳзлѳн автономіја. Комі ужалыг јѳз агныс кутісны лѳгѳдны аслыныс олѳм. Вѳр кутіс бурсѳ сетны мѳдногѳн. Сѳмын ѳнѳз-на мі, комі јѳз, огѳ гѳгѳрвоѳ вѳрлыг-сетѳм бурсѳ. Гѳгѳрвотѳм-вѳсна вѳрсѳ кыз-гурѳ жугѳдам. Воыг-воѳ вајам зев ыжыд убытка ужалыг-јѳз-государстволы дај аслыным щѳщ. Вѳрлыг озырлунсѳ бостам, а аслыс нінѳм огѳ сетѳ. Весіг абу буржык план, кызі вѳр ужалѳмсѳ бурмѳдны. Лѳегнічејјас омѳлана гѳгѳрвоѳны ассыныс ужнысѳ. Огѳ велѳдѳ комі јѳзѳс, кызі колѳ візны вѳрнымѳс. Школајасын челаф вѳр-јылыг нінѳмтор оз-на кывлыны. Комсомол-котырјас вѳр візѳм-јылыг весіг сорнысѳ оз нуѳдны.

Комі ужалыг јѳз бостгіс кыпѳдны асгыс овмѳс, лептыны культура, лѳгѳдны сотсіалізм. Овмѳс да культура кыпѳдѳм-вылѳ гѳмсѳ ѳнѳз-на мед-јона сетіс дај воѳѳ кутас сетны (кужам-кѳ візнысѳ) вѳр. Сіз-кѳ, колѳ ебѳсјаснымѳ зелтыштлыны вѳр-овмѳс бура пуктѳм-вылѳ. Сѳмын вѳр міјанѳс вермас петкѳдны пагкыд туж-вылѳ.

Вѳр візан уж щѳктѳ сувтны кок-јылѳ, сафмыны став вѳр стражалы. Лѳегнічејјаслы колѳ грездјасын лыффаवны лектсіјајас.

Колѳ вѳр візѳм-јылыг лефавны буржык комі нігајас. Колѳ јонжыка гіжны газетјасѳ. Сіктјасын велѳдысјаслы, быд обшествоса уж нуѳдысјаслы колѳ велѳдны-віставны крестаналы вѳр візѳм-јылыг. Колѳ щѳщ і школа-пыр велѳдны јѳзѳс візны вѳрсѳ. Колѳ сафмѳдны комі јѳзѳс, мед гѳгѳрвоасны кущѳм бур налы сетѳ вѳрыс.

Мед-воѳ колѳ гѳгѳрвоны вѳрлыг ыжыд коланлунсѳ коммуніст-јаслы, комсомолетсјаслы да велѳдысјаслы аслыныс. Колѳ заводітны сіктјасын пујас ас-керка дорѳ сафітавны, садјас лѳгѳдавны. Пујас сафіталѳмѳн јѳз велалѳ вѳрсѳ візны, кутас тѳднысылыг донсѳ. Тајѳ ужыс—зев ыжыд уж.

Ҷерт, велѳдны јѳзѳс лѳѳ щѳщ і вынѳн-мырдѳн. Вѳр жугѳдыс-јасѳс колѳ чорыда мыждавны. Мед быдѳн гѳгѳр адгісны, вѳр-пѳ колѳ візны, оз поѳ лок-ногѳн жугѳдны, сотны, быд пу сулалѳ зев уна шажт. Колѳ велѳдны, да щѳщ і судітны, штрапужтны.

Менам ічѳт-дырјі міјан сікт-дорын зік вѳлі зев бур вѳр. ѳні ставсѳ-нын жугѳдѳмаѳг. Вѳрным міјан пышјѳ. Колѳ ас-берданым ѳніган торјѳдны буржык участокјас да воѳыв колны. Сесга колѳ пощны да некодлы оз ков сетны керавны. Колѳ сесга вѳртѳ весавны. Во 20-25-бѳрын том јѳз (да і мі на агным) шуам зев ыжыд атѳѳ сіјѳ вѳрсѳ візысјасыслы. Тазі поѳѳ пуктытѳг вѳчны сад, лоас недырмыгті ныр-улын, а во 25-бѳрад вѳрыд пышјас зев-нын ылѳ.

Тајѳс ставсѳ вѳчны оз ков код-вылѳ-кѳ ыстыгны, мыжкѳ відчігны, колѳ аслыным быдѳнлы бостгыны.

Вајѳј-жѳ кутамѳ візны вѳрнымѳс, асгыным озырлунѳс! Вајѳј-жѳ візамѳј госуларстволыг овмѳссѳ!

Лѳенінкар.

Сан-Антус.

Міжан сiртјасын

Кыңи колө ужавны виңму уң велөдан кружокјасын.

Тажө кујим вонас мијан Комі муын уналаын воггисны виңму уң велөдан кружокјас; сөмын ещалаын-на бура ужалөны кружокјасас. Унжык кружокыс сөмын-на бумага-вылын лыффысөбны, ужыс зев-омөла мунө. Коді-нө торкалө налы буржыка ужсө нуөдны?

Мічажыка да матысаңжык виңөдлөм-мыгги адған, мыј кружок омөла ужалө, кытчө оз воывлыны агрономјас. Агроном индавтөг овмөс кыпөдан-уж, ферт, бура мунны оз вермы. Сегга мукөд кружокјасас унжыкысө некущөм ужалан план оз овлы. кружок ужалө, мыј сылы дум-вылас угө. ферт, ужалан плантөг уң бура мунны бара-жө оз вермы.

Ужалан план лөгөдөм виңму уң велөдан кружокын зев ыжыд да колана уң. Быд кружоклы колө пуктыны мед воңа ужөн план вөчөм.

Планын колө индыны, кущөм лунјасө кружокса шленјаслы чукөртчывлыны, кущөм ыгајас колө лөгөдны, кущөм уң медвоң нуөдны, кодјас да мыј-жылыг кутасны докладјас вөчавны, кущөм видлөгјас колө лөгөдчыны пуктыны, кущөм быдтасјасөн да кущөм му-вилө, кытыг бостны вынгөданторјас, кытыг да кущөм-сикас көј-дысјас колө лөгөдны. Планө оз ков сујны вөчны вермытөм-торјас. Планө колө сујны, коді ескө одјөжык буртөр верміс сетны. Тащөм плансө, ферт, вермасны вөчны агроном-кө воңмөстчыг крестанакөд унаыг-нүн воңыв та-жылыг сорнитлісны.

Мед-војдөр кружоклы колө төдмавны мед-ыжыд лөкторјассө мијан крестана овмөсыг. Кытжык медвоң бурмөдны ковмас кут-чисны. Шуам, крестаниллөн һаң тырмө сөмын воңын-кежлө. Унжык

һаң сiјö оз вермы кöзны еща му-вöсна. Кружок кутас корны помка, мыјла крестанiн оз вермы унжык му вöчны. Кружокын горһитöм, арталöм-бöрын гөгöрвоасны—крестанiнын муөн паккöдчыны оз вермы, вөлöм-кö, кужöд тырмытöм-вöсна.

Сегга кружоклы колö бостгыны тöдмавны уна-ö крестанiн турун пуктö, уна-ö скöt позö виçны, Оз-ö позö виçяс содтыны либö бурмöдны, кыçи та-дiнö колö кутчiсны, позö оз му-вылö турун да мукöд өикас гојанторјас скötлы му-вылö кöзны. Колö тöдмавны, оз-ö позö кужöдөн-кынçи мукöд-торјөн мујас вынгöдны.

Сегга кружокса шленјаслы колö тöдмавны, кущöм локторјас емöг скöt вöдiтöмын, кущöм картајасын öни скöt олö, кыçи најöс вердöны. Уна-ö јöv мöсјас сетöны, мыјла оз быдөнлөн мöсјасыс öт-кофа лызгыны. Крестана овмöсыг омöлторјассö лоö кутчiсны бырöдны сiјöс бура тодмалöм-бöрын. Крестана овмöс тöдмалан уж колö пуктыны мед-воç.

Öни быдөн-һин тöдöны, мыј вигыг мортлы колö доктор-ордö, либö пельшер-дiнö мунны. Јуагöм да бура видлалöм-бöрын вöлиçти најö заводiтöны вескöдны либö сетасы лекарство да iндасы, кыçи колö аслыд вескöдчыны, бурдöдчыны. Сiç-жö i крестана овмöсыг вигöмјассö, омöлторјассö мед-бура верман тöдмавны агроном öтсöгөн.

Öни Комi му-пагта воггiсны виçму уж велöдан кружокјасыд зев-һин уналаын, а агрономыд еща-на: ноль-вiт вөлöст-вылö сöмын öти агрономöн-на воö.

Быдлунја уж кружокјасын агрономјас нуöдны оз вермыны. Позö-öд мукöд ужсö кружоклы агрономтöг-на нуöдны. Агрономлы медвасö колö iндавны, кыçи кружокјаслы ужсö нуöдны. Ужсö панигөн, лөгöдигөн, ферт, агрономыд колö. Кор лоö-һин кружоклы iндöма план, лөгöдöма программа агрономлы ковмас корјасö-кö воливлыны да виçöдливлыны, кущöма кружокас ужыс мунö. Оз-ö бокö кежны, ставсö-ö гөгöрвоöны. Агрономлы ковмас јонжыка кружокас ужнуöдыгјасыскöд сорһитны, налы iндöдјас сетны воçö ужсö нуöдны. Быд төлысын-кö öтчыд агроном кутас воыны кружокö, зев-һин бур лоö.

Мыј колö тöдны быдлунја ужнуöдыгјаслы?

Быдлунја ужнуöдыг-вылö бөрјöны iзбачöс, ущительöс, либö мукöд буржыка велöдчöма јöзöс. Кружокын быдлунја ужнуöдыглы колö медвоç аслыс бура тöдны, кущöм нуждајас емöг крестана овмöслөн, кыçи колö тајö нуждајасгыс мынтöдчыны. Колö кужны велöдны мукöдöс.

Ужнуöдыглы колö кужны iндыны, кыçи колö велöдчыны һигајасөн, кыçи гөгöрвоны сетыг лыдöдмторсö да кыçи тöдмалöм-бöрас асгыс овмöссö бурмöдны, вылторсö олöмö сујны.

Бура ужсö нуöдны сещöм кружокјас, көни шленјасыс оз видчiсны, ужнуöдыглыг велöдöмсö, а агныс öлöмыг кутчiсöны уж-

бердас, көні агныс лыддөны Һигајас да сы-бөрын мөда-мөд костас төлкуптөны лыддөм торјас-јывгыс.

Төдмавны Һига-куға овмөс бурмөдөм-јылыг зев егкө бур да нөшта-на бур лоө, төдмалөм торсө-кө видлан ас овмөсад. Һига висталө зев-пө бур кужөд-пыдди трунда му-вылө кыскавны. Колө видлыны збыл-ө сиз. Видлыны тајөс зев кокни. Лөсөдны колө воғ-выв Һигаын висталөм-серти трундасө, кыскавны сижөс му-вылө, мусө јукны кык өткод торјө: өти жынсө трунданас кужөдавны, мөдсө-кольны трундатөг. Сөгга өткода гөрны, көңны, агсавны, быдөн өткода керны, сөмын трунданас вынгөдөмөн і торјөдны. Вүндөм-бөрын сөгга видлыны код жынјас лоі буржык урожајыс. Трундаөн вынгөдөмыд пөлзасө оз өти во сет. Колө урожајсө во кужим-кымын өшлыны. Тајө видлөг вөчөм-бөрас вөлыг кағалан трундаөн вынгөдөмыг бурсө.

Тағи-жө колө пуктыны овмөсад і мукөд видлөгјас: скөт вердөм, турун көңөн, вьл-ногөн картопель да мукөд быдтас пуктөм. Һигаын гижөма, фосфорит пыңөн-пө вынгөдөм му зев ыжыд урожај сетө. Збыл-ө сиз. Гашкө Вјатка губерға-улын сижө зев бур, а мијан, Коми муын, некущөм бур абу. Кружок видлөг-бөрти адғас, мыј тајө му вынгөдан-тор зев јона урожајтө содтө. Став шленыс аслас сінмөн адғылөм-бөрын кутасны фосфорит пың му-вылас кужөдкөд көңны. На-вылө виғөдөмөн тајө уж-бердас кутчегасны і сугедјасыс щөщ.

Кружок мед-војдөр велөдө шленјасөс вьл-ногөн му ужавны. Шленјас-вылө виғөдөмөн і мукөд кутасны вьл-ног мујассө ужавны-вөфитны, овмөссө бурмөдны.

Виғму уж велөдан кружок ас ужнас велөдө став ас-гөгөрсә крегтанасө. Сижө—зев бур крегтана овмөсөс бурмөдан школа. Колө, мед егкө тащөм школајасыс унжык вөггисны да буржыка кутисны ужавны.

В. Исаков.

Колö јонжыка кутчисны шабди вöдитны.

Комі јöз һаһ вöдитöм лыдöһны мед-ыжыд крестана ужöн. Шуöны, һаһ вöдитöм-пö сетö мјанлы мед-ыжыд докод. Быд крестанін сесга, мед унжык поҷö көһны һаһ, зилö лөгöдны выль мујас. Мед унжык лөгöдны скöт да мед кужöд лоö мујассö кужöдавны, вöчö вјјас. Кымын-пö уна һаһ да турун крестанінлөн, сымын сјјö озыр. Унжыкыс оз артыштны—вылö-ö сувтö налы пуд һаһыс, оз-ö поҷ тајö му-вылыс сещöма-жö кужöдалöмөн, вöдитны мукöдтор, богтны ыжыджык пöльза ещажык ужöн.

Кујім переменаөн мујас ужалігөн һаһ вöдитöмыг ыжыд пöльза оз во: ужыс сурö уна, а урожајыс воö еща. Öнi мјан комі јöз öт-кымыныс гөгöрвоöһны-һін—мукöд көһажас һаһ-герті вайöһны пöльзасö кујім-һоль пöv унжык. Код-сурö комі крестана-пыг адјисны-һін—картупель сы-ыжда-жö му-вылö, сещöма-жö кужöдалöмөн быдмö һоль-пöv унжык һаһ-дсрыс (сојан-торјассö-кө сылыс һаһ-лыдö арталан). Пуд лыдөн-кө лыдöһыны, картупель воö дасвіт-дасквајт-пöv унжык.

Кöні емöг бур најöткајас: кер леһан уж, вöралöм, чері кыјöм да кыскаган најöткајас, комі крестана оз-на щыглы кувны ас ов-мöсас ічöt докод-понда. Кöні тащöм најöткајасыс абуöг, кынöмсö пöткөдöһны сöмын гөрöм-көһöмөн, вјјму ужалöмөн, сені лоö буржы-ка мövпыштлыны, кызі унжык докод богтны вјјму ужалöмыг да скöт вöдитöмыг, кызі кујім переменаөн мујас вöдитöмыг вужны уна переменаөн ужавны. Кызі унжык вöдитны картупель, мöс-соркһи, кызі көһны му-вылö турун да вöдитны шабди. Крестана кутисны гөгöрвоһны: агроном велöдтöг унатор он вермы вöчны ас-овмöсад. Воыг-воö сесга матыгтöһны агрономјас-дінö, јонжыка јуасöһны налыс, пырöһны вјјму ужалан кружокјасö тöдмавны выль-нога уж, öтувтчалöһны тöварішществојасö, зилöһны вужны уна переменаөн мујас ужавны.

Сöмын-тај выль-ногыс мујас ужавны заводитны сöкыд. Öткө, еща-на крестаналөн муыс. Мөд-кө, мујасыс јона посһаммöмаöг. Крестана сесга шуöһны: ті-пö, агрономјас, щöктанныд көһны му-вылö турун, пуктыны мöс-соркһи, а мјан муным һаһсö көһны оз тырмы.

Збыль-öд, сјјi i ем. Крестаналөн мујасыс уна переменаөн ужавны оз тырмыны. Шөркодөдем овмöс-вылö воö сöмын гектар-мында му. Сјј-кө, вöјдөр колö вöчны выль мујас, мед шөркодөдема овмöс-вылö вöлі воö кык лыбö кујім гектар көһа му.

Кызі мед-ödjö da кокһиа поёо содтыны көзан мујас.

Көзан мујас мед-кокһиа da ödjö поёо лөгөдны турунтөм вијас-вылө, кос-веретеја-вылө. Тащөм турунтөм вијасыс Коми областын емөг бура уна. Мугін тащөм местаас ескө і бур, da туруныс омөла быдмө јона топалөм da һищсалөм-вөснаыс. Гектар-папта местаыг воө сөмын доф-кык турун. Тащөм вијас-вылас і колө лөөдны мујастө. Гөрны колө арын да лажмыфика—10-12-кымым сантиметр-пыда. Төвга кыныс арга гөрөм местасө һебөодас. Тулыснас, пиновтөм-бөрын поёо көзны гөрөм-местаас **шабди**. Выл местаад шабдиыд артмө бура: быдмө куза da і јогыс оз кај. Выл гөрөма кос вијавылө ме көзли шабдитө 1912-өд воө. Воыс-ескө вөлі омөл (тулысыс јона кос вөлі-da), сөмын шабдиыд бура быдмис—гектар местаыг воис 640-кымын кілограмм шабди; (куфела). Мукөдыслы тащөм кос вијас-вылас кајлывліс 1000 кілограммөз гектар-вылө. Öнi сөгга і арталөј, мыј буржык вөфитны тащөм косвијас-вылын. Гектар-папта местаыг шөркофдем-мында воас 600 кілограмм-кымын шабди. Сijө сулалө 300 шайт-гөгөр. da һөшта шабди көјдыс воас 600 кілограмм. Тајө сулалө 76 шайт. Сiқкө, шабди сетас докодсө 376 шайт-дон кымын. А гөртөзыс уна-уна-һын туруныд быдмас 12-20 шайт-дон.

Мөд вонас тајө местаө поёо көзны id, зөр, вика либө аңкыщ. Поёо пуктыны картофель. Сijө бура быдмас һөти кујөдавтөг. Та-бөрын колө-һин сөгга кујөдавыны. Кујөд-динө поёо содтыны щөщ пөјим либө мукөд-сикас му-вынөөдантор. Сөгга сетчө колө көзны id, либө турун. Турун быдмас бура во һоль-вит. Первој вонас быдмас 11 доф-кымын гектар-вылө. Витөд вонас чинас-һин доф 5-6-өз (100-120 пудјөз). Тамда турун воліс меным гөрөм му-вылыг (Ајкинаын), ез-жө вөв таыг ещаыд і Прондорса крестаналөн. Ајкинаын да Прондорын-кө бур урожајјас гөрөм вијавылыг воөны, Сыктивдин да Кулөмдин ујездјасад воасны-жө.

Кос вијас гөрөм—өти туј мујасөн паскөдчыны Коми областын Мөд туј—перјыны выл му вөр-улыг.

Гырыг вөр-улыг му-места перјыны оз поё, дај сөкыд муыд сөгга дыр оз арты.

Медга јона керавлөны тыла ју-дорјасө da шор-дорјасө. Важ тыла местајасө медга-јонасө быдмө кыз либө піпу-рас. Вөчны му тащөм инө поёо, дај кокһижык гырыг вөра-инө-дөрыг. Му вөчны мед-бур со кызі: тулысын, пуыс корјасөм-бөрын, колө пөрөдны вөрсө da колһы космыны тулысөз. Мөд во тулысын сотны da көзны шабди.

Кыз Вилафын тыла-вылын шабди вөфитөны.

Вилаф-вылын, Совдор карулын зев јона вөфитөны шабди пальник-јас¹⁾-вылын. Сені тазі ужалөмнас маті гөгөрыг сотөмаөг-һин став

¹⁾ Пальник—бокыг вәјөм вөрөн сотөм места.

вöрсö. Быдмöны сенi важ гырыс вөр-пыдди кыз да пипу расјас. Лыска, буржыка сотчыс вöрыд абу-нын егкö колöма-да, Вилад-выв-са вöйтыр тыла вöчöны i расјас-вылö. Тулысын најö рассö пöрдасны, сесса коласны когмыны мöд во тулысöз. Мöд во тулысын, мај помагiг-гöгöр тајö керассö сотöны да көзöны шабди. Шабди быдмö бура. Урожај бостöм-бöрын мöд во тајö-жö местаö вайöны вöрыс километр квајт-көкјамыс-сајыс-кымын кражјас да сiјö кражјаснас быг-лöдлöмөн сотöны важ шабди местасö вылыс, да көзöны сы-вылö шабдисö мöд пöв. Тöвбыд виладса фадö кыскалö краж шабди-места сотны.

Öти гектар места сотны колö налы важны со-доф-сајöз кражсö. Уж сурö уна. Виладса крестана шуöны: шабдитö вöфитны көч-пö i бокыс пестö лö вайавны, а пöльзаыс шабди вöфитöмыс ем. Куш тајö најöткаöн-öд-i виладса фадö олö. Вонас öти крестанын вöчö кыз-квајтымын пудјöз шабдисö да сымында-кымын-жö көјдыс воö. Вузалö шабдисö 60-70 урөн килограмм (10-15 шайтөн пуд), да көјдыс 10 урөн-кымын килограмм (шайтөн жынјөн-кымын пудсö). Шабдиыс бостö докодсö вонас 220-700 шайтöз. Вот сенi i вогöгöрға најöткаыс сылөн.

Виладса фадöјаслөн јона вежыс петö мiјан област-вылö.

— Тiјан-пö—шуöны најö—оз ков бокыс вайавны шабди места сотны пестö, сурöны-пö вöра местајас, сöмын керав вöрсö да сот. А мi-пö вöрсö кыскалам километр квајт-көкјамыс-сајыс. Öти гектар поснi вöра местаыс-пö тiјан шабдиыд вермас сетны најöткатö квајтсо шайтöз.

Мiјан позö шабди вöфитöмö бура кутчiсны.

Мiјан Коми областын ем зев уна поснi вöра местаыд, уна ем важ-тыла местаыд. Вөр тащöм-инын поснi, оз туй стрöјба-вылö, пес-вылö-ни. Тащöм вөр сотöмыс ыжыд убытка госуларстволы оз ло. Сещöм местајас-вылас i колö заводитны шабди вöфитны. Сiкт-јас-дорыс, матi-гöгöрыс став местасö-нын муö пöртöма. Колöмаöс сöмын ылынжык местајас. Расјасыд (поснi вöрыд) сiктјассаң километр 3-5 саяö-нын ывöдмаöс. Та-ылла местаö шабди көзлöм-бöрын вöчны мујас оз ло барышнö. Тащöм местајасас колö мунны овмöдчыны. Сiктыс колö петны, буржык пöчiнокö мунны. Сiзим километр-сајын, шуам, сiктсаң ем гектар со-кымын паста поснi вöра (кыз либö пипу рас) места, лунвылö ската, бур мугiнма. Тащöм инö позö мунны овмöдчыны крестанын 8-кымынлы, выл местаö овмöдчыны мунан тöварiшчество лöсöдöмөн. Позö еновтчыны сiктыс сöмын мујасыс, а вiзјассö вöфитны колны ас-вылад. Мусö выл местаыс-колö перјыны öтувјөн: öтувјөн көкјамыснад крестанынлы пöрдöны поснi вöрсö, быд во öти гектарöн-кымын крестанын-вылö (вонас көкјамыс гектар). Мöд тулысын талыс жынсö-кымы мај тöлысын

тöлыг помагигөн сотны да көзны шабди, а мөд жынсö сотны јунтöлыгын да көзны су. Тажö тулыснас-жö бара колö пöрöдны выль участок мөд во-кежлас. Сукöд щöц колö көзны бобöнаң да шепта пыреј (тимофејевка). Сусö бостöм-бöрын турун быдмас во кујимоль. Шабди местаö мөд воас поңö бара-жö көзлыны шабди. Колö сöмын тöлын вајавны лыс да местасö выльыг сотны. Во 4-5-мыстi местаыс ежгалас, мырјасыс сiгмасны. Поңас-нын сесга сiјöс гөрны. Ежгалөмөн места бөр вынгалö. Гөрöм-бöрын поңö-нын муён вöдитны. Ташöм инјасö төварішществоөн муныг крестаналы, көсјöны-кө најö кутчiгны шабди вöдитны, государство сетö отсöг. Колөм во Тсентральнеј правітельство шабди вöдитөм-пагкөдөм-вылө сетiс да с миллион шайт уждана сөм. Шуис сы-вылө отсавны шабди көзыејаслы лөсөдны унжык шабди-места да шабди-көјдыссö.

Мiјан-кө Вiлафсајас-моз-жö көзны шабди, сыыг воас зев ыжыд пöльза. Колö сöмын кужны шабдитö вöдитныс: быдтыны, вольсавны, кокнифика нарјавны, трепайтны машинајасөн да сiңи воңö, мед кудельыс лө Вiлафын-коф-жö бур. Лок-кө лоас кудельыс, ыжыд пöльза шабди вöдитöмыг оз ло. Шабди вöдитысјаслы колö öтувтчыны төварішществоö, вајөдлыны шабди вöдитны велөдыгöс. Најö велөдасны, кыңи буржыка да барышнөжык вöдитны шабди сö.

Кымын-кө вөлөстын Прилузскеј рајжонын шабдитö јона-нын вöдитöны. Колö налы государствогаң отсöг сетны, мед нуөдасны воңö тајö ужсö. Шабди зев дона нуантор мукөд государствојасö. Мiјан Коми облагт тајöс веј мас сетны бура уна.

В. Исакөв

Вөтчамөј ставөн Асјакыа-бөрсө.

I.

Öтi сiктын олис Јепреј-Мiшка. Чельадыс сылөн зев уна-вөли. Ставыс посныдiкөв. Олис омөла. Наңыс некор ез тырмывлы. Ужалө-ескө јона, спокој оз адңыв, а сојны прамеја нектор оз овлы. Пыр таңи гөлиника олисны.

Öтчыд Мiшка воис кыскаган-иный-да мыкө зев жугыл. Пукөис пызан-дорас да кутiс мөвпавны:

— Нельамын во-нын ола-да, лучкижык овмөдчыны ег вермы. Оз-өмөј-ескө поң буржыка овмөдчыны. Коркө тајнө лыддысан-керкаö кајли да, сені зев јона вөли долöны—поңö-пө тани бура овмөдчыны. Ми-пө-өд мутö огö-на ужавнытö кужö, огö кужö скөттö дөңөрiтны... Гашкө-инö збыль сiңи-да.

Уна мөвп Мiшкалы јурас волiс. Став важ олөмыс быттö сiн-воңас лоi...

Петіс ывла-вылө, јукталіс да соөдіс вөвсө.

— Час, шотчиг-моз ветла лыддыган-керкаө,—шуіс аслыс дај мөдөдчіс.

Бурещ вөлөгтад воөма агроном. Јөзөс көсјө чукөртны лыддыган-керкаө.

Мішка здоровајтчіс, матыстоіс да пуккіс:

— Лоө пукгыштлыны. Воі-да, пырыг-пыр ог мун ташөм гажаныс.

Воісны горнівыв агрономкөд. Агроном јуагө Мікајлөлыс—уна-ө сылөн муыс, кызі ужалө візмусө.

— Тенад-тај уна муыд—серамбанөн шуіс Мішкалы агрономыд.

— Уна-кө-өд вөлі, быд во һаңсө ог һөб. Муыс-і еща-а.

— Еща, шуан. А уна-ө-һө когкөм-вылад мутө коһан?

— Быд во којмөд пажсө.

— Оз-өмөј ескө поз ещажык коһны, лбө когкөм-вылад мыјкө көһны?

— Он-на менө ылөд,—мөвпыштіс Мішка.—А кытчө-һө сөгга сусө көһан. Сөкі-өд һөшта-һын һаңыд еща лоө. Оні ме му-вылө којмөд пажас су көһа, којмөд паж-вылө-жө—ід... Когкөм вөрәөдны оз поз.

— Те-өд, Мікајлө Јепремөвіч, шуін—сојанторјыд-пө мјанлы оз тырмы. Тенад һаңыд, шуан, оз тырмы. Картопелыд, көнкө, оз-жө тырмывлы. Сөгга, көнкө, јөв-выјыд омөһа сурлө-і.

— Кыс-һын, ескө, јөв-выјыс-да... Арнас-тај картопелтө сојышт-лам-жө ічөткіка-а һаңнымөс сјјөн вічмөдыштам. Һөл пуд картопелыд-өд пуд һаңлы воһсагө.

— Оз-өмөј поз, сіһ-кө, унжык картопель пуктыны,—шуіс агроном. Сөгга перјіс зев ыжыд плакат:—со,—шуө,—тані һөл-перемөнаө мујассө лөгөдөма. Гектаржын мујассө јукөма һөл-пелө. Тенад-өд, шуан, гектаржын-жө муыд?

— Сы-гөгөр,—шуө Мікајлө.

— Өті-пелө су көһөма, мөдө—ід, којмөд паж му-вылас картопель пуктөма, а һөлөдас—когкөм-вылас віка көһөма. Те, шуан, којмөд паж му-вывгыд богтан 240 кілограмм (15 пуд) су, а тані һөлөд пажыс воө сөмын 176 кілограмм, (22 пуд) да сымда-жө ід. Һөл переменаөн ужалігөн һаңыд чіныштіс—30 пуд-пыдді сөмын 22 пуд воіс.

— Һаңыд-кө чіно, сјјө абу-һын шаһ—јурсө гыжыштіг-тырјі шуіс Мікајлө.

— Чөвлы, чөвлы, ен-на те шуас, Мікајлө Јепремөвіч!.. Картопельсө-тајно те вунөдін. Картопель-улас-өд һон перемена-на колі, гектарыдлөн көкјамысөд пажыс-на. Сөтчө-өд, Мікајлө Јепремөвіч, 150 пуд картопель быдмас.

— Кајас, ферт, сымдаыд—шуыштіс воча агрономлы.

— А тамда картупельд 35 пуд һаңкөд воҗсагас. Нөшта-өд, со, турун-на ем-дај. Өнi лыдды, уна-ө гектаржын муыд һоль переменаөн ужалігөн гетө.

Мишка лыдды,—су воас 176 килограмм (11 пуд) сымда-жө--ид. Сіјө лоө 352 килограмм (22 пуд). Картупель воҗсагас 560 килограмм (35 пуд) һаңлы.

— да 640 килограмм (40 пуд) віка турун воас—шуис агроном. Һаңыд первојсө чыныштө, сы-пыдды зев уна картупель лоө. Турундыд содө-і. Һоль переменанад мујасыд кык-мында унжык докодсө гетөны кујим-переменаөн ужалігөн-дорыс. Тајө-өд нөшта абу-на ставыс. Һоль переменаөн мујас ужалігөн картупель вөдітгөн муыд һебчө да јогтурунтөмөгсө. Турун мујас-вылө көзігөн, овмөсын скөтлы көрым содө. Поҗө секи бурмөдны да содтыны скөт. Содас-кө скөтыд, лоө јөв-выј, уна кујөд лоө-і. Мујас поҗө јонжыка кујөдавны. Вына му урожајтө буржыкөс кутас гетны... Сегга выл мујас поҗө вөчны-і.

Зев дыр пукалісны агрономыд Микајлөкөд. Микајлөс корныһин-волісны.

Микајлөлөн бытө воҗсис гинмыс. Өнi сіјө гөгөрвоис ставсө. Збыл-пө тај,—мөвпалө гортас мунігөн,—ми огө вөлөм кујө мујас-тө ужавны. Оз-тај мијан ков важ дедјас-моз, батјас-моз ужавны, колө мөднөгөн заводитны.

Воис гортас да зев јона гөтырыслы вістагө:

— Агроном-дінө ме ветлі. Сіјө щөктө мујастө мөднөгөн ужавны. Уна-переменаөн-пө колө мујастө ужавны, турун көҗны, картупель уна вөдітны. Со, меным і һига гетісны лыддыны.

II.

Быд рыт Микајлө щөктө пісө һига лыддыны. Ачыс зев јона кывзө. Гөтырсө щөщ щөктө кывзыны.

Щөкыда кутіс ветлывлыны лыддыган-керкаө. Мунас-да, җоң рыт сени пукалас, кывзас. Быд кајлігөн гортас выл һигајас вәјө лыддыны.

Ветлывлө суседјас-дінө пукавны. Налы вісталө, кыҗі агроном щөктө заводитны мујас ужавны. Микајлөлыс һекөд оз кывзы. Гөлыһик морт-вылад сөмын гералыштасны.

Воис тулыс. Ставыс-на мујассө важ-ногөн көҗалисны. Став крестәһинислөн-на сиктас мујассө лөгөдөма кујим-переменаөн ужавны. Јепреј-Мишка мөда-мөдлы отсаган комітет-пыр суҗөдіс турун көјдыс да градвыв пуктас көјдысјас.

Көҗкөм-вылө көзіс віка. Һаңјас көҗалис весалөм көјдысөн. Пуктыштіс мөс-горкһы да уна картупель. Мујассө лөгөдіс һоль переменаөн ужавны.

Суседјасыс Микајлө-вылө гералөны. Кыҗі-пө јөзыс оз ужавны сіҗ Јепреј-Мишка заводитіс асгыс мујассө ужавны. Турунтө-пө-өд

му-вылас көзіс-да, турун і быдмас. Туруныд-тај сігі кая көзіні сі-
јос, мајбырөс, му-вылад оз ков. Унаон Мікајлө-динө өлөдны волас-
ны, ен-на-кө-пө зікөз јөјмы, дугды турунтө көзөмыс. Мікајлө не-
кодлыс оз кывзы.

Уна-і герам да видөм ас-вылас нөбаліс.

III

Колы-нын квајт во. Јепреј-Мішка став турунтөм віјјасө муө
пөртөма (гөрөма). Оні сылөн муыд ноль-мында лоөма, сіјө мујасө
ужалө выль-ногөн. Лөгөдөма-нын квајт-перемена. Көзө турун зев
уна. Вөдітө шабді. Уна пуктө картопел, мөс-горкни да мукөд бур
көза-пуктасјас. Оні сылөн важ-гертыс кујим-мында-нын скөтыс—
да ставыс гырысөс. Вердө најос нормаон. Лөгөдөма датчана-нога
ласныјас. Вөчөма шоныд да југыд карта. Лөгөдаліс-нын һеыжыд
віјму-ужалан машинајас.

Јепреј-Мішка сіктын мед-бура кутіс овны. Гожөмнад мујас-вы-
лө каяс-да, сөлөмыс бытө радлө. Абу-өд сылөн көзөыд јөзыслөн-
коф. Мукөдыслөн-егкө мујасыс і өти межаыног-да, төдчымөн омөлөс
һаһјасыс. Вартны кутасны-да, Јепреј-Мішкалөн гырыс шөпа, кыз
да куз ізаса рузөггыд кык-мында гуыс угө.

Арја-вывнад сөсөа градјөрө каяс. Сівујтчынысө оз вермы—
сөщөм, шуө, гырыга пуктасјасөј быдмөмаөс.

Јөзыс јона шензөны Јепреј-Мішка олөм-вылө.

—Вөјдөр-өд—шуасөны сугедјасыс,—міјан-кофа-жө, нөшта мі-
јаныс омөла овліс, һаһ-һі, турун ез тырмывлы. Скөтсө төвнад
лезас јуктавы-да, візөдлынысө выланыс оз вөлі поз. Лыјасө да
кучіксө і новлөдлісны. Вывтырыс кујөд кыскалөны. А оні, со, кар-
та-тырыс-нын скөтсө лөбөдіс.

—Мыјла-нө сіјө мујас-вылө һаһыс сөщөм бура кая, мыјла
сылөн пуктасјасыс абу јөзыслөн-коф,—дыр тазі крөстана ас-коста-
ныс шензисны.

Быдөн кутісны завөфавны Јепреј-Мішка овмөс-вылө. Мед-јона
бабајас шензөны. Налөн аслыс-пөлөсжык горныыд:

—Мішка-гөтырыдлөн-өд ноль мөс-нын, да-өд ставыс зев гырыс-
өс. Оз-өд Јогор-Өгрөыд крөһчјасө јөвсө сысјав, а лөгөдөма-пө
выјвочан машина да лыгтөм-бөрас пыр-жө пө-і слівкі леқө
да сетыс чөскыд бур выј вөчө. Слівкі бөстөм-бөрас-пө став јөвсө
пөрөлы вердө. А мыј гырыга-пө порөјасыс сылөн. Уна-жө сіјө таво
выј вузалас... А бура-жө-нын таво шабдіыс каяөма. Уна-і куфел вө-
час. Щөктө-по міјанлы өтувтчыны да өтувтчөмөн шабді вөчан
машина бөстны.

Оні Јепреј-Мішкаөс оз-нын геравны. Быдөн шуөны, колө-пө-
тај сы-ног-жө заводітны ужавны.

Комсомолөчјас сіктө вөгтісны гөрд пөлөс. Јепреј-Мішка быд
рыт ветлө лыффысны сетчө.

Комсомолецјас ветлісны экскурсіјаон Јепреј-Мишкалыг овмөссө відлавны. Чукөртісны сөгга өті празык-лунө гөрд пельөсө крестанаөс. Ез-тај ков важ-ещөн фесатскејлы-моз быд өшің-увті ветлыны, беддөн быд керкаө торөдны, регыд ставыс воісны гөрд пельөсад, піонерјас јуөртісны-да.

Ез-тај ков уна сорні нуөдны візму ужалан-ногтө вежөм-јылыг. Олөмыс петкөдлөма-һин ставыслы кызі колө ужавны. Ставыс кутісны шуны візму ужалан кружок-пө колө вогтыны, корлыны агрономөс да мед сіјө велөдас, кызі овмөс бурмөдөм-уж-бердө кутчісны. Сөгга-пө колө сельскө-көһажственней төварішество лөгөдны. Öтүвјөн колө машинајас сузөдны. Колө, Јепреј-Мишка-моз-жө, уна-переменаөң мујас заводітны ужавны.

Вогтісны сельско-көһажственней төварішество, сетчө став крестанаөс шленө пырісны. Јуралыгас Јепреј-Мишкаөс бөрјісны. Корісны землемерөс, өтлаавлісны мујассө. Государство отсаліс. Лөгөдісны візму-ужалан машинајас. Мујассө заводітісны ужавны уна-переменаөң.

IV

Он-і төдлы, кызі војасыд колөны. дас во-мыгті сиктыд вежгіс. Нымсө сиктыг вежісны—„Асјакыа“—һим сылы пунктісны.

Асјакыа-сіктса крестана оз-һин өні пемыдыг-пемыдөз ужавны. Оз став сөкыд-дурк ужсө ас-гөрб-вылас нуны. Налыг ужсө бөгтөмаөс ас-выланыс трактор да мукөд машинајас.

Сікт-куһа арнад мөдөдчан-да, рытнад гөгөр зірдалө електричество-бі.

Клубө-кө пыран, уна вылтор кывлан. Ылыг, ылыг радио ваяө быдсама-сіктса вылторсө.

Ілля-Өлөксан.

döžörītöj skötнытö.

Ковжөн вiгöм скöтлөн.

Сыктывдiн карын став вузавны вайём јайыс вiдлаггöны ветеринарнеј врачасөн. Јај вiдлалiгас шемöсыд бөгтö, мыјда скöт мијан вiгö ковжөн. Мöс-тушаыс муссö вižöдлан да сетыс-i адқан ковјасöс, лiбö мус шыкöм-гертыс кажалан ковјаслыс сенi коркöга олöмсö. Унаыс-жö сурлö ковјыс скöтлөн тыјас-пыщыс дај јај-пыщыс. Быдгама ковјыс овлö скöтлөн i сув-пыын. Сув-пыщыс кöвтö позö вöтлыны лекарствojасөн. Мусыд, тысыд да јај-пыщыс најöс он-нын вермы вöтлыны. Колö јона döžörитны скöтöс мед-ескö сещöм ковјасөн ез вiгмывны. Ковјыд-öд јона омöлтчöдö да вiгмöдö скöттö, дај ковја јайыд оз туй гoјнытö,—бракујтчö.

Јај вiдлалiгөн унжыкыс сурлöны кујим-өикас ков.

Мус-лудик.

Мед-унаыс сурлöны **мус-пыщса ковјас**,—јај-рöма, чöдкор-модаа. Мијан крестана тајö ковсö шуöны „**мус лудикөн**“. Тащöм ковјыд овлö мус-пыщкын, да зев шоча позö адзывны ты-пыщкыс. Лудика мус-кö вундалан, лудикыс петас сурсыс уна. Крестана шуöны: быд мöслөн-пö мускыс лудика да iзјэ,—омöлыс-пö сыыс абу. Тајö абу вескыд горнi. Лудикыд тыртö да iзмöдö мус-пыщыс сöпва-сөн-јассö, тупкö најöс. Сöпваыс-кö оз вермы прамеја петны сувпыщкö, гoјаныс (кöрымыс) сенi оз пусы. Скöтыд вiгмö (дундалö, мытiтö), луныс-луно омöлтчö, кытчöž лудикыс оз кув да мускыс iчöтiка оз справитчи. Iзмöмыс мус-пыщкас скöтыдлөн колö нем-кежлас. Мöдыс-кö сенi овмöдчасны тащöм лудикјасыд, мускыс вермас žiköž торкыны, скöтыд вермас кувны. Поснi скöтјас (ыжјас) мус-лудикыд мукöд воö (зера да шоныд гoжöм-бöрын, секи кокныжыка паскалö тащöм ковјыс-да), јона кулöны.

Кыži-нö артмö да паскалö мус-лудикыс? Мус-пыщкын быд лудик вайö вывтi уна колк (став-пöлöс ковјыслөн колкјасыс овлöны зев поснiöг, позö адзыны сöмын мiкроскоп-пыр*). Тајö колкјасыс сöпванас петöны сув-пыщкö. Сыган сөгга асмогагiјасөн кытчö-сурö шыбытчöны. Лудик колкјасыс-кö вескалöны васöдинјасö, сетыс чужöны лöлöјас (зародыши). Лöлöјасыс ветлöны ва-пыщкас, коргöны пырны гöпса сура гаг-пыщкö (в улитку). Вермасны-кö најö пырны сура гаг јај-пыщкас, сенi быд лöлö рöдмö соöž, весiг кык-гö лöлö-пiјанöž. Тајö лöлö-пiјаныс (церкари) сура гаг-пыщкыс бөр петöны ваö. Сенi најö ветлиг-мозыс кутчiсöны турунјасö дај туп-

*) Мiкроскоп—ыжöддан-тор. Мiкроскоп-пыр вižöдöмөн зев лöгыда тыдалöны куш гiнмөн адзытöм-торјас.

кыгёны ізвеска кышён. Извеска кышыс најёс виэо когмёмыг, туруныс-кё васыс петас. Тащём кыша лёлёжасыс (тыдалёны сёмын микроскоп-пыр) сојіг-јуігён вескалёны скётыдлы сув-пыщкас. Сув-пыщкын ізвеска кышыс сылө, а лёлёжасыс вёрсөнјас-куға мунёны мус-пыщкё (шочыніка вескавлёны ты-пыщкё). Сені лёлёжасыс быдмёны **верстё** лудікёз. Вёгёмыс скёттё тајё лудікёгыс бостё тёлын-нын.

Вёзны скётёс мус-пыщса ковјыг зев сёкыд. **Оз-ескё ков скёттё виэны васёд-інјасын, емёс-кё сені гёпса сура гагјас.** Јуһ тёлыг-жынгань некущёма-нын скёттё оз ков лезны сещём ініасё. Серт, мед бур лөб, **көсёдан-кё васёдінјассё.** Начкысёгён лудіка мусјассё **колё гуавны,** мед лудік колкјасыс оз вескавны васёд-інјасё.

Вагад-модаа ковјас.

Унаыг јаж видлелігён сурлёны мёд-сікас ковјас, **вагад-модаа ковјасыс** (эхинококки, мозговики). Тајё сікас ковјасыс овлёни **мус-пыщкын, ты-пыщкын, вем-пыщкын дај мукёдлаын.** **Јаж-пыщкын тащём ковјасыс оз овлыны.** Кытчё вагад-модаа ковјасыд овмёдчасны, сені најё скёт нем-чёжыс олёны, дај быдмылёны кулакыс ыжыджыка. Скётыд тащём ковјыг вёглө уна-ногён. Ты-пыщкас-кё ковјыс быдмё, скётыд јона кызё. Мус-пыщкас-кё быдмё, омёла сојё, мытётё да дундалё. Јур-вемас-кё быдмё, скётыд бергалё (унаыг пэзё адывны бергалыг ыжјасёс), лёбё шатлалё да коктёммё (паралыч бостё). Уна скёт дај јёз кувлёны тащём ковјыг.

Кызі сурё скётыдлы тащём вагад-модаа ковјыс? Пон-кё сојас тащём ковја муссё лёбё тысё, сылён сув-пыщкас быдмё ічёт лента-модаа ков. Лента-модаа ковјыс сув-пыщкын вермё овны пон нем-чёжыс, сёмын торпырігён петё асмогасігјасас. Быд торпырігыс ковлён сув-пыщкас-на вайё лыдтём-щёттём қолк. Колкјасыс скёт асмогасігён петёны да кытчё-сурё разалёны. Кёвјаслён колкјасыс оз щыкны кык-кујім тёлыг-кымын. Тајё колкјасыс-кё сојіг-јуігён сурёны скётлы (зев унаыг вескавлёны і мортлы), налы мус-пыщкас, лёбё ты-пыщкас дај мукёдлаын (јажыг-кынзі), бара чужёны вагад-модаа ковјас.

Өні позё гёгөрвоны кызі виэны скёттё дај астё тајё ковјён вёгмёмыг. **Оз ков начкысёгён шыблавны понјаслы ковја мусјассё да тыјассё,** мед оз артмы налён сув-пыщкас лента-модаа ков. **Став щыкём да ковја гырк-пыщкёссё колё гуавны му-пыщкё.** **Вёзан-кё пон, колё быд тулысын да быд арын сетлыны сылы ков вётлан лекарство,** мед сылён став сувса ковјасыс петасны отпырјё да мед позіс најёс гуавны, мед асмогасігјасас понјыд ез разёд кытчё-сурё ков колкјассё.

Јаж-пыщса ковјас.

Кожмёд-сікас ковјасыс вагад-модааёг-жё, сёмын најё овлёны скётлөн **јаж-пыщкас** да посніжыкёс,—анкыщ-туг-ыждаёг-кымын

(финноз). Тајо ковјис рөдмө да паскалө воҗа вагад-модаа ков-моз-жө, дај јаж-пыщкын олө скөт нем-чөжыс-жө. Тащөм ковја јаж-сө-кө морт (лыбө пон) војас, сылөн сув-пыщкас быдмас зев куҗ-лента-модаа ков (овлө 8-12 метр-куҗа)—солітер. Сув-пыщкын ков-јыс олө морт-немыс он-кө вөтлы лекарствојасөн. Сөмын торпырі-гөн петө асмогагіјасөн. Став ков торпырігыс тырөма кољкјөн. Тајо кољкјасыс-кө соіг-јуігөн вескалоны скөтлы (вескавлө і бөр мортыслы), сылөн јаж-пыщкас бара артмөны посні-вагад-модаа-ковјас.

Быдсама-ногөн скөтыд вігөны тајо ковјыс. Ковјасыд-өд веска-лоны кытчө-сурө: гөлөмө, гінмө дај мукөдлаө,—став јаж-пыщкас. Тајо ковјассө, прамеј-ногөн-кө, колө-ескө унжыкгыс адзвыны порг јаж-пыщкыс. Поргыд-өд быд сіт-һајт-пыщкын луагө да сылы ре-гыджык вермасны вескавны ков-кољкјасыс. А міјан тајо ковјыс ун-жыкгыс суравлө мөс јаж-пыщкыс. Мыјла-нө сізі овлө? Кресҗана мі-јан асмогөн ветлоны картајасө. Мөскыд пыр-һын һулө закодтө. Сізінад, Ғерт, мөскыдлы регыджык вермасны вескавны ков кољк-јасыд. Віҗны-кө көсјан скөттө солітерыс **оз ков вөчны картајас-вы-лө асмогасаніјастө**. Аслад-кө сув-пыщкад ем солітер (плавкөс куҗ-ков), вөтлы лекарствојасөн, мед ачыд он віг дај он разөд кытчө-сурө ков кољкјассө.

Уна-сікас ковјас-на овлөны скөтыдлөн јаж-пыщкас, ты-мус да бөрк-пыщкас, сөмын најө шоча сурлывлөны.

Став-пөлөс ковјыс ас нем-чөжнас вежласөны да рөдмөны. Веж-ласіг-рөдмігас вермөны вескавны мортлы. дөҗөрітан-кө ков веска-ломыс скөттө, астө щөщ віҗан сіјөн вігмөмыс.

Ветврач П-ов.

Колө воҕсаҥны јенлы ескөмкөд.

„Бурсылыҕјас“ Мыс вөлөҕтын.

Бөрја војаснас мјан сиктјасын омөла кутисны јенлы ескөмкөд воҕсаҥны. Тајө уж-бердас кутисны кутчисны кадыг-кадө, празныкыг-празныкө; ез кутны виҕөдны быдлунја уж-вылө-моз.

Горнјасыг кывлан: јенлы верујтыҕјас-пө воыг-воө чинөны, ветлөны-пө виҕкоө сөмын-нын пөрыҕјас да поснө челаф, том јөз-пө виҕкоө-пыффи воывлөны лыффыган-керкаө. Ем, ферт, і збылыг тани. Унаөн-нын комі јөз-пыыг гөгөрвоөмаөг кушөм урон вајө јенлы ескөмыс крестанінлы. Сөмын емөг-на мјанын вөлөҕтјас, көні језыс празныкјасө виҕко тырыс-на воывлөны.

Ташөм вөлөҕтјасас ғырыг-улов јөз-пыыг зев шоч лыффыган-керкаө воыгыд. Сешөм мортыс ачыс оз лок, дај челафсө оз леф ветлыны. Оз адзы некушөм буд челафсө велөдөмыг. Төдлө-кө челафыслыг пионерө либө комсомолө пырөм, ыжыд кулакөн либө куҕик-тасмаөн кыкнан боксө пөвсалас налыг. Җик со ташөм-і олөмыс мунө Кулөмдін ујездувса Мыс вөлөҕтын.

Емөг уна-пөлөс ыма сектантјас.

Кулөмдін ујездын вөлөҕт-мөдын важыгаң-нын поздыгөмаөг сектантјас ¹⁾. Мед-бөрја војасас сектантјас-бердө кутчыгыҕјас көн-сурө вел-өdjө кутисны содны, мукөд вөлөҕтас пөштө жын јөзыс-нын сектант-вера-бердө кутчигө.

Сөмын сектантјас-јывгыс ми төдам зев омөла, кывлан, виҕтавласны: сешөм вөлөҕтын-пө ем сешөм-ыма сектантјас, сы-мында-пө. Кыҕи најө пунктөмаөг ужсө, мыј најө велөдөны, щук-ө сы-мында,— виҕтавны зев еща вермасны.

Емөг өтка војтыр,— виҕөдөны сектантјас уж-нуөдөм-вылө зев кокныда, оз воҕсаҥны накөд, оз көсјыны адзыны најөөн выл-ногса олөм-бердө кутчигыг јөзлы урон вөчөмсө.

Мјан облагтын емөг уна-пөлөс ыма сектантјас. Көн-сурө сектаас лыффыгө морт ветымын, көні і ещажык. Емөг сектајас—өтө вөлөҕтгаң асыныс велөдөмсө вөлөҕт-мөд-вылө пагкөдөны.

Кулөмдін ујездын емөг важыгаң-нын сектантјасөн поздыгөма вөлөҕтјас (Мыс, Немдін, Пожөг, сон, Жејим). Ежва-јывса јөз најөс шуөны „бурсылыҕјасөн“.

Кыҕи чужі „бурсылыҕјаслөн“ сектаыс.

„Бурсылыҕјас“ мед-воҕсө чужисны неламын во-сајын Мыс вөлөҕтын. Котыртыгыс вөлөма Мысса гөль крестанін. Виҕталөм-гер-

¹⁾ Сектантјас—Православнеј вераө кутчигыг јөз-костса аслыс-ногөн кевмыҕјас.

ті, вөлөма морт дышынык, радејтлөма зімөгоритны, коміөн кыз шу-ласны, морт вөлөма „бывалөј“. Прамеја-код вөлөм жуыштлывлө, вөлөстас вөлөма мед-зіл жуыгыс.

Ме чајта, сектајас-костса уж нуөддөмнас Степан (нымыс мед-воzza сектаө котыртылдөн) төдмагіс Уралын зімөгоритігас (Урал областын важыган вөвлөмаөс, дај өні емөс сектантјас). Мед-воzza уж пунктөм-жывыгыс зев сөкыд төдмөдны, некущөм гижөдјас абуөс. Та-понда сөкыд көргны помкасө Степанөн ескыгјасөс котыртөм-ыслыс. Ме-ногөн, со мыј-вөсна тајө сектаыс верміс чужны: секса (40 во-сајса) крестанінлөн олөмыс вөлі сөкыд, һаңјас вооны жеба, најөткајас омөлөс, візму-ужалан көлүј һинөмөн озјанса вөд-дыр-са көлүјыс. Он-на адзы ыжыд вежгөм Мысса крестаналыс візму ужалан көлүјын і өні: кущөм-ногөн да мыјөн ужавлөмаөс важөн, сізі-і өні ужалөны. Вөлөст-улас—410 керка-улө сөмын 18 плуг! Грамотаыс јөзлөн вөлі зев ічөт.

Степанлы колө вөлі кынөмпөт коргны. Ташөм каднас зев кок-һи пемыд, пікө воөм јөзтө ылөдлыны бур олөмөн—„мөдар југыд-өн“. Зев кокһи, оз-і ков ыжыд вын астө петкөдлыны јен-ногса оласөн. Степан тазі і вөчис. Бергөдіс комі кыв-вылө һекымын мо-литвајас да кутіс ас-гөгөргса олыгјасө чукөртлыны, ас-понда төж-дыгны, „беседаяс“-вылө јенлы ескөмөн²⁾. „Беседаяс“-вылын ку-тісны сывны коміөн, јен-јылыс нуөдны горһіјас коміөн. Мысса по-плы зев вөлі абу кажітчөма Степанлөн ужыс. Ферт, попыд-өд абу-жө јөј, сіјө адзө—крестанаыд праһныкјас-дырјі вурун, „јур-кок“, һаһнысө кутісны вајны һе поплы, а Степанлы. Попыд тајө кадас проповедјасөн кутіс вічкөө ветлыс војтырөс өлөдны Степан ордө вөлывлөмыс. Степан ез-жө ужјөза кол поплы. Мед һөшта јона ку-тасны воыны сы-ордө да унжык вајны, мед-воzza кадһаһыс-жө велөдіс том нывјасөс сывны, а бөрынжык сузөдіс молитва плаһтін-кајаса грамопон. Колө содтыны—нывјасыскөд Степаныс овлөма гозја-моз. Та-бөрын Степанлы тыдавны кутас—көјдысыс-тај вег-калі бур му-вылө: Степанлы велөдөмыс лептісны көкјамыс пелөса керка, стыналісны, вевтһисны. Сөмын колі воzө туйсө паскөдны, коргны выл јөзөс мукөд вөлөстыс.

Мысын поздыгөм-бөрын Степан асгыс ужсө пунктіс Нөмдін вө-лөстө, Жежімө да доһө, Кулөмдін вөлөстувса өктјасө, Пожөгө.

„Бурөылысјас“-пөвсын унжыкыс бур овмөса да велөдчытөм јөз.

Kodі „бурсө сылө“ да ветлө сектантјас „беседә-вылө?

Һекымын лыдпасјас петкөдласны буржыка кыв-дорыс. Со-код-јас ветлөны „беседаяс“-вылө (індөма тавога лыдпасјас):

бур овмөса јөз-пйыс	175	морт—44,6%
шөркодһема олыг-пйыс	165	„ 42,%
гөл јөз-пйыс	45	„ 13,4%

²⁾ „Бурөылысјас“ асгыныс чукөртчылөмнысө шуөны „беседәөн“.

Став ветлыгыс Мыс вёлөстын лыффыгзө 400 морт-гөгөр, индөм лыдпасас ез ло гужома батракјасөс.

Нывбаба-улов алы мужікеј јöz ветлө, петкөдласны со кушөм лыдпасјас:

	Нывбаба.	Мужікјас.
Бур овмөса јöz-костыг	120 морт—68,5%	55 морт—31,5%
Шөркөдфема олыг-костыг	116 „ —70,3%	49 „ —29,7%
Гөль јöz-костыг	33 „ —73,3%	12 „ —26,7%

Татыг адзам, „begeđa“—вылө волыгјасыс унжыкыс нывбаба, кык-пөв-дорыг унжык мужікјас-герті.

„Begeđajac“—вылө ветлөны **олөма јöz** (ветлыгјассө арлыд-герті стөчсө јукөмыс ез ло). Гін-вылө „begeđajac“—вылас угөны пөрыг јöz. Том јöz-уловыг ветлывлөны сөмын 5 морт.

Виқөдламө, **кушөма велөдчөм јöz** волывлөны „бурсө сывны“:

	Мужікјас.	Нывбабајас.
Кужөны гижны да лыффыгны	58 морт 49,5%	36 морт 13,1%
Омөла кужөны	19 „ 16,2%	34 „ 12,5%
Оз кужны	40 „ 34,3%	205 „ 74,4%

„Бурсывны“ волыгјас-костын нывбабајас мед-пемыдөг, на-пиг кужө лыффыны сөмын нөлөд јукөныс, а жынјыс нөлөд пайсыс сөмын кужөны кырымагны.

Јуралыгјасыс ставыс олөма јöz, бур овмөса олыг јöz-кост-пиг.

Сектантјаслөн уҗгамныс пыкө выль олөм лөсөдөмсө.

Мыј вөчөны „begeđajac“—вылын сектантјас, кытчө сынөны асланыс уҗнас? Уҗгамыс, велөдөмыс, выль пырыгјасөс бөгтөмыс Степан-дырса-герті јона-нын вежөма.

Сектантјас өні корөбөны туж бергөдны выль олөм бердө кутчегөмсө, выль-ногса олөм лөсөдөмлы индыны асыныс олөм.

„Begeđajac“—вылын „бурсылыгјас“ комиөн вель-бура сылөны молитвајас. Јуралыгјасыс виставлөны јен-ногса олөм-јылыс.

Вигталгас-жө бөгтөны пример-вылө ставсө, мыј вөчгө крестана-костас Мыс вөлөстын. Оз кольны „бурсылыгјас“ нинөмтор: кодлыгкө-кө ош сојас мөс, либө вөв, пырыг-пыр „коргасны“ кушөм грекыг ташөм пікыс суөма мортсө. Со, шуам, өтү дөвалыг вөлі ош мөссө сојөма; „begeđa“—вылын шуөмаөс: сиж-пө том-дырјыс чурка вайлөма да сыыг „божја-матер“ ыстөма ошсө. Богтам мөдтор: таво гожөмнас бердліс шонді, „бурсылыгјас“ воҗыв вежон кык-сајын виставлөмаөс: јен-пө ыстө мыж муывса грека јөзлы, шондісө-пө җеблас ¹⁾.

¹⁾ Шонді либө төлыг бердлөм-јылыг учөнејјас төдөны кымынкө во војдөр бердлөтөҗыс. Најө гижөны сы-јылыг војдөр нигајасө, газетјасө. „Бурсылыгјасылөн“ јуралыгјасыс сетыг і лыфдөмаөс, сөгга бытө ас-төдөм-јылыг і виставлөны.

Ме код-сурöлыг жуавли—кызі, миға, најö велöдчöм-вылö вiзö-дöны да жона-ö воывлöны лыддыган-керкаö. Меным жортјас вiг-талiсны со мыј: таво-пö öтi гөл крестанiнлөн пыс лөгöдчö вöли мунны Кулöмдiнö велöдчыны. „Бурсылыгјас“ локтасны батыс-dinö да шуасны; жен-пö оз щöкты пiтö мөдöдны Кулöмдiнад. Та-бöрын велöдчыны пiсö оз леэны.

„Бегедаяс“-вылад мыјсö оз сорнiтны! „Оз ков зыкö пырны (кулакјаскöд ен воэсаг), ен сетчöј „забавајас“-вылö, енö мөвпалöј бур олöм-жылыг му-вылын, енö нафејтчöј ас-вын-выланыд, енö завiдтöј мукöд бур овмöс-вылö, чельфтö быдтöј, мывкыд-вылö аг-ныд туддöдöј, жен-ног-кыв-сертi. „Мöдарјугыдын“-öд таыг ковмас жен-воэын кутны кыв баф-мамлы... Мöдa-мöдлы отсагöј“.

Быд лыддыглөн сiнмыс воггас та-бöрын, адзас кущöм „отсöг“-сетöны „бурсылыгјас“ выл олöм дорјыгјаслы.

Быд кыв, быд мөвп „бурсылыгјаслөн“ паныдалö выл-ногса олöм лөгöдöмсö. Кызнö ескö сегга верман гөгöрвоны мөд-ног ташöм кывјассö; „енö нафејтчöј ас-вын-вылад“. Мијан коммунист-партија да сöветвласт велöдöны гөл крестанаöс öтувтчöмөн кыпöдны олöм, iндöны туж öтувјөн бурмöдны овмöс машинней да уждыган төвари-шествојас-пыр. А сектантјас шуöны: ставыс-пö жен-сајын, ачыд нiнöм он вермы вöчны. Сегга наја шуöны; енö-пö сетчöј „забавајас“-вылö—тајö кывјаснас кöсјöны вiгтавны: енö ветлöј лыддыган-керкаö, енö зiлöј төдмöдны кызі поэö пемыдлуныг петны, кызі коргны слöјсö дорны выл-ногса буржык олöм, кызі мездысны поп да „бурсылыгјас“ кiпод-улыг.

Пемыд војтырлы кажiтчö „бурсылыгјаслөн“ кывјасыс ставыс бурөн, чајтöны асланыс сылан-кыв-сертi олöмөн.—ферт, сöмын кажiтчö. „Бурсылыгјас“ чуксалöны отсасны мöдa-мöдлы. Ем најö вöлöстын волiсполком-бердын крестаналөн мöдa-мöдлы отсаган комiтет, сöмын отсöгыс зев iчöt (зoла). „Бурсылыгјас“ кывнас отсалöны, а отсалан могыс-кö суас, асгыныс чужöмнысö бергöдöны мöдарö.

„Бурсылыгјас“ пыр пыкöны общественней ужјасыг.

„Бурсылыгјас“ чорыда лапасö пунктмаöб крестана-вылö. Најö мыј вермöны падмöдöны јöсö выл-ногса олöм-бердö кутчiсöмыс, быд-ногыс вöјпöдöны „бегедаяс“-вылö воывлыны да чукöртлыны ас-орданыс „бегеда“-вылö. Наја нiнöмөн оз лыддыгыны, мед сöмын вöли содöны воыгјасыс-а. Вiгталöны—локтас-пö те-ордö да шуö: он-кö-пö „бурсылыг“ чукöрö пыр, тенö-пö ускöтö суас, лiбö керкаыд сотчас.

Сар-дырга војна-бöрын да гражданскеј војна-бöрын крестана-öс суiс шыг, наңјас воiсны омöла во-мöд. Тајö сöкыд каднас сектантјас лептiсны асгыныс јурнысö да заводiтiсны пiкö воöм јöзöс ылöдлыны. Жен-бердыг ылыгтöгöм-понда-пö-öд суiсны крестана-öс ташöм војасыс, колö-пö женлы јонжыка кевмыны. Бура уна крестана шыбытчiсны „бурсылыгјас“-дор. Сöмын унжыкöныс пырiсны

люк војас кольом-бёрын-нын, кор овмёсыс кыптыны-нын кутіс. Овмёс кыптан војасас „бурғылығјас“ јёзлы ыстығны кутісны асланыс „збыл“ вісталём-вылас: мі-пё-өд шулім, колё јен-бердө јонжыка кутчіғны, сёмын јен отсалас овмёснётө кыпөдны. Міјан-пө шуөмыд со збыл-і лоі.

Јенлы ескығ јёзлы ташөм вісталёмыд, ферт, кажітчас „збыл-өн“. Сөкыд кадјасад-өд зев кокны ыстығны јен-вылө.

Сөмын сіјө абу збыл. Овмёс кіггіс ез јен-ноғса овтөмыс. Мі буржыка төдам „бурғылығјас“-дорғыд мыјла овмёс кігғыліс. „Бурғылығјаслөн“ јуралығјасыс, ферт, төдөны-жө сіјөс, да сөмын полөны вісталёмғыс. Вісталасны-кө пырығ-пыр сінјасыс воғғасны „бурғылығјас“-бердө ылалөм крестанаыслөн. Ез-на-өд вун некодлөн коған сар-дыра (імперіалістіческеј) војнаыд. Сетчө нуісны мед-бур вереттө јөзсө вөлөстјасыс, став му-вывғыс војна-вылын угіны 20 мільон морт. Пөшти тамда-жө воісны волөстјасө раңітчөмөн. Тајө абу-на став омөлыс војна нуөдөмыдлөн. Колө доңјавны, мыјө сувтас 37 мільон вїјөм да калечітөм јөзыс да нөшта вылө-ө сувтас қікөз, сотөм да кітөм вөлөстјасыс да карјасыс. Ез-на вун комі крестанінлөн кымын баржаөн нулісны налыс скөтсө донтөм-донөн. Оні почө јуавны „бурғылығ“ јуралығјасыс да поп-факлыс: мыј вөлі болғөны најө јёзлы војна-јылығ? Зібјывспасөн да вежа-ваён најө кольлөлісны јөзөс буржујјас-дор војујтны, крестаналыс овмёс кітны.

Ноль-во-чөж поп-фак да „бурғылығјас“ корісны јенлыс отсөғ, мед буржујјаслөн содас овмёс, ноль во-чөж проповедјас-пыр ылөдлісны јөзөс агнысө жаліттөғ буржујјас-вөсна кітны вір.

дас во-сајын вежгіс власт, властыс сурі робочеј да крестана кіпод-улө. дүгдісны војујтөмыс. Сөмын-тај недыр-кежлө. Буржујјас да помещцікјас, геңералјаскөд востісны ужалыс јёзлы коғ. Кујім-во-чөж-сајас ужалығјаслы лоі віңны асғыныс властсө өружјеөн пронтјас-вылын. Сіғім во-чөж пыр-өтарө овмёс кіггіс. Сөвет-власт мед-вөғға лунгағыс-жө лөгөдчыліс кыпөдны овмёс, сөмын буржујјас пыр-өтарө торкалісны.

Віçөдлам, мыј вөлі ғылөны гражданскеј-војна-дырјі Мысса поп да „бурғылығјаслөн“ јуралығјасыс. Сөветвласт-бердө кутчіғыс јөзөс вичкө-пыр шуісны антїјасөн, кутісны чуксавны вөғсаныс сөветвласткөд, оз щөктыны вөлі отсавны нінөмөн Гөрд арміјалы.

Воісны жеждјас Комі областө Мысса поп мед-воғын, жежд опітсерјасыс коріс бомба, вїнтовка-да, аслас вөлөн ветлө вөлі разведкајасө, коргө краснејјасөс. Поплөн да „бурғылығјаслөн“ вуні асланыс велөдөмныс—„ен ві“, најө ноль мортөс Мысын лыјлісны.

Ештіс козакөм. Попөс да Лева-Міколајөс сөветвласт лыјліс. Сөветјас бостгісны өвмёс-бердө. Воығ-воө кыптө овмёс, бурмө олөм. Зев оз кажітчы сөвет-властлөн крестанаөс бур туж-вылө туждөдөмыс. Мыј вермөны муноны паныд, сіңі і зільоны конјыштны сө-

ветвласт-дор сулалыҗасос. Сөмын оз сузгы вынныс. Голь да шөркод-дема олыс крестаналон гинҗасыс пыр-отаро воҗгоны. Најо пыр-отаро јонжыка кутисны гөгөрвоны кытчо сыноны, кодлы отса-сбны „бурсылыҗас“. Емог-нын Мыс вөлөгтын отка-војтыр машин-неј төварішществоо пырны лөгөдчыҗас. Емог-нын Мысса крестана-пийн јентөг олыҗас (33 морт). Најо заводітөмаөг нуодны „бурсылыҗаскөд“ вермаган уж. Јентөдтөмјасыд нөшта-на содасны.

Жеңыд-ика јенлы ескөмкөд вермаган уж-јылыс.

Уна вын ковмас пуктыны јенлы ескөмкөд вермагом-вылө. Јона сөкыд вермасны крестана-пөвсын јенлы ескөмкөд. Зев-на јона колөма сиктјасад важ-ногөн овмөс нуөдөмыс. Крестана өнөз-на кутчигөны важ виҗму ужалан көлуј-бердас, важ ужалан-ноҗјасас. Пыр-на лөгөдчөны торјөн, отувтчытөг воҗсагны да гинны аслааныс пріродасо. А он-кө бергөд крестаналыс овмөсгамсө, сөкыд лөо чуктөдны најос вичко-бердыс да „бурсылыҗас“-діныс. Јенлы ескөмкөд, „бурсылыҗаскөд“ воҗсагигөн пыр колө індавны кызі вежны олөмгамсө, кызі буржыка уҗавны виҗмусө.

Быд уж кокні нуны отувјөн. Разіпельөн уҗавны сев сөкыд. Назөн уҗыд секи содө. Быд вөлөгтын емог вичкоо ветлөмыс дугдөм јөз. Унаөн-нын крестана-пийс дугдісны јенлы ескөмыс. Колө котыртчыны јенлы ескытөм (верујттөм) јөзлы „јентөдтөмјас“-чукөрө. Јентөдтөм чукөрјаслы ковмас бөгтгыны котыртны ас-бердас не куш јенлы ескытөмјасос, колө щөщ кыскыны кодјас вичкогыс еновтчөмаөг, „бурсылыҗас“-бердө абу матыстчөмаөг, сөмын мыјкө-вөсна оз-на агнысө шуны зік јентөдтөмјасөн. Колө јентөдтөм чукөрјаслы пуктыны мог—котыртны унжык јөзөс. Мед ез вөв сені сөмын вт-квајт морт, а мед пырісны уна јөз.

Мөскуаын ем јентөдтөм-чукөрјаслөн ныга леҗан-ін. Сетыс по-чө сузөдны ныга—мыј колө велөдны вөлөгтса јентөдтөм-чукөрјаслы, доныс 15 ур. Сетыс колө тајө ныгасө сузөдны. Почө сузөдны іобластувса јентөдтөм-чукөрлыс.

Воҗсагны јенлы ескөмкөд оз ков зыкөн. Колө лабутнеја висталөмөн сорнытыгөс мөвпөдны јенлы ескөмыс. Отка војтырјас шуоны—јенлы ескөмкөд воҗсагөмыд-пө-өд зев регыдга уж. Кызвыҗас-кө сөгга өті-мөд сорні-бөрын оз еновтчыны вичкоо ветлөмыс да јен-ногса олөмыс, сөгга шуоны, „нінөмтор-пө тащөм јөз-пийн оз поҗ вөчны, стенлы висталөм-код-жө зік“. Сөгга зікөз дугдөны јенлы ескөмкөд вермагөмыс. Шыбытөны тајө ужсө.

Јенлы ескөмкөд воҗсагөм абу өті лунја-либө төлысга уж. Уна во-на ковмас сыкөд вермагны. Быд сорні-бөрын оз на пырны јентөдтөм-чукөрө војасөн. Сіҗ-кө, ковмас куҗа-на тајө ужтө нуөдны.

Мукөд јентөдтөм-чукөрыс асгыныс ужсө гөгөрвоөны сіҗ: поп-лакөс-кө-пө да јенмөс јонжыка кутан відны да геравны, пыр-пө і

jöзыд еновтчасны јенгыд. Тащом ужыд абу-зык ошкана уж. Колө коргны, индавны јенлы ескысјаслы поп-факлыг локторјассө, налыг омоль ужјассө, мед кывзыгыс гөгөрвоис мыла колө поп-факыг еновтчыны. Поп-фак-јылыг сорны нуөдигөн оз ков сорнитны кушөмкө поп-јылыг. Колө пыр урчитны код поп-јылыг сорны нуөдан. Колө ыстыгны, кодөс ескө төдөны кывзысјасыс, сөмын некор-на ез мөв-пыштлыны сы-јылыс.

Оз ков ледчыгны тајө уж-бердгыс. Вөлөгтса олөмыс колө кужны коргны јенлы ескөмкөд вермасигөн ставсө, мыј-ескө вермас отсавны тајө ужсө нуөдны. Быдлунја ужөн, велөдчөмөн да оломгамсө вежөмөн вермам бырөдны поп-факјасөс, јенлы ескөмөс *).

Јентөдтөм.

*) Кызі нуөдны өктјасын јенлы ескөмкөд вермасан уж ми локтан нумерјасын „Ордымын“ гјам торја стафта.

Корам гјжны өктса ужнуөдысјасөс „Ордымө“ геқтантјас уж-јывгыс да велөдөм-јывгыныс.

Редактсја.

Врачлөн Ғорҥијас.

Мамлыс да кагалыс җоҥвиҗалун кутан-уҗ.

Мыј колө төдны мужіка-нывбаба өтлааслөм-җылыс.

Нывјас тыр вiрјајө заводiтчөны воны ар 14-15-саҥ-кымын (мијан војвылын). Тушаыс секи вергтө нывбабајаслөн-код лоө: кутасны төдчыны морөсјас, ыҗдөны беквывлыјас, нывлөн ґамыс (карактер) вежгө, сiҗ воҗө. Сiјө кадын-кымын-жө нывјаслөн кутасны волены төлысґајас. Зонјаслөн тыр вiрјајө воигөн (ар 14-15-саҥ-кымын-жө) көјдыса клеткајасыс кiсмөны, сенi лоөны сперматозоидјас. Сөмын тајө каднас нывјаслөн дај зонјаслөн јанҗимјасыс нерөс-на, абу-на јонмөмаөг. Сы-вөсна тајө каднас ныла зонмалы өтлааслыны оз-на поҗ. Öтлааслыны поҗө заводiтны сөмын 21 арөссаҥ зонјаслы, 18 арөссаҥ нывјаслы.

Бурҗык дырҗык ҥегөтрасны—зонјаслы 25 арөсөҗ, нывјаслы 20-21 арөсөҗ. Гөтрабөм-бөрын (верөссајө мунөм-бөрын) өтлааслыны гозјалы оз ков зев шөкыда.

Ҥе өтлааслытөг көјдыс вөтлыны (онаҥизмасны) оз поҗ ҥекушөма. Сiјө зев лок җоҥвиҗалуныды.

Мед лоөны җоҥвиҗа-чельафјас, колө виҗны ассыныд җоҥвиҗалунысө. Оз ков уна јуны вина-јуанторјас. Оз поҗ өтлааслыны код-јурөн. Код-јурөн өтлааслөмөн артмөм каґаыд лоө зев омөлик җоҥвиҗалуна. Немсө омөлик лоө.

Нывбабајаслы, төлысґа мунигөн өтлааслыны оз поҗ. Јанҗим пышкөсас секи вермас сурны пөжтор. Зараҗитчыны вермас, висмыны. Öтлааслыны оз поҗ кымынкө лун төлысґаөҗ да помасөм-бөрас-на јешщө лун 4-5.

Нывбабалы төлысґа мунигөн со мыјјасҗык колө вөчны: быд асылын да рытын колө мыскавны јанҗимсө дебыд ваөн. Оз поҗ секи сөкыд-торјас лептавны, оз поҗ купајтчыны. Мужікјаскөд өтлааслыны оз-жө поҗ. Төлысґаыд-кө јона кутiс мунны, уҗалөмыс колө дугдывны көҗ өтi лун-кежлө.

Нөбасөм.

Нөбасөм өвлө 280 лун (40 вежөн). Нывбабалыс сөктөм поҗө төдны со мыјјас-герҗi: 1) бырө секи төлысґа мунөмыс, 2) нывбабаыд вослывлө, сөлөмыс гудрасө, 3) номсагө,—сола-курыд-торјас вежыс кутас петны сојыштны: лук, капуста, сола-черi, росов с. в. Тащөм-

торјасыс кутас-ны-кө овлыны, нывбабалы колө петкөдчывны доктор-лы, лыбө бабкалы. Наяө висталасны сөкыд алы абу, сөкыдкө верман-ө зоңвиқадн кага вайны.

Уна-сикас вёсөмјас-вёсна нывбабаыд кага вайгас вермө кувны. Ем-кө сещөм вёсөмыс, доктор щөктас вөтлыны кагасө кості. Кості кага вөтлыны оз ков мунны „төдыг-пывгөдчысјас“-динө. Наяө нем-чөж-кежлад зоңвиқалунтө воштасны. Оз-өд наяө бур зельлајасөн, бур струментјасөн ужавны. Јуктавлывлөны наяө ва-сорөн порокөн, комі ізтөг-јурөн да кущөм-сурө сулөдөм турунјасөн. Сујөны ныв-бабалы јанымас, кагасө шојмөдөм-могыс, печкан чөрссө. Тази кагатө вөтлөм-вёсна уна нывбаба кулө лыбө немчөж-кежас воштө ассыс зоңвиқалунсө.

Мыј колө төдны быд нөбаган нывбабалы, мед виқны зоңвиқалунсө ассыс да лоан кагаыгыс? Нөбасыс нывбабалы оз поң сөкыда ужавны: вөр керавны, сөкыдторјас новлөдлыны, вундыны, гөрны, да с. в. Мижан нөбасыс нывбабајас сөкыда на ужалөны, ужалыс абутөмыс. Мукөдыслөн мужикыс мырдөн щөктө ужавнысө. Унаыс гожөмнад кагатө вайлывлөны виқјас-вылын, мујас-вылын вундигөн. Ыжыд сокыдөн ташөм ужјас-вылад оз поң мунны. Поңө ужавны сөмын кокнидик ужјас: пач-дорын, скөт-дорын. Сөкыд ужыс, пок-нога скөралөмыс-да, нөбаган нывбабалы колө видчигны. Сыыс-өд верман торкыны, кагаыд вермас кад вотөң чужны. Мед-бөрја кык төлыснас кага вайтөң нывбабалы колө шојтчыны, чукөртны вын да виқны зоңвиқалунсө кага вайј-кежлө. Сөктөм-бөрын первој төлыснас колө дугдывны мужиккөд өтлааслөмыс. Сыыс вермас лоны кості кага вайөм. Кык төлыс-војдөр кага вайтөң өтлааслөмыс колө зикөң дугдыны. Вермас-өд секи вёсмыны кагаыс.

Нөбасыс нывбабалы колө бура сојны-јуны. Оз поң сојны сола, курыд, да шома сојанјас. Мед јона колө сојны градыв-пуктасјас: капуста, соркни, морков, свеклө, өгурчі, картупель да с. в. Оз ков јона јуны ва да чај. Колө јуны улјөв. Вина јуны нөти оз поң сөктөмсаң кагасө вайтөң.

Нөбасыс нывбабалы колө овны сөстөма. Щөкыджыка колө мысгывлыны дебыд вайн да мајтөгөн. Морөссө—ноңјас колө мыс-кавны быд лун көзыд вайн.

Нөбасыс нывбабалөн бөрја төлысјасас кынөмыс летчө увлаң. Кынөм летчөм-вёсна кагаыс кынөмас вермө вомөнасны. Вомөна-гас-кө рушкуас, кагаыс оз вермы чужнысө. Вермасны сыыс кувны мамыс і кагаыс. Тајөс-кө казалан 7-өд—8-өд төлыгас сөктөм-бөрын колө петкөдчывны доктор-динө лыбө бабка-динө. Нөбасыс-бабалы колө кынөмсө көртавлыны паскыджык кичышкөдөн. Кок-чөрсө оз поң јагавөнјасөн чөрвоңөн көртөдөн виқны. Вирыс сы-понда кокас омөла кутас летчыны, кокчөрјыс сөгга кызө, впр ветлан сөнјасыс паскалөны, лөоны дојјас. Щөкыда-кө овлывлө гырк-пыщкөс јөрмөм, нөбасигөн восө, колө петкөдчывны доктор-динө.

Кага вајом.

Кага чужтыны колө мунны больничаё доктор-динё. Ылын-кө больничасыс, колө корны горто кагаёс чужтигөн отсагны бабкаёс. Унжыкысё-на сиктјасад нывбабајасыд короны бабитчыны „төдыг-пывсөдчысјасёс“. Нөтчыд оз ков леңны ас-дорад сиктса бабитчысјасёс.

Кага чужтигөн бабалөн паскөмыс, вольпасјасыс, отсагыелөн кјјасыс да став колан көлујыс колө јона сөстөм. Больнича мед-бур места кагатө чужтыны. Он-кө вермы мунны больничачын кагатө чужтыны ылын-вөсна, колө воңжык лөгөдны гортад вежөсө крөват, мысган доз, пызан, улөсјас, сөстөма мыскалөм доз кагасө пуктыны. Кага чужтиг-кежлө дөрөмјасыс, ежөдјасыс мед вөліны сөстөмөг, утүжитөмаөг пөг утүгөн. Мијан ташөм-ногнас унжыкысё сиктјасын оз вөчны. Унжыкысё кага чужтыны мунөны пыванө, гідһаё, сарајө. Кујлөны һајт-буса вольпасын. дуркінын (һајта-буса-инын) доктор-бабка отсөгтөг кага вајигөн, вермас нывбабалөн вірыс пежасны, сы-вөсна мамыс дај кагаыс вермасны кувны. Овлөны і мукөд-пөлөс вісөмјас. 1914-өд воын чужлі 4.935.179 кага. Сы-пые докторјас да бабкајас отсөгөн вөлі чужтөмаёз сөмын 709.363 кага (сізімөд паясө). Мыјыс-кө-өд сөгга быд во СССР-паста 20-30 сурс нывбаба чельасигөн-кулө.

Кагаасигөн нывбабалөн петө уна вір. Секи сіјө муқөма, дөзмө-ма. Колө сылы кујлыны кагаасөм-бөрын лун віт-квајт. Отлааслыны мужиккөд зік пыр кагаасөм-бөрын оз поң. Вермас јанзімыс пежасны, јөна вісмыны да вермас нывбаба кувны. Отлааслыны поңө сөмын вежон 4-5 мыгты, кор-һін јанзім-пыщкыс зікөң бурдас.

Кагаасөм-бөрын бостлывлө гыркпыщкөс јөрмөм. Вісмін-кө сіјөн, колө петкөдчывны доктор-динө либө пельшар-динө. Первој лунјассө колө сојны пөтөса сојанјас: уљөв, пуөм да путөм колк да мукөд сещөм сојанјас.

Кага чужтөм-бөрын квајт лун-мыгты, кор-һін нывбаба-четчө вольпасыс, поңө сојны быдтор. Вольпасыс четчөм-бөрын колө руш-кусө көртөдөн віңны. Колө көртавны кичішкөдөн, доктор либө бабка шөктөм-серті. Көртөднас сөгга колө віңны төлыс кыкөң. Кагаасөм-бөрын квајт вежон-мыгты быд нывбабалы колө петкөдчывны доктор-динө.

Коді көсјө паскыджыка төдмагны тајө горһи-јылыс, поңө индыны со кущөм һагајас:

1. Быдтыгыс мамјаслы (Азбука матери)—Гперанскіјлөн. Коміөн лөгөдөма Чеусова.

2. Нывбаба вісөмјас (Беседы о женских болезнях). Росгінскіјлөн. Коміөн лөгөдөма Булышев.

3. **Менам гижөд** „Ордым“ журналын 5-өд № 1927 воын „Віңөј сиктјасын мамјаслыс да кагајаслыс қонвіқалунсө“.

Врач І. С. Кокаһин.

Міжан коператсіја.

Төдмаламөј ужалөмсө потребі- тельса коператсіјалыс.

Потребітельса обществоаслөн облагтувса сојуз бөрја војассө јона төждыс сиктса потребобществоаслыс ужсө бурмөдны. Пыр-өтарө зіліс аппаратсө сылыс бурмөдны, рөскөдјассө чінтавны, төварјас-вылө донсө леңны. Ферт, тајө ужјассө нуөдны поңо бура, сөмын потребобществоса шленјасыс-кө агныс кутасны отсавны. Сы-понда облагтувса сојузсыс тајө ужсө јона зіліс јөзөдны, быд-ногөн крестанаөс агнысо тајө ужас щөщ кыскыны. Сөмын-тај ез қик шылыда мун крестанасө шленјасө тајө ужас матыгтөмыс.

Потребітельса коператсіја Комі облагтын тајө војассө өдјө быд-мис. Ödjө содіны потребобществоаслыслөн оборотјас, асланыс капіталјасыс, уна выль шленјас пырісны. 1925-26-өд воын потребітельса обществоас төварсө вузалісны, шөрсө-кө бөстны, өті овмөс-вылө сөмын-на 119 шајт дон. 1926-27 воө вузалісны 140 шајт-гөгөр. А 1927-28-өд воө лоө вузалөма 163 шајт дон-кымын быд овмөс-вылө. Потребітельса коператсіја сиктјасын вузалө став вузөс-пігыс 82 прөчентсө. Сөмын 18 прөчентсө став төвар-пігыс вузалөны мүкөд вузасан ужсө нуөдыгјас. Быд 100 овмөс-вылө воө 69 шлен. 1925-26-өд воө пајевеј капіталјасыс вөліны—89 сурс шајт, 1926-27-өд воө—112 сурс шајт-нын. Пајевеј капіталыс өті шлен-вылө воө 4 шајт да 20 ур-гөгөр. Сиктса коператсіјаслөн асланыс сөмыс чу-көрмөма-нын мільонжын шајтыс уна. Тајөјас-серті поңо адқыны,— потребітельса коператсіја пыр-өтарө кыпалө-јонмө.

Комі облагтувса коператсіја-воңын өні сулалөны гырыс ужјас. Облагтувса овмөс кыптө. Крестаналөн олөмыс бурмө, нажөткајас содөны. Сы-понда крестана кутісны корны төварјассө унжык. Налы колө-нын вајны өні унжык дај буржык төварјас. Сің-кө, потребітельса коператсіјалы өні лоө чорыда бөстгывны со кущөм ужјас-бердө: коператсіјаса шленјаслы, став крестанаыслы колө лөбөдны тырмымөн төварјас. Колө потребкоператсіјалы ас-ужнас јонжыка

на-динö матыгтгыны. Колö вайны крестаналы колан төварјас. Лө-гөдны сещөм төварјас, мед-егкө сижөс һөбыгјасыслы шогмана вөлі, мед туйс вузавны. Колö чінтыны коператсја-уж нуөдан рөскодјас-сө. Колö төргутан ужсө донтөммөдны, јона зільны воғө төвар дон-јас чінтавны.

Сегга мог—коператсјалы сгтемасө вылыг вллавны, һөбагыг-јас-бердас матыгтөдны. Бөрө колөма потребобшествојассө колө кы-пөдны.

Пажшчкјассө колө коператсја ужас кыскыны. Мед најө асла-ныс кіөн лөгөдісны, јонмөдісны, вынгөдісны коператсјасө.

Тажө могјассө коператсјалөн лоө пуктөма вегкыд туй-вылө, ко-ператсјаса шленјасыс-кө асныс чорыджыка, гөлөмгыныс бөгтгас-ны. Кымын јона кутасны крестанаыс агныс отсавны, сымын шы-лыда кутас мунны ужыс. Секи кокні лоө став һөлүчкјассө бырөд-ны. Ужалыг јөз—коператсјаса шленјас асланыс бур indödjасөн, коператсјалыг быдлунја ужсө вегкөдлөмөн, јона отсаласны потре-бітельса коператсјалы пуктөм могјассө олөмө пөртны.

Нуөдам конкурс.

Потребительса коперативјаслөн областувса сојуз газетјас-пыр („Југыд Туй“-пыр да „Комі Сікт“-пыр) јанвар 1 лунгаң март 1 лун-өз 1928 воө кутас вллавны коперативјасыслыг ужсө (конкурс нуөдны).

Конкурсис мјанлы петкөдлас кушөм потребительса коператив-јас вермөмаөг бура ужсө пуктыны. Сы-вылыг сегга і мукөд копе-ративјас мед кутисны велөдчыны ужавнысө. Колө і омөл-інјассө ін-давны. Мед сижөс позіс бырөдны. Конкурс мунігөн газетө потре-бітельса коператсја уж-јылыг позө гіжны быдөнлы, мед-војдөр, ферт, селкорјаслы.

Мыјјас-јылыг гіжны.

1. Важөн-ө воғсис коперативыс да уна-ө-һін шленјас өтувтөма. Кушөма олыг крестанажык пырөмаөг. Кызі отсалөны пырны копе-ратсјаас гөл крестаналы.

2. Јона-ө крестанаыс отсалөны коперативыслы: ыжыдөс-ө пажсө лөгөдөма, уна-ө-һін чукөрмөма пажевеј капіталыс. Уна-ө чукөртөма крестаналыг сөмсө чөжөм-вылө. Кымын тыр-паја шленыс.

3. Гырыгөс-ө коперативыд оборотјассө вөчсө. Тырмымөн-ө, бу-рөс-ө да кушөмжык төварјас ваялөны. Кушөм төварјас оз тыр-мывлыны. Барышөн алы убыткаөн коперативыс ужалө. Убыткаөн-кө—мыј-вөсна.

4. Јона-ө матынөс крестанаыслы лавкајасыс. Зіла-ө прикад-щкјасыс вузасөны. Емөг абу төвар-дон прејскурантјас, норасан һига. Пелька-ө лавкасө влөны.

5. Кызі мунө влөтан уж. Чінісны ез, воғза во-сертіыс, колөм во 15 прөцент-вылө төргөвеј рөскодјасыс. Чінтісны-ө таво адміні-

страйвней да кѳајственней рѳскодјас правітелство шѳктѳм-серті 20 прѳцент-вылѳ. Кушѳм-ногѳн чінталісны тѳргујтан-уж нуѳдан рѳскодјассѳ. Оборѳт-сертіыс кымын прѳцентѳз каяѳны рѳскодјасыс.

6. Кыѳі муніс тѳвар-дон чінталѳм, јона-ѳ-нын чініс доныс 1927-ѳд вога јанвар 1-ѳд лунсањ. донтѳгжык алы донѳнжык вуза-сѳны мукѳд коператівјасын-серті. Вылѳ-ѳ содтѳд донјас вѳлі теча-лѳма тѳвар ас-јур-дон-вывтыс 1925-26 воѳ да 1926-27 воѳ.

7. Јона-ѳ шлѳнјасыс отсалѳны коператівыслы ужсѳ нуѳдны. Кымын собранње шлѳнјасыслѳн вѳлі онас. Кушѳма шлѳнјасыс сетчѳ воывлісны. Лавкаса коміссіја кушѳма ужаліс. Вѳліны ез коператів-ын сѳм лѳтајтѳмјас. Колѳ-жѳ јонжыка гіжны кушѳма муніс југ-дѳдчан-уж.

ѳерт, нѳшта таыг-кынѳі-на сурас коператів ужыс гіжанторјыд. Ужыс бурінјассѳ да омѳлторјассѳ гіжигѳн колѳ шѳщ гіжны мыјла бура ужыс муніс, лѳбѳ мыј-вѳсна омѳла коператівыс ужаліс, мыјла нелучкіјасыс лоісны.

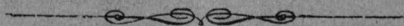
Конкурс-вылѳ гіжѳдјассѳ колѳ мѳдѳдавны обсојузѳ.

Бура ужалыс коператівјаслы лѳоны преміјајас. Сы-вылѳ лѳзѳма 1000 шајт. Ставыс лѳѳ дас преміја.

Газетѳ мед-бура гіжысјаслы (кѳѳ бур, кѳѳ омѳл коператів-јылыс гіжас) бура гіжѳмгыс преміјајассѳ шѳщ сетасны. Лѳгѳдѳма ѳкмыс преміја. Мед-ыжыд преміјаыс 20 шајта.

Быд робочејлы, крестаніны, служашщејлы колѳ гіжны коператів уж-јылыс. Нѳшта-нын селькорјаслы чорыда ковмас бѳстгвыны тајѳ уж-бердас.

Сахаров.

Комсомоллөн ужыс потребителса коперативжасын.

Тажо төлыгжаснас вөлөтжасын мунөны бөржыган собраньежас коператсijаса шленжаслөн. Сені горһитөны во-гөгөрға уж-жылыг-во-қө-кежлө ужжассө буржыка пуктөм-жылыг да бөржалөны коператив-ас ужнуөдыгжассө. Тајо собраньежасыс петкөдлөны: уна сиктын-на комсомол-јачејкајас омөла нуөдөны коперативжасса ужтө. Оти-кө, оз кужны ужавнысө, а мукөдыс оз-жө бара зилны јонжыкасө тајо ужас бостчынысө-дај. Ферт, тајо абу шаң. Коператсijа ужас ком-сомол-јачејкајаслы колө бостгыны. Секи коператсijалөн ужалөмыс нөшта буржыка кутас мунны. Мijан-воғын сиктjасын сулалөны јона-на гырыг зев колана ужјас.

Коператсijаө колө кыскыны унжык шленөс.

Мед-јона колө зилны сујны коператсijаө шленө гөль јөзөс. Колөм во обществожасын вөлі-һин лөгөдөма, торјөдөма сөм гөль јөз-лы шленө пырны отсавны. Сөмыс ескө ез і вөв уна (област паста вөлі сөмын 8128 шајт), дај сijөс абу ставнас иналөмаөс.

Өнiсаң-жө колө төдмавны, кодјас гөль јөз-пыщкыг абу-на шлен-һнөс коператсijаын. Горһитлыны колө најјаскөд коператсijаас пырөм-жылыг. Колө отсавны налы гижны шыөдчөм, да төждыгны коператсijаө пырiгөн отсөг сетөм-вөсна. Бырөма-кө гөль јөзөс коператсijаө сујны отсалан сөмыс, лiбө еща торјөдөмаөс, колө зилны, мед шленжасыс собранье-выланыс сөмсө бара сетiсны.

Комсомол-пийг коператсijаса шленјас тајо вонас содiсны—20-саң 30 прөчентөз. Содө-жө һөжжөһикөн шленыс і беспартiјнеј том јөз-пийг. Мукөд вөлөгтас (Ыбын, Леткаын, Сыктив у.) пөштi став комсомольчыс-һин пырөмаөс коператсijаө шленө. Өнi Обкоммол да Обсојуз шуiсны став комсомольчжассө да беспартiјнеј том јөзөс, нажөвiтөны-кө најө, кыскыны коператсijаө.

Том јөзлы шленө пырiгөн сетөны ыжық кокһөдјас: шленскеј взноссө помөз мынтыны сетөма кык во-кежлө строк шленас пырөмсаң. Во помасөм-бөрас прөчентсө (зiвiфент) төвар бостөм-вылө позө колны шленскеј взнос-вылас содтөд-пыддi. Гөль том јөзлы коператсijаө пырiгөн щөщ колө отсавны гөль јөзлы торјөдөма сөм-нас. Сетавлыны налы лавкагаң кущөм-сурө ужјас—төвар вајны-да, мыј-да.

Мед-ескө крестана јонжыка пырiсны коператсijаө, шленжаслы пыр колө сетны кущөмкө выгөда: сузчытөм төварјас шленжаслы сетавны, во помасөм-бөрас јуклыны шленжаслы мыјдөмкө воөм ба-рышсө.

Колө лөгөдны ыжыджык капитал.

Зев сөкыд вузасан уж нуөдны ужјөза сөмөн. Потребобщество-лы колө аслыс унжык капитал лөгөдны. Уна шленлөн-на абу став взноссө мынтөма. Став шленскеј взноссө-кө јукны, шлен-вылө воө сөмын 4 шайт да 12 ур. Тајө, ферт, еща,—5 шайтөз-на абу кајө-ма. Оні правітельство шуіс лептыны пајевеј взнос 7 шайтөз. Воан собраннејас вылын колө-нын сорні пуктыны шленскеј взностө сод-төм-јылыг. Комсомољечјаслы колө воэмојстчыны тајө ужас.

Мукөд крестаналөн овлывлө чөжөм сөмтор, сјјөс гортас віңө, сы-дінө нөжјөнік пыр содтышталө, кущөмкө көлуј сы-вылө богтны лөгөдчө (телега, машин, вөв). Чөжөм сөмсө налыс колө кыскыны віңны общественнеј лавкаө прөчент-вылө. Тајө гетас пөльза лав-каыслы да і крестаніныслы аслыс. Общество-кө гөль, шленјаслы барышсө оз ков јуклыны, капиталсө сјјөн колө вынгөдны.

Колө бурмөдны вузасан уж.

Вузасан ужтө колө пуктыны сјзі, мед-ескө төварыс вөлі дон-төм дај убытка ез вөв. Уналаын-на, ферт, тазі оз артмы. Таво-вы-лө правітельство щөктыліс чінтыны төварјас-вылө донсө 10 прөчент. Чінталісны ескө быдлаын төвар-донсө, сөмын-тај тајө ужыс зев зельда муніс. Мукөд лавкајас та-вөсна убыткаө воөмаөг. Мед-воэ колө чінтыны рөскодјас. Пыр колө мөвпавны, кыті да кызі колө буржыка лөгөдны, мед ещажык сөм муніс, унжык пөльза лоі.

Колө кадын төвар-вылө зајавка вөчны, кадын сјјөс вајны, колө сесга төдны мыјжык вајны. Сонтөмжык сувтө вајны төвар пара-кодөн. Обсојуз пыр зілө унжык төвар вајны ва-куза. Сіктса об-ществојаслы колө воэвывжык віставлыны мыј најө көсјөны вајны тајө онас. Буржыка, суежыка колө төргүјтны, мед-ескө регыджык леңны јөзөс, мед унжык төвар позіс вузавны.

Чуклөмса комсомољечјас гетөмаөг індөд прікадщікыслы—оз-пө ков карасінла, черіла, совла да мукөд сещөм төварла быд нө-багыслы торјөн петны складө да сы-вөсна лавка томлавлыны.—Колө пыртны сещөм төварјассө лавкаө мыјтөм колө лун-кежлө. Та-щөм ужјасыд комсомоллы быдлаын гурас. Налы быд-ногөн колө зілны буржыка төргүјтан-ужсө пуктыны, мед унжык төвар муніс, лавкаыс јонміс. Кодјас төвар-дон лөгөдөны не закон-серті, Совет-власт сещөмјассө мыждө. Тащөм омөль-торјас-јывгыс колө гіжны газетө.

Комсомолса представітельјас-јылыг.

Коператсіјаын комсомолса представітельјаслөн мед ыжыд мог-ыс—велөдчыны ужавны, перјыны суслун, мед мөдысжык најөс

позіс пуктыны ыжыджык уж-вылө-нын (шуам, правленьнеё шленё, прикадщикё, щотнуёдыгё). Представительё индём комсомольчлы колё волевлыны велөдчыны щотнуёдыг-динё, прикадщик-динё. Колё ужавны лавочней да реви́юнней комиссияжасын, волісполком-бердса коперативней сектсияын да мукөдлаын.

Тази ужалөмөн ми́жан комсомольчјас-пиыс кымынкё јона шаң ужалыгјас-нын петісны да өні ужалөны гиктса обществожасын: јуралыгјасын, щотнуёдыгјасын (Лөзымын, Ыбын, Читајовын, да мукөдлаын). Буржык ужалыгјассё сегга позас мөдөдны, велөдчыны, курсјас-вылө ыстыны. Курсјас-вылө колё ыстыны гөлжык том-јөзөс.

Коператсияё ужавны бөрјөм комсомольчјас ми́жан еща-на, став ужалыг-пиыс сөмын на 7 прөцент (Ыбын). Мед возө ташөм омөльторјасыс оз лоны, колё гиктса јачејкајаслы јонжыка отсавны коперативын ужалыг комсомольчјаслы: индөдјас сөтавны, пыр ви́өдны кушөма сјјө ужалө. Оз ков леэны омөльторјас вөчны.

Комсомольчјаслы колё төдны бөрја шуөмјассё партијалыг коператсия-јылыс, колё лысфыны, мыј шуіс партијалөн Ставсојузса 15-өд сјезд, ми́жан облагтувса 8-өд чукөртчылөм.

А. Н.

Челадлы.

Челадјас, зарњјас, ічөтөг ті...

Вынјөрныд, сөлөмныд сөмын-на ловзө.

Ужјасыг енөј-жө һекодыр повзө,

Горөдлөј сөлөмсаң: „тајө-өд ми!“

Батјасныд, вокјасныд вөчісны уж...

Вылысаң муөзыс сар-дырга олөм

Бруткісны-швачкісны, ез-тај вөв полөм.

Востісны тужсө, сөмын-һин вуж...

Тужшөрас веглазө гундырлөн пі:

Торкалө, гартчасө кокјасө ми-лы.

Вөтлыны гундырсө ужалыг пілы

Лоас-на крепыда кабыртны кі.

Сізіөн, челадјас, тіјанлыг ми

Відчігам сөлөмсаң зев ыжыд ужсө:

Вегыльлыг, гундырлыг орөдны һужсө...

Тужшөргыс весав да зікөз-һин ви!..

Кодыр-өд туж-вылын локыс оз ло,

Јона-өд југыдлаң кокһөдас мунны...

Батјаслөн һекор зік оз вермы вунны

Курыдыс... кодлы-тај колыс дас во.

донајас, тіјанлөн морөсныд тыр.

долыда тіпкө-өд сені пөг сөлөм.

Енө-жө вунөдөј гажаа ғылөм:

Тужшөрти вескыда тувтчалөј пыр.

Челадјас, зарњјас, ічөтөг ті...

Вынјөрныд, сөлөмныд сөмын-на ловзө.

Ужјасыг енөј-жө һекодыр повзө.

Горөдлөј сөлөмсаң: „тајө-өд ми!“

„Кулөмдинса бунт“.

Нобдинса Виттор тајо төлыгас ештөдиэ (гигис) ыжыд ыль коми пјеса „Кулөмдинса бунт“,—3 жүкөна, 7 торја. Тајо пјесаыс петкөдлө, кыҕи 85 во-сајын (1841-1843 војасо) Кулөмдинса крестана ывыти ҕескөдөм-вөсна (ыжыд вот сујөм-пөнда да лок-ногөн перјөм-вөсна) кыпөдчылөмаөе власт-вылө. Мед-ыжыд лок-вөчыысы вөлөма секса „гөлөва“ (старшина) Кіпрушов Оңис-Гриша. Сіјө војдөр вөлөма-нын сені „челөвалныкын“ (1835 восян). Служитигас Кіпрушовыд аслыс виҕөма (лотајтөма) 3000 шајт казенней сөнгө (стрөитөма секі кык судта керка). Кулөмдинсалөн вотыс сің-нын вөлөма зев ыжыд—19 шајт да 42 ур быд душ-вылө,—Кіпрушовыд писаркөд—Русинов Тима-Митрејкөд (ҕат Кіпрушовыслөн) нөшта-на сујасны сетчө 3000 шајт-тө (лотајтөмтө). Вотыс секі кајас 23 ш. 40 ур душ-вылө; сы-мындаөн Кіпрушовыд і перјыны кутас јөзыдлые. Көди оз вермы мынтыныс—розгаөн нөјтө да пу-колодаө јөршытөмөн лым-вылын сулөдө, туж-куҕа новлөдлө өтпөлөсөн, көмтөг. Се-щөма мучитөмөыд јөзыд-і скөрмасны Кіпрушовыд-вылө. На-нын вөлөма 8 морт-ныршицкјас мед-толкаыс Попов Јелөс-Габө (ещө грамотней морт, војдөр вөвлөма-нын селскеј писарын Кулөмдинас). Најө ыштөдөм-куҕа крестанавыд сувтасны Кіпрушовлы паныв—„бунтујтчасны“: аеныс чукөртасны скөд да чөвтасны важ нащальствосө, бөрјасны ыльөс.

Сіјө скөдсө (пјесаас 3-д тор тајө лөб) мі татчө і гижам,—бу-рещ сіјө і лөб бунтыслөн кыпалөмыс (мі тани өгө ҕик став „торсө“ дорвыв гижө—бөстам сөмын өткымын іңјас)..

„Расправаын“ (правлеңнөын), „шумөвеј“—вежөсын, тырыс јөз. Мед-воҕын сулалөны: Јелөс-Габө, Сергеј-Сидөр, Опөң-Ваака да мукөд јортјасыс „Присутствіјө“,—вежөсас некод абу—гөлөва да писарјас (Кіпрушов, Русинов да нөшта селскеј писар Иван Попов) гнасөмаөе торја комлатаө („господскеј“—вежөсө). Јөзгыс торјөн сулалөны кык сотскеј—Өвдөј-Куҕма да Митреј-Варлам, најө кутөны сојбордјасөдыс Пөлікөс (порығынык гөл крестанін); сіјө көмтөм, өтпөлөса, шапка-төм, кокјасөө јөршитөма пу-колодаө, піҕөсјасныс улытиҕык. Вөчсө төлын.

1-ја петкөдчөм.

Занавес воссигөн јөз-костын кылө бура ыжыд зык, ызгөм, торјавлөны гөлөсјас: „Абу-нын тајө өлөм!“ „Рөзөра ставнымлы!“ „Јен-грек-өд суас-жө асө!..“ „Петасны-сз-нө сетыс? Кыскыны колө ставнысө!..“

ГАВӨ. (Јөзлы, кинас өвтөмөн) Лаңтлөј! Енө увгылөј! Лаңтыштлөј, мига! (Јөз лаңтөны). Тајі төлкыд оз бөст—весшөрө толькө ызгам ставным...

ПӨЛЫК. (кевмысө јөзлы). Леҕөј менө, бур-јөз! Го-кріста-радіөн кевмыса—леҕөј менө татыс!.. Оңис-Гришавыс жагөдас менө.

ГАВӨ. Енлы, Пөлік-ҕад... Нинөм оз вөч сіјө. Кытчө-нө ташөм көҕыднас те мунан? Виҕөд, те көмтөм-пастөм,—ҕикөҕ кынман.

ПӨЛЫК. Мыјнө керан? Сещөм законыс-да, быт кывзы,—кынмы көт ен сөса. Вот мынтыны ог вермы-а.. (Сотскејлы, вөрөдчиг-тырјі) Куҕма, леҕ го-јенмогыс!..

КУЗМА (Кутё) Ми-нө мыј вермам вочны. Пöлик? Щöктис Грiгорей Öнiсiмöвiч дај новлöдлам. Сы-вылö-öд мијанöс-i сотскејас пуктисны.

ВАРЛАМ. Ми-кө тенö леžам—агнымöс розгааласны. (Пöлик пельпомјаснас öнвасö чышкалö).

НЫВБАБА (jöз-пöвсын). О, господö, олöм мијан, шонди-банöј!

КОд-ГУРÖ. Но, мыјнö севга вiдчiсам? Кыскыны колö!

ГАБÖ. Мырдөн-нö кые нашальствоöс кыскан? Час, бурөн корам. (Öзöслан чукöстö) Грiгорей Öнiсiмöвiч! петалан он талун мијан-динö?

ГРИШАЛÖН ГÖЛÖС (öзöс-сај-ын). Рöзбојникјас-динö, ме ог пет!

jöз-костын шыžö горнi, кылöны гөлöсјас: „Нинöм вiзöдны сы-вылö!“ „Корiс-кө-нö—мыјла оз вост?“ „Мыјеама скод талун?“

ГАБÖ. Лаңтлöј, друјас! Кыв-зылöј: талун скодсö ми чукöртiм, ез гөлöва кор!

МАРКА. Ти-кө коринныд, ти-i вiсталöј, вайö!

КОд-ГУРÖ. Гөлöватöгыс-нö кызи?

ГАБÖ. Гөлöвасö-öд ми агным бöрjылим!

МАРКА. Агным, ферт,—обществоөн пуктiм. Мед сiјö-i бергöдлас став обществоонас, мыјла те сет-чö, Габö, гујсан?

2-d петкöдчöм.

Лыбö зык. Секi вескыда öзöс-сань петöны: Грiша, Мiтреј да Иван. Локтöны пызан-дорö. Грiшалөн морöсас метал.

ГРИША (локтиг-мозыс, скöрыс). Мыјеама зык? Лаңтöј!. Кодi тiјан-öс татчö корiс?.. Мыј морла-нö локтинныд?..

КОд-ГУРÖ. Корiсны-тај мыјлакö-а... Скod-вылö-тај ысталiсны-а...

ГАБÖ (Грiшалы). Те, Грiгорей Öнiсiмöвiч, ен вывти горзы.. Скod-вылас корiм талун jöзсö мi!..

ГРИША. Кодјас-нö ти?.. Те öтнад ставнысö мутиган?..

ГАБÖ. Мевыг-кынзи-на емöс, Грiгорей Öнiсiмöвiч...

ГРИША. Невод севга абу, ен сöр!..

ГИДÖР (Пырö возö). Емöс-на,—ме щöщ!..

ТИКÖН (сiз-жö). Ме-на щöщ-дај!..

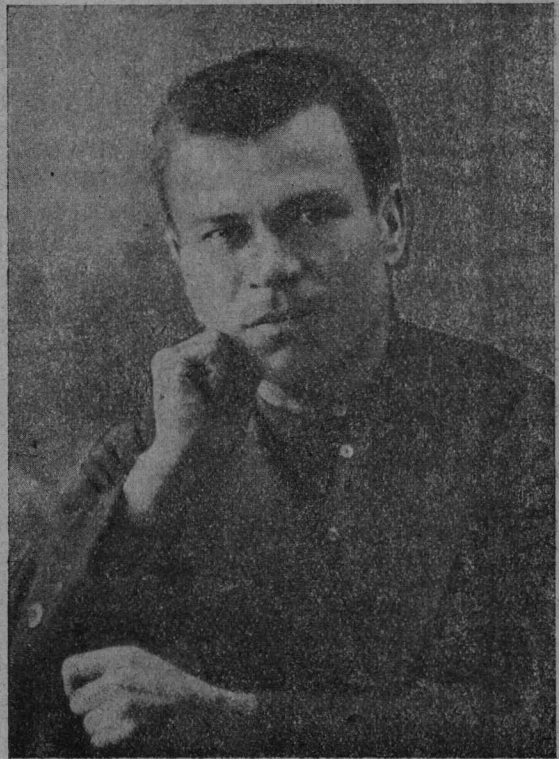
ЈАРÖ (сiз-жö). Ме-на тани-i... Став Носiмса щöщ-i...

Секi вочасөн пырöны перилö-сајсань пышкас унаөн, шумитiг-тырji.

ГРИША (скöрыс горзö). Кытчö ти гујсанныд?.. Сотскејјас, мыј вiзöданныд? Енö леžöј, тојлалöј ставнысö!..

КУЗМА } Енö пырöј!.. Петöј татыс, мунöј!.. Грiгорей Öнiсiмöвiч (щöщ).
ВАРЛАМ } вöтлыны щöктö, кыланныд-öд, буракö?.. (Пыкöны jöзсö).

УНАÖН. Ачыс регыджык петас татыс!.. Ми огö петö, скod-вылö локтiм-да!

Нjөбдинса Вiттор.

ПӦЛЫК (Гришалы кевмысӧмӧн). Ме, Григореј Ӧнѳісімӧвич, ег ачым татчӧ лок—менӧ мырдӧн кыскісны... Ен мыжды менӧ—ме законлы паныд ог сувт. Ок—кӧ вермы вотӧс мынтыны, быт лоӧ терпӳтны розгасӧ-і, колодасӧ-і... (Ӗзлы). Ле—ӗј менӧ, ме ег сувт законлы паныд!.. (Вӧрӧдчӧ петны).

ГРИША. Коди лыетӳс менгым пріказсӧ торкны?.. Ставнытӧ јӧршита колода-костӧ!..

ГАВӦ. Ставнымлы оз тырмы колодаыд, Григореј Ӧнѳісімӧвич!.. Тенӧ-ӧд ез бӧрјыны гӧлӧваад јӧзс мучӳтны!.. (Индӧ Пӧлык-вылӧ). Вӳзӧд, мыј те вӧчан? Пӧ-рые мортс колодаӧ јӧршӳтӧмыд-да, тӧв-шӧрын кӧмтӧг-пастӧг ывла-вылын сулӧ-дан, туй-куӳа новлӧдлыны щӧктан. Сӳјӧ-нӧ закон?

УНАӦН. Вывтӳ обӧдӳтӧ јӧзсӧ!..

ГРИША. Те-нӧ менӧ велӧдны алы мыј кӧсјан?.. да ме тенӧ астӧ трагичас.. мед-первој кӳачала колоданас!.. Ме-ӧд, буракӧ, тани гӧлӧваыс?..

ГІДӦР. Гӧлӧва кӧч абу а, јӧзс мучӳтны оз поӳ!..

УНАӦН. Агсӧ колӧ кӳачавлыныс колоданас, кушӧмжык кажӳтчас...

ПӦЛЫК. Сӧкыд-ескӧ-да, быт новлӧдлы: вотӧс мынтыны ог вермы-а...

ГРИША. Оз-кӧ-нӧ мынты вотсӧ, сега ынӧм-і не-вӧчны, сӳі-і летчысны?.. Не-куш Пӧлыкӧс-ӧд тајӳ лоӧ щӧктыныс,—гашкӧ, гоз-мӧдӧс-на ковмас колодаав-лыны дај розгаавны.

ГАВӦ. „Оз мынты“ .. Оз вермы мынтыныс-да, кыјӳ мынтас? Нӧјтӧмнад да колодаалӧмнад-нӧ мынас вотыс?..

ГРИША. Кыјӳ-нӧ сега щӧктан мынтыныс?.. Бурӧн-кӧ оз мынты, локӧн лоӧ перјыны ташӧм-кодфемыслы!..

ГАВӦ. Коди-нӧ мынтас сы-ыжда воттӧ? Ачыд те думышт: кыч-ноль шӳјтӧн душ-вылӧ сӳјӧмыд!.. Ме первој ог мынты!..

ГРИША. Он мынты? Есчӧм колода-піас-кӧ абу окота лым-вылын сулавны, мынтан небос!..

ГАВӦ. Ог мынты-ны, он сулӧд-ны!..

ГРИША (лыкы). Мыј?! Јешщӧ лыстан те щӧкӧлдывајтны, прӧтивљајтчыны? Меным? Гӧлӧвалы?!.. да ме тенӧ!..

ГАВӦ. Ен сещӧма пуӳы, Григореј Ӧнѳісімӧвич!.. Он-на другӧн куртчы.

КОД-ГУРӦ. Мыј-бара лоӧ-а? Тышкӧ воасны, буракӧ...

ГРИША. Мыј окотита, сӳјӧ-і вӧча! Ме тани гӧлӧваыс!.. Убирајтчӧј татыг ставныд!.. Пінасны локтӳнныс татчӧ? Мекӧд?

ГАВӦ. Пінасны-тышкасны мӳ егӧ локтӧ. Чукӧртчим татчӧ скод-вылӧ,—колӧ вот шупны!..

ГРИША. Кушӧм вот шупны? Воттӧ мӳјан арталӧма і шупӧма! Кыч-кујӳм чӧлкӧвѳејӧн да сорок копејекӧн душ-вылӧ... Сӳз-ӧд, буракӧ, Мітреј-чач?

МИТРЕЈ. Сӳі, Григореј Ӧнѳісімӧвич, стӧч сӳі!..

ГАВӦ. Тӳјан ногӧн, чача-шурӳналӧн, гашкӧ-і стӧч сӳі-а, мӳјан арталӧм-сер-тӳ абу ӳік стӧч сӳі!..

УНАӦН. Абу!.. дас-вӳт шӳјтӧн лышнеј сӳјӧмаӧе!..

КОД-ГУРӦ. Лышнеј?.. дас-вӳт шӳјтӧн? Загрекӳ-тај!.. Рӧзӧра!..

ГАВӦ. Сӳјӧ-ӧд-і ем!.. Некод оз вермы мынтыны... Ледчысам-кӧ, ставным-лы, Пӧлыкы-моз, лоӧ колодатӧ новлӧдлыны...

ГРИША. Веіг кујӳмур абу тани лышнејыс, мыјдта колӧ, сы-мында-і пунктӧма! Сы-мындаӧн-і перјам, тӳјанлыс огӧ јуалӧ-ны!..

ГАВӦ. Кыјӳ-нӧ сӳі, Григореј Ӧнѳісімӧвич? ӳік нӧтӳ јуастӧг-ӧд оз-жӧ поӳ... Мӳјанлыс-кӧ мырдӧн пычканныс сы-ыжда вот, колӧ-жӧ кӧч тӧдны—кытчӧ сӳјӧ мунӧ?

УНАӦН. Вернӧ!.. Гашкӧ казнаад жыңыс оз во-да?..

ГРИША. Ставыс казнаӧ пырӧ, оз-ӧд, буракӧ, ортсӧ кытчӧкӧ му!.. Нӳнӧм сы-јылыс больгыныс!.. Тӳјанлы-ӧд вӳсталӧма-нын вӧлі тӧнӳі, мыј јешщӧ колӧ?.. Кыч вӧчӧма, сӳі-і олас!

ГАБӦ. Оз ло сiҗi, Грiгореј Ӧнiҗiмӧвич! Чiнтыштны ковмас!..

УНАӦН. Ковмас, дерт!

ГРИША. Чiнтыны ӈекыс, лiшнеј абу пуктӧмал!.. Сегга бызгыны ӈiнӧм танi, вензыны ог лез!.. Мунӧј татыс, убiрајтчӧј!..

КОд-ГУРӦ. Мыј-бара лӧ-а?.. Гӧлӧвалыс оз кывзыны, вот дiвӧйд!..

ГАБӦ (матытчӧ пызанлан, сы-бӧрса мукӧдыс воҗӧжык-жӧ пырӧны). Вӧт-лыны ставнымӧс он вермы татыс... Мi, вот, тӧдмагам, iчӧтика пӧдатнеј ӧписокјасӧн, да асным мунам. (Писарлы). Нолтӧ, Мiтреј Тiмопејӧвич, лыҗҗы-вај, кушӧм рӧскодјас тi сујинныд вотаныд?

МИТРЕЈ (виҗӧдлӧ Гриша-вылӧ). Ме ог тӧд, Габрилӧ Јелҗејӧвич... Кыҗ Грiгореј Ӧнiҗiмӧвич шуас...

ГРИША (скӧрыс). Дас-пӧв ӈiнӧм лыҗҗӧмгыс... Шуа-тај: мiса, кыҗi вӧчӧма, сiҗi-i олас!..

УНАӦН. Мед лыҗҗас!.. Гашкӧ, збыл лiшнеј рӧскодјас емӧг-да?..

ГРИША (јӧзлы, скӧрыс). Тi-нӧ мыј?.. Ме-нӧ мыј?... Ме-нӧ абу тiјан-вылын гӧлӧва алы мыј?.. (Мытчӧ металсӧ). Етiјӧ металсӧ-нӧ тi онӧ адӑӧ алы мыј? (Торкӧдӧ чуҗнас металас). Со, сарскеј металыс-ӧд, буракӧ, менам морӧсын!..

ГАБӦ. Мыј металнад те ошјысан?.. Ез-на-ӧд сiҗӧ теныд нем-кежлад вег-кав: гӧлӧваӧ бӧрјисны дај металасын, гӧлӧвагыд чӧвтасыны дај металтӧм лоан...

КОд-ГУРӦ. Смел-жӧ, зонмӧ, Јелҗе-Габӧйд—гӧлӧвакӧд лытӧ спорујтны!..

ГАБӦ. Быт-ӧд смелмӧдчы, кучиктӧ-кӧ кульны лӧӧдӧчӧны!.. Металӧн ошјысӧ!.. Пӧлыкӧс-кӧ пуктам гӧлӧваад, сiҗӧ вермас-жӧ металтӧ морӧсас ӧшӧдныс...

КОд-ГУРӦ (сералиг-пыр). Шуас-жӧ-ӧд мыјкӧ... Збыл вермас!..

ПӧЛЫК. Мыјнӧ мено сераланныд?.. Ме гӧлӧваавныд ог пукгы, меным металгыс ӈiнӧм—ог ӧшӧд морӧсӧ, законыс абу мiјан-дор-да... Ӧнi меным колода ӧшӧдӧны, секi аслым ковмас шӧктыны мукӧдлы ӧшӧдны,—ме ог вермы сiҗi!.. Мед-ӈиҗ, ме-пайыс, новлас Грiгореј Ӧнiҗiмӧвич!..

ГРИША. Но, мыј сегга видчiсанныд јешшӧ? Мунӧј, мiсга, шуӧны тiјанлы!..

ГАБӦ. Видчiсам, кор лыҗҗас Русiнов рӧскоднеј стаҗтајассӧ... Сытӧг мi огӧ мунӧ!

УНАӦН. Огӧ!.. Сiҗӧн-i локтiм-да... Мед лыҗҗас!.. (Лыбӧ шум).

Мiтреј Гришакӧд мыјкӧ сорытӧны)

КОд-ГУРӦ. Прамеја топӧдiсны нащальствотӧ!.. Мыј-бара лӧ-а?..

ӦТИ ГӧЛӧС (став зыксӧ вевтӧ). Мед лыҗҗас!.. дыр-ӧ-нӧ колӧ јешшӧ кевмыҗныс?..

УНАӦН. Лыҗҗы. Мiтреј!.. Лыҗҗы!..

ӦТИ ГӧЛӧС (гораа). Бост да, ачыд, Габӧ, лыҗҗы!..

УНАӦН. Габӧ, Габӧ!.. Мед Габӧ лыҗҗас!

ГРИША. Лаҗтӧј!.. Габӧ абу писар, сылы ӈiгајас ме ог ӧет кiас!..

УНАӦН. Мед-нӧ Русиновыс лыҗҗас!.. Мед лыҗҗас!..

ГРИША (Мiтрејлы). Вај-нӧ, Мiтреј-җат, лыҗҗы! (Јӧзлы). ӈемужтӧмјас!..

Мiтреј шкапыс вајӧ пызан-вылӧ ӈiгајас.

ГАБӦ (јӧзлы). Бура кывзӧј, мед пельаныд суркӈасӧмӧн ставыс пырас!..

МИТРЕЈ (паскӧдӧ ӈiга). Унасӧ ӈiнӧм лыҗҗыныс, лыҗҗӧма-ӈиҗ вӧлi тiјанлы ӧтчыд!..

ГАБӦ. Мӧд-пӧв лыҗҗы, Мiтреј Тiмопејӧвич, абу-ӧд сiҗӧ зев сӧкыд уж кушӧмкӧ... Секi пышјинныд-да, ӈекӧд ӈiнӧм ез i гӧгӧрволы!..

УНАӦН. Лыҗҗы-ӈиҗ, Мiтреј, лыҗҗы ӧдјӧжык!

ГАБӦ (кыскӧ кабала да карандаш, лӧӧдӧчӧ гiжавны). Ен термас вывтi, да горажыка лыҗҗы!

МИТРЕЈ (виҗӧдлӧ ӈiгаыс да вiставлӧ јӧзыслы, оз лыҗҗы ӈiга-вывгыс). Пӧдатнеј ӧписок вертi куш окладнеј вотыс таво-вылӧ 6114 руб. 21 копејек. Сегга страпјас самӧвӧльнеј!..

ГАБӦ (торкӧ). Уна-ӧ вотсӧ шуиҗ?

МИТРЕЈ. Шег тысеч сто чётыренатсёт рублеј дватсёт оџин копејек.. Ме кык-пёв ог понды вџставлыны тџанлы!..

ГРИША. Ен вџставлы, зат, лыџфы дорвыв ставсё..

ГАБЁ. Мыџён-нё душ-вылё воё сџё суммаыс, Митреј Тџмёпеџвџч?

МИТРЕЈ. (Вџџдлё ныгаё). Сџё 754 душ-вылё воё 8 руб. 11 копејекён... Сегга страпјас вёр сотёмјасыс да самёвёльнеј пёрубкајасыс 1800 рублеј.

ГАБЁ. Тысеча вогемот?!.. Сурс дај кёкјамыс-со?! Сџё-нё кымын вочёџён Кулёмџинса крестанаыс сотџсны да гусённас кералџсны вёрсё сы-доныс?

ГІДОР. Сурс вёнас, гашкё, сы-доныд лёб.. Есы-мында страп?..

МИТРЕЈ. Таџё? Та-доныс џзведџтёмныд вёрсё куш ётџ воён тџ!..

ТџКЁН. Ен сёр,— „ётџ воён“... Ме весџ ётџ пывсан-кер-на ег вайлы гусённад...

ГРИША. Те-кё ен вайлы, мукёд вайлысны,— кымынён стрёџџтёчёны, да, унжыкыс гусён лезџсны керка-вёртё.. (Митрејлы). Воџё, вай, лыџфы, Митреј-зат!..

ГАБЁ (џёзлы). Таџё страпсё лышнеј сужёмаёс!.. Ачыс кор стрёџџтёчџс Кџпрушовыд, уна-ё мынтылыс страпсё? А кык-судта ёкмыс пельёса керка-коромџна-вылад-ёд бура уна вёрыд мунџс... Мџ-кё гёз-мёд маџёг перјам еорд-дорыс—страп? Огё прџмџтёџ таџё ас-выланым, оз ков!..

УНАЁН. Нџнёмы!.. Огё!..

ГРИША. Быт-ёд прџмџт!.. Пырёма-нџн таџё вотад!..

ГАБЁ. Сужны-ёд позё-џ вџт сурс да, кыџ јешщё бостан-перјан јёзыдлыс?

ГРИША. Перјам, ен тёждыс сы-понда!.. (Митрејлы). Лыџфы, зат, воџё!..

КОд-ГУРЁ. Перјытём-на лёб!.. Быдёнёс-ёд, Пёлыкёс-моз, он кляпав!..

МИТРЕЈ. Весёрёџ џџк вензанныд, лышнеј абу пуктёма татчё нётџ, дај воё зев ещанџкён—2 р. 38 копејекён душ-вылё толкё!..

КОд-ГУРЁ (нёрёмён). Еща-тај, колџ-нџн куџџмёџыс лептыны!.. Огё прџмџтёџ таџёс, воџё лыџфы!..

МИТРЕЈ (вџџдлё ныгаё) Воџа нёдёџџмкајас—шег тысеч трџста шесџсат четыре рублџ шеснатсёт копејек..

ГАБЁ. Мыџсама нёдёџџмка-нё сы-мындаыс?.. Квајт сурс дај куџџмёо-сајасна? Быд воё-тајнё перџёны-перџёны, пычкёны-кулёны вотсё-а, нёдёџџмкаыс вотыс-на унжык?..

УНАЁН. Лышнеј сужёмаёс!.. Ётџ-сајын-нџн!..

ГРИША (скёрыс). Мыџ-нё тџ чајтанныд, ме аслым зептё пуктала сёнгасё алџ мыџ? Кыџ-нё тџ лыстанныд менё убрајтны?

ГАБЁ (џёзлы). Нёкыџ оз поч верџтны, другјас: кытыс-нё лёџ квајт сурс-сајас нёдёџџмкаыс?.. Кодлёнкё-кё, ем, сџё мед ачыс-џ мынтас нёџџёнык, мыјла быдёнлы сужныс?..

УНАЁН. Сџџ-џ колё!.. Вернё!..

ГРИША. Кыс-нё „сџџ“? Мыџён-нё тёдан: кодлён-пё мыјдга нёдёџџмкаыс? Став обшество-вылас-џ лёб пуктыны!..

ГАБЁ. Но!.. „Мыџён-пё тёдан“... Кытчёкё-ёд пасёџма-џё нёдёџџмкајассё? Кытыскё-тајнё агныд бостёмныд-џё квајт-сурссё?

УНАЁН. Ем, сёрт, кёнкё!.. Корелыны ковмас!..

ГРИША. Кытыс корсан? дас-во-сајјас-нџн сџё кысё-да,— Разсыкајев-дырга-на сџё-да!.. Лышнеј татчё абу сужёма!.. Вай, Митреј-зат, воџё лыџфы, нџнём навёлё вџџёдны!..

КОд-ГУРЁ. Прамеј чџпырсё колё вџџёдлыны, абу-ё вежлалёмаёс..

МИТРЕЈ (вџџдлё ныгаё да вџгалё). Сегга чџновыкјаслы пёдаркџјас-вылё трџ тысечџ трџста шесџсат трџ рублџ пџат копејек (3363 р. 05 к.),—сегга-џ ставыс!..

ГАБЁ. Јешщё куџџм сурс-сајас!..

КОд-ГУРЁ. Таџё-нё мыџ-нџн лёб?.. Кущём куџџм сурс лёшак-нџн пырёма вотас щёщ?..

ГРИША. Код мор-нё сенџ лёшкё? „Расправаын“ лёк-ногён јортчыны оз. поз!..

ГАВӨ. Ыжыджык „матѳз“—ескѳ, буракѳ, волам-на-da...

КОд ГУРӨ. Ферт-жѳ!.. Быд лешакѳ кѳвјалѳмаѳ мјан вылѳ-da... Кушѳм пѳдаркѳ-нѳ тажѳ?..

ГАВӨ (јѳзлы) Енѳ-ѳмыј кывлѳ: чѳновнѳкјаслы-пѳ-таж пѳдаркѳ-вылѳ, карса нашалстволы кофѳн-вылѳ... (Гералѳны).

ГРИША. Мыјсама серам?.. Сытѳг оз поф!.. Нашалстволы-кѳ он сетышт мыј-кѳ-мында, быд нѳнѳмабуѳыс пондас ѳескѳдны, зыртѳыны...

ГАВӨ. Вѳстав-вај, Грѳгореј Ѳнѳсімѳвѳч, мыј бур-куфѳаѳы налы пѳдаркѳсѳ вѳч-ныс? Омѳла-на ѳескѳдѳны-da, мед јонжыка пондасны, сѳјѳн?.. Алѳ ѳжыд страп-ыд, пасѳѳѳ-пыѳѳѳ!.. Алѳ мед тенѳ агтѳ јонжыка ошкѳсны јѳзсѳ ѳѳѳѳѳѳѳмыг?.. Нѳнѳмабуѳс вѳсталан те!

УНАѲН. Оз ков!.. Кофѳнјастѳгыс-нѳн сѳкыд, ружтѳмѳн лоѳ овныс!..

ГРИША. Мыј пырѳма вотад (лыѳдыс-таж Мѳтреј-фѳт)—ставсѳ сѳјѳ лоѳ-нѳн мынтыны, быт!..

УНАѲН. Некушѳм быт абу! Огѳ мынтѳј!.. Тѳ фѳта-шурѳна фѳкѳ рѳзѳрѳтан-ны!..

КОд-ГУРӨ. Корысјасѳ воштанныд ставнымѳс!

ГРИША (скѳрыс). Бѳрвылас адфам, мынтанныд алѳ онѳ!.. Ѳнѳ нѳнѳм ызгы-ны!.. Шаф!.. (Мѳтрејлы), Суј, фѳт, нѳгајастѳ бѳр шкапад-da мунам!.. (Лѳѳѳѳѳѳѳны).

УНАѲН (матыѳтѳѳны). Бара кѳсјанныд пышјыны?.. Нѳрѳвѳтланныд!.. (Лыбѳ зык).

ГАВӨ (сувтѳ пызан-сајѳ). Лантлѳј!.. Кывзылѳј!.. Мјанѳс, адфанныд, Кѳпрушѳвыд кушѳма жмѳтѳ быдногыс?.. Сыржык-кѳ јешѳѳ фѳта-шурѳна кутасны мјан-вылын ѳжыдавыны, ставнымѳс рѳзѳрѳтасны!

УНАѲН. Чужјавны кыкнаннысѳ колѳ!..

ГАВӨ. Чужјавны огѳ чужјалѳ-а, ме-ногѳн вежны најѳс колѳ!..

ГРИША (лѳкыс). Мыј?.. Кызѳ вежны?..

ГАВӨ. „Кызѳ вежны“? Те-пыѳѳѳ выл гѳлѳваѳс бѳрјыны, мѳдлы есѳјѳ металсѳ сетны!..

УНАѲН. Вернѳ!.. Вежамѳј!.. Ѳнѳг-Грѳша оз ков!..

ГРИША (зев лѳкыс, пѳѳ). Менѳ гѳлѳваѳыс чѳвтны?.. Ме ог лѳз!.. Тѳјанны, рѳзѳѳѳѳѳкјаслы, ме ог сетчы!..

ГАВӨ. Сетчан, Грѳгореј Ѳнѳсімѳвѳч, тенѳ-ѳд гѳлѳваас ѳбщество пуктылѳс, ѳбщество-ѳ бѳр вермас чѳвтны!..

УНАѲН. Выл гѳлѳваѳс пуктамѳј!.. Оз ков Ѳнѳг-Грѳшаыд!..

ГРИША. Ме бурѳн ог чѳвтчы гѳлѳва чѳныс!.. (Металсѳ морѳссыс перјѳ). Металсѳ некодлы ог сет-нѳ!

ГАВӨ. Ен сетѳма ышмы, Грѳгореј Ѳнѳсімѳвѳч, абу-ѳд мѳ поснѳ челѳфјас... (јѳзлы). Мјанлы колѳ гѳлѳваѳ бѳрјыны вежыд мортѳс, мед ез понды, Кѳпрушѳв-моз, вывѳт вылѳ пукыны да јѳзѳс ѳѳѳѳѳѳѳны.

УНАѲН. Кодѳс-нѳ бѳрјам?.. Ачыд, Габѳ, гѳлѳваас пукы!

ГАВӨ. Ме лущѳ пѳсарала, еша тѳдса-нѳн сѳјѳ меным.. Гѳлѳваас пофѳ бѳр-јыны Морокѳнѳс, Gѳдѳр Сергејѳвѳчѳс!

УНАѲН. Бур!.. Шаф мортыс!..

GѳдѳР. Ог тѳд, самма-ог ме сетчѳ?..

УНАѲН. Гамман!.. Гѳлѳваав, Gѳдѳр!..

ГАВӨ. Кодѳ Gѳдѳрѳс гѳлѳваѳ бѳрјѳ—вешјѳј вежыд-вывлан!.. (Ставыс сув-тѳны вежыд-вылѳ).

ПѳЛЫК. Ме сылан-жѳ сувта (нѳжјѳнѳк мунѳ).

ГРИША. Мунам, Мѳтреј-фѳт!..

ГАВӨ. Енлѳј-на!.. Лок, Gѳдѳр Сергејѳвѳч, пызан-сајас пукы. (Gѳдѳр пук-ѳ пызан-сајѳ). Сет, Грѳгореј Ѳнѳсімѳвѳч, металсѳ выл гѳлѳвалы, кылан?

ГРИША (кабыртѳ металсѳ кѳас). Ог сет некодлы!

GѳдѳР. Вај бурѳн, колѳкѳ, Грѳша!..

УНАӨН. Чи́жовак колө су́лыны—регыд сетас!.. Сет!..

ГРИША (шыбытө пызан-вылө). Налөј лешак чукөр, мед горшаныд тасагас!.. Мунам, зат!.. (Көсјөны мунны. Гидөр бшөдө морөсас метал).

ГАБӨ. Кытчө-нө сиз термасанныд?.. Ештас-да, ставным мунам. (Јөзлы). Сегса колө зборшчикөс ббрјыны... Кіпрушовыд ачыс щөщ-і зборщикавліс-да, сизтө абу лөбөд—верман зуггыны.

ЈӨЗ. Колө, колө!.. Крөдөс-нө сетчө пуктам?

ГАБӨ. Поэө Кіпрушов Опөң-Васкаөс,—төлка мортыс!

ЈӨЗ. Вернө!.. Пуктамөј Васкасө!

ГАБӨ (Гидөрлы). Вај, сегса те, Гидөр Сергејөвич, ачыд нуөд скөдсө.

ГидӨР (сувтөмөн јөзлы). Но мыјнө, пуктам Васкасө зборщикас?

ЈӨЗ. Пуктам, мед олас Васкаыс!

ГидӨР. Лок-нө сизкө, Васка, татчө! (Васка пызан сајө пуксө).

ГАБӨ. Öнi сегса колө корны, мед Кіпрушовыс сетас выль гөлөвалы да зборщиклы став казнасө; мыјдта ем деңгаыс лыддам да гижам...

ГРИША. Некущөм деңга абу! Мыј вөлі, ставсө виҙма!..

ГАБӨ. Бур-тај!.. Сизкө, куш казнаыд?.. Сизі-нө-і гижам... (Митрејлы). Те, Митреј Тимөпејөвич, вај меным нигајастө, гумагајастө і, ставсө!

МИТРЕЈ (індө шкап-вылө). Ставыс есijө шкапас да тани пызан-вылас, мыј ем, бөст колөкө...

ГРИША (скөрыс). Часлы, петкөдла-жө ме тјанлы мөдыс гаж!.. Рөзбөјникјас! (Габөлы грөзитө). А теныд, со-куз-виөбөм, Гибырјасөд лөлө-на гулајтлыны.. Повнитлы!.. Мунам, зат!.. (Лөбөдчөны петны).

ГАБӨ. Мед мунтөзчыс разас јешщө Пөлыклыс колөдасө...

ГРИША. Ме раза?!

УНАӨН. Те-кө клячалін, те-і раз!.. Щөкты, Гидөр!

ГидӨР. Раз, Гриша, бурөн колөкө...

КУЗМА. Час, ме раза (көсјө разны).

ГАБӨ. Кіпрушовыс мед ачыс разас!..

ПӨЛЫК. Олас, гортын ачым раза, пуртөн колө вундыныс...

Код-ГУРӨ. Мед Öныс Гришыс разас!.. Көт пиңнас мед ородас көртөдсө!..

ГидӨР. Кылан, раз, міса, Гриша!.. (Гриша разө).

МИТРЕЈ. Час, ме щөщ, шурін, отсала (щөщ разө).

ГАБӨ. Вот-вот!.. Зата-шуріна мед разасны!.. (Јөзлы). Но, сегса мјан өнi лөі выль нащальство, другјас!.. Колө кывзыны налыс, оз ков сетчыны важ-дорыс. Вот мынтыны лөөдам, дерт, ещажык,—некущөм страпјас да пөдарокјас огө сујө... „Расправасө“ лөөдам ме-ордын—кивывжык лө. (Иванлы) Иван-вокөс поэө колөдны... Мун јөз-дінас-сувтщөщ! (Иван копыртчөмөн мунө јөз-дінө).

ГРИША. (пуктө колөдасө пызан-вылө). Налөј, жагалөј!..

ГАБӨ. Öнөз-кө ен жагөд, өнi он-нын вермы разөм-бөрад!.. (Бөстө да шыбытө бөкө). Мјанөс бура-дыр-нын кляптад виҙлін, сегса мјанлы тајө оз-нын ковмы!.. (Гриша Митрејкөд, броткиг-тырјі, петөны јөз-пөвсөд).

Код-ГУРӨ (налы бөрсаныс шуалөны). „Гөлөва“ мунө—лезөј!.. Клячтө вунөдін, Григореј Öнісімөвич!.. (Сералөны).

З А Н А В Е С .

Гіжны бостгысјас.

Черан да гут.

(Роч-вылыг).

Коз-пу лап-костјасө
Везјалис черан
Відчигө гутјасөс,—
Пажнајтны сојан.
Зіла зев кевмысө:
„Кылан-нө, јенмөј!
Те менам вердыгөј...
Тыртөм со тывјөј.
—Сет-жө көт өтi гут,
Ен щыг вi, жалит“...
Ұјжж... шедi сiнтөм гут,
Быри Ұк сафыс.

✠ Бара-жө, черан-моз,
Кевмысө јенлы:
„Отсөгөј, орөд вез,
Ен сет лок Ұверлы“.
допыда гут-дiнө
Нопја Ұвер кысгө...
Вiр јуө. Вез-јылө
Еновтө кышсө.
Кыкнаныс Ұјтөны
Казакөн јенмөс,—
Локтас: гут мездыны,
✠ Черанөс вердны.

АдҰан-өд, лыҰфыгыс,
Ылөг Ұк кевмөм.
Вешөрө абулыс
Отсөгтө корөм.

Сук Парма.

* * *

Гожөмбыд мыргөмөн
Уж ез вөв кокнiд.
Јөртөдө төв вужмөн
Чукөрмiс су-iд.
Наһыд-өд быдөнлөн
Колантор, муса.
Сөмын-тај мукөдлөн
Ужавсө дыша.
Зелтчөны кокнiда,
Музтөг да пөгтөг,
Јөз-помыс допыда
Овны пыр шогтөг.

✠ Арлавыв петасны
Наһ дагөс корсны,
Јөртөдыс сегасны
Уна куд поплы.
Поп-Ұакөс вердөмөн
Наһ оз ло унҰык,
Уж оз ло кокнiдөн,
Му оз лобурҰык.
Велөдас выл-ногөн
Ужавны гiжөд
„Поп-куд“-дон вермiгөн
✠ ЛыҰҰантор лөсөд.

Сук Парма.

ҢІМТӨМ.

дасквajt арөз Анна оліс

Быдміс,-бытто зорің.

Гажа лунјас уна воліс...

Ез вермывлы вомің.

Быдөн віқодіс зев бура.

Быдөн шуө ңімөн:—

Анө, Анна, Анук, Ңура...

Лыдтөм міча ңімөн.

Мамыд шуө тенө—Анө,

Батыд-ңін-і—Анна.

Анукөн-ңін сорңи панө

Јөзыс ічөтсаң-на.

Мусуклы те вөлін Ңура

Сөләм-костыс ңылөј...

Ен мөвпыштлы: ңім-пө бырө,

Анук, зарңи ңылөј!...

дассіңім арөс тырөм-бөрын

Верөссајө петін...

Верөс-ордө пыран лунсаң

Ңілтө жынсө сетін.

Ічмоңалө еңка-ајка,

Анө-алө верөс,

Ңевескаөн шуө север...

Он төд ун-ө-вемөс.

Јөзыд кутас тенө төдны:

Гемө-Іван гөтыр...

Анук, Ңура... Оз-ңін лөдны

Важ-моз төдса војтыр.

Пөрыгла-дор зікөз вунө,

Анөј, тенад ңимыд...

Олөмыс-тај сің-ңін мунө—

Абу өткоғ немыд.

Анјас, Саңјас, муса аңјас,

Перјөј ассыд ңілтө!

Сөд вој колі, лун-ңін воіс

Востлөј бура гінтө.

Сөвет-права сетіс справа,

Сөмын кутны кужөј.

Ңілтөм аныс, мортө вөчіс

Бертіс локлыс вужсө.

Шыладорса Міш.

„СВЕТӨ“.

Тажо кадсө фөдө шульвлис: рождественскеј-мороз-пө, сөгга крешченскеј-мороз, „Светө“-пө өні. Кутта-дадҗаяс-пө рөштвөдырји петөмаөс Сыктыв јукмөсыг да крешченһөөз ветласны. Крешченһө асылө бөр пырасны јукмөсас. Војјаснад-пө полиг-тырји ветлан, мед „кутта-дадҗаяс“ оз нуны. кыскыны јукмөсө.

Сөмын-таж том-јөз „кутта-дадҗаясыд“ оз повны. Быд рыт ветлөны—војпукөны.

Чукөртчисны өтчыд том-јөз војпукө. Локталисны уна нывјас: Тірө-Натаљ, Гимө-Јепрөс, Педөр-Наста, Пањө-Сандра, Мирон-Өфө, Гілік Јелен, мукөд Сандра, мукөд Јелен. Ставныс печканаөс. Воисны і зонјас: Габов-Івар, Јакө-Петыр, Гілік-Петыр, Мирон-Өлө, да мукөдјас. Унаөн чукөрмисны.

— Зонјас, вайө мазкаөн пагтасамө да петаламө вөлөгтсө кыщовтны,—шуө Педөр-Наста.

— Збыл, зонјас, мазкаагламөј-і ем,—шуасөны нывјас.

Зонјас петитчыны оз кужны.

— Вайө!.. Горөдісны ставныс.

Кутисны пагтасны. Тірө-Натаљөс да Пањө-Сандраөс пөрыс страһнікө пагтөдісны, лазјөдісны. Петров-Наста да Гілік-Јелөн том-зонјасө вөчгисны. Габов-Іван да Гілік-Петыр пырыс старукаө пөртчисны, Мирон-Өфө прөстеј том-нылөн пагтасис. Чужөмјассө быдөнлыг тупкалісны. Мазкајас коді пурт богтис коді вилка. Јакө-Петыр гудөкагө, мазкајас јөктіг-тырји мөдөдчисны.

Сопрон-Степанлөн өшің-улас сулалө тыра пес-доф. Мазкајас дофтө туж-вылас кыскисны да пессө кігтисны. Вагка-Өһөдлыг кык тыртөм доф өшің-увгыс тужшөрас кыскисны да сувтөдөмөн воча пыкисны. Піла-Митрејлыг лебувгыс агассө (пінасө) адҗисны, катөдісны кілчө-вылас да кілчө өҗөс-шөрас сувтөдісны. Јона том-јөз таҗі мунигас дуритисны, кыт-сурө пакөвөтисны, јона јөјталисны. Локтисны Кырулө, пырисны војпукан-інө.

— Мазкајас, мазкајас!—горзөны кырувса том јөз.

Јакө-Петыр гудөкагө. Мазкајас војпукан-інын јона чіклагисны, јөктісны. Сөгга өдјө бөр ывлаө угкөдчисны. Став војпукас пыралисны. Быдлаын јона јөктісны.

Сопрон-Степан аскінас четчөма да відчө-јортчө:

— Пес-дофтө, вөрсаясыд, туж-шөрад кыскөмаөс да кігтөмаөг!..

Піла-Митреј-гөтыр асывнас четчис кутис кілчө-өҗөссө вогтыны да, агасыд сылы нырвомас сапкыөс. Мыјкө-жө сөгга јортчис.

Воис выл-во-лун-паныд. Том-јөз рытнас ставыс бара чукөртчисны војпукө. Стенас өшөдісны ыжыд рөмпөштан, гор-улас пуктисны улөс да кык гор-костгаһыс заводитисны виҗөдчыны. Первој өти виҗөдас, сөгга мөд, којмөд...

Кутис виҗөдны Педөр-Наста:

— Ој, јој-ој, шуө,—кущом југыд кѳа мѳа зон петалис!..—Пов-
 зомысла сегга зев өдјө бергөдчѳс. Кватѳтчѳс-кө, вѳдөчѳг-костыд
 Мірон-Өлө керкаас пырөма, сѳјө-і рөмпөштан-пырыд тыдавләма. А
 зонмыд зѳк молодеч-коф вөлі.

— Нывјас, кывзыгны сегга мунамө,—шуө Мірон-Өлө.

Ставныс зев шоныда пагтагѳсны гузөбөн мунѳсны грезд-сајө
 вывзыгны. Пукгалѳсны ставныс рынышјас-бокө.

Зонјас лунгааныс-нын көсјыгѳсны выл-во-лун паныд „путешест-
 вутны“. Габов-Іван бостѳс чер да струж, Јакө-Петыр да Сѳлік-Пе-
 тыр гудөкаөг да трѳнөаөг. Ставыс мыј-гурө босталөмаөг кѳаныс.
 Мөдөтчѳсны сѳкт-кузѳа „кутѳа-дафѳаавны“. Јевгеј-Опоң өшѳн-улын
 пондѳсны „горт вөчны“: стружитчөны, тощкөдчөны, зѳк бытө збы-
 лыг-і горт вөчөны.

Кывзыгыг нывјас вашкөдчөны ас-костаныс:

— Тонө, Јевгеј-Опоң өшѳн-улын горт вөчөны. Буракө, Јевгеј-
 Опоңыс, бабаыс-лі таво куласны-нын.

Зонјас мунѳсны Педөр-Настајас өшѳн-улө. Јакө-Петыр кутѳс
 гудөкагны, мукөдыс трѳнөјасөн зѳлгөдчөны. Сегга сыліг-тырјѳ мө-
 дөдчѳсны Сомен-Іван керкалаң.

Кывзыгыгјас бара ас-костаныс вашкөдчөны:

— Кывзөј, кывзөј!.. Педөр-Наста өшѳн-улын свафба кылө...
 Наста, те-тај таво верөссајө мунаң...

Насталы аслыс-егкө зев нѳмкоф, а нывјаслы јурсө чатрөдлө-
 мөн щещкыштас:

— Ме ог мун!..

Вөјбыд вөлөст-кузѳа быд сѳкт-бокын нывјас кывзыгасны, зон-
 јас вөјбыд-жө „горт-вөчасны“ да „свафбујтасны“.

Крещеннө вөјө „кутѳа-дафѳајас“ мед-бөрја вөј ветлөны.
 Рытгааныс бабајас ставныс јукмөснысө колкја томанјасөн томла-
 лѳсны, мед-пө „кутѳа-дафѳајасыд“ јукмөсө оз пырны.

Крещеннөлаң паныд нывјас ставныс өтчүкөрын вөјпукөны.
 Зев уна кабала-торјас-вылө гѳжалѳсны зон-нѳмјас: Кола, Міша, Ва-
 на, Шура, мукөд-нѳмјас. Ставсө өтѳ чүкөрө, тагтѳө течѳсны да јур-
 лөс-улө пукталѳсны. Сегга нывјас быдөн аслыныс паңө течѳсны ва,
 кѳлчө-вылас петкөдѳсны кынтыны. Коркө-водалѳсны. Агныс горнѳ-
 төны. Өтѳ шуө:

— Меным—со кущөм-нѳма мужѳкөј сурө-а...

— Меным мыј бара паңө кынмас-а,—ышловзас мөд. Коркө сег-
 га унмовгалѳсны.

Асывнас нывјас вөз сафмѳсны. Быдөн јурулыг тагтыг нѳма
 кабалајас босталөны. Тѳрө-Наталлы „Ваңа“ сурөма, Сѳмө-Јепрөслы
 „Кола“, Мірон-Өфөлы „Стопа“, Педөр-Насталы „Петѳа“, Сѳлік-Је-
 ленлы „Лөша“. Угкөдчѳсны кѳлчө-вылө кынмөм ваа паңла. Пыр-
 тѳсны. Тѳрө-Наталлөн да Сѳмө-Јепрөвлөн паңас ваыс гуранөн кын-

мөма, мукөдыслөн мылкјөн. Наталөс да Јепрөгөс шогныс бөгтис, мөвпалёны: таво-пө тыдалө кулам-нын.

Педөр-Наста, гортас воём-мыети мамыслыг быглалөм комөл сөчөнсө жур-вылас пуктис да петис, өкт-кузаыс мунны мөдөдчис. Сылы Тирө-Мишкалөн багыс паныд гурис. Наста бөр гортас бергөдчис.

— Тирө-Мишка-сажын-өмөј-нө ме лоа...—шога мөвпалө аслыс.

Вичкоын звөнитө асја. Нывјас ставныс мичаө вөччисны, мөдисны вичкоө. Летчиг-тырјыс өти өшиң-улө сувтласны да горөдасны:

— Менам мужикөјлөн мыј нмыс?

— Кола, Кола!—горөдасны керкаган.

Мөд өшиң-улө мунасны да горөдасны:

— Менам мужикөјлөн мыј нмыс?

— Пета, Пета!

Вескавлөны нывјас і комсомольчјас-шөрө, јуаласны:

— Менам мужикөјлөн мыј нмыс?

— Порс, порс!—горөдас нинөм-абуас ескытөм збој комсомолеч.

Нывјас сепаліг-тырјі гуз-мунөны.

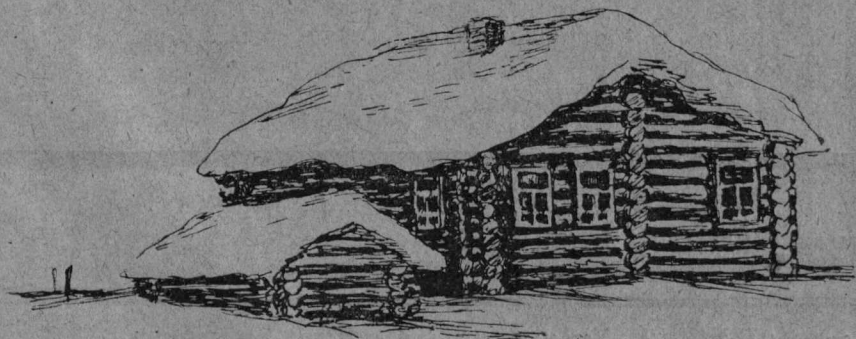
Пырасны нывјас вичкоө да ставныс сувталасны өтчукөрө. Поп сені „војордаңагө“, а нывјас сорнитөны:

— Талун, Наста, Кіпруш-өктө ветлам. Сені-пө спектак талун, јона гажа лөб...

Со куцөм-і ем ескөмыд өнија том јөзлөн. Војдөр гадајтчасны, „гура омөлөс“ корласны отсөг-вылө. Сегга вичкоын кевмасны—дурыштасны, „војордаңеын“ код-гурө бултикагасны. Мед-бөрын спектакө мөдөдчасны, гажөдчиг-моз југдөдчөм коргасны.

Вајө-жө, зонјас-нывјас, өтиас, мед-бөрјаас кутчигамө! Мукөдгыс еновтчамө! Сјјө мед-бур лөб збылыг-өд мед-бур...

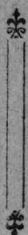
Кон-Өль.

„Ордым“.

(Гижіс томынік велӧдчыг Пажгаса гемілеткаын).

Кыжыге вӧрӧ кајӧ
 Пӧтка зверјас кыжны.
 Вӧр-ордымӧд пырӧ,
 Аслас кыжан-инӧ.
 Кыжыге мортлӧн муса
 Аслас мунан ордым.
 Локтас кыжыге гортӧ,
 Бостас журнал „Ордым“.

Лыдѳас сижӧс ставсӧ,
 Тӧдас муыв емсӧ.
 „Ордым“—мижан журнал,
 „Ордым“—жугыд савкјӧ.
 Лыдѳӧј ставӧн „Ордым“,
 Том і пӧрыге котыр.
 „Ордым“, жугыд „ордым“,
 Мижан гажыс тейн.

I. Томов.

Ильч. № 2

Редакция: { Ильчуков, Ф. Н. Попов, Н. П.
 Минин, М. П. Исаков, В. А. Редактор: Н. П. Попов.
 Надеев, А. Н.

СУҖӦДӦҔ СТАВНЫД

коми крестана-газет:

„КОМИ ГИКТ“

ЛЕҖӦ ВКП (б)-лн ОБКОМ, БЫД ВЕЖОНЫН ӦТЧЫД.

Газетын гижӧны: совет - власт да ВКП-партия ужалӧм-жылыг, сиктса олӧм жылыг, крестана олӧмсӧ да овмӧссӧ бурмӧдӧм-лӧгӧдӧм-жылыг, коперативжас-жылыг, мукӧд государствожасын да СССР-ын олӧм-жылыг да уна мукӧд тор.

Во-кежлӧ ӧтпыржӧн газет суҖӧдыг-жаслы сетчӧ донбоеттӧг ыга:

„Кыҗӧ крестаналы

кыпӧдны овмӧс“,

лыбӧ мӧд ыма ыга:

„НЫВБАБА ВИСӦМЖАС“.

Газетлӧн доныс:	Газетлӧн доныс:			
	1 тӧ- лыг	3 тӧ- лыг	6 тӧлыг	Во-кежлӧ
учреждениежаслы да организатсияжаслы:	30 ур	90 ур	1 ш. 80 ур	3 ш. 60 ур
гражданалы: . . .	15 ур	45 ур	80 ур	1 ш. 50 ур

Газет-вылӧ гижыны поҖӧ пӧсмӧновлӧдлыгжасордын да Коми ыга лезан-инын, Сыктывдинкар, Вадорвыв улӧч, 41.

Торја-номерди ньобыеяслы — 50 ур.

ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА 1928 ГОД

НА РЕОРГАНИЗОВАННЫЙ ежемесячный **ОБЩЕСТВЕННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЙ** журнал

КОМИ МУ

Под редакцией А. ИЕВЛЕВА, С. ЯРКОВА и М. МИНИНА.

ЗАДАЧИ ЖУРНАЛА: Разработка и ознакомление партийно-общественного актива с вопросами хозяйственно-культурного строительства области.

Журнал строится в расчете на обслуживание партийных, советских, профессиональных и комсомольских работников, учителей, агрономов, избачей, библиотекарей.

ОТДЕЛЫ ЖУРНАЛА: 1) Экономика области. 2) Вопросы культурного строительства и 3) Краеведение.

К сотрудничеству в журнале привлечены крупнейшие силы области.

ПОДПИСНАЯ ЦЕНА: Для частных лиц, школ, изб-читален, ячеек ВКП (б) и ВЛКСМ:
на 1 год—6 р., 6 мес.—3 р., 3 мес.—1 р., 50 к., 1 мес.—50 к.

Для учреждений и организаций.

на 1 год—9 р., 6 мес.—4 р. 50 к., на 3 мес.—2 р. 25 к. 1 мес.—75 коп.

Подписную плату переводить по адресу: Устьысьольск, Обисполком, Редакции „КОМИ МУ“.